

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

PROJEKT – ETAP OPINIOWANIA

Opracowanie

Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu

ul. S. Mielżyńskiego 14a, 61-725 Poznań

sekretariat@wbpp.poznan.pl

czerwiec 2022 r.

Zadanie współfinansowane ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Spis treści

I. Wprowadzenie	7
1. Podstawa prawna.....	8
2. Zakres opracowania.....	8
3. Struktura dokumentu.....	9
4. Syntetyczna charakterystyka krajobrazu województwa wielkopolskiego	11
II. Identyfikacja i klasyfikacja krajobrazów	19
1. Delimitacja krajobrazów.....	19
2. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów.....	20
III. Krajobrazy w województwie wielkopolskim	27
IV. Charakterystyka zidentyfikowanych krajobrazów	33
1. Określenie cech krajobrazów	33
2. Karty charakterystyki krajobrazu.....	36
V. Ocena zidentyfikowanych krajobrazów	43
VI. Wskazanie krajobrazów priorytetowych	47
VII. Krajobrazy priorytetowe w województwie wielkopolskim	53
VIII. Analiza krajobrazów priorytetowych	63
IX. Krajobrazy na obszarach chronionych	71
1. Obszary chronione uwzględnione w audycie krajobrazowym	71
2. Analiza krajobrazów na obszarach chronionych.....	73
X. Znaczenie audytu krajobrazowego w planowaniu przestrzennym	79
1. Skutki prawne audytu krajobrazowego	79
2. Audyt krajobrazowy jako podstawa polityki krajobrazowej województwa.....	80
XI. Słownik pojęć.....	85
XII. Spis tabel.....	91
XIII. Spis rycin	91
XIV. Spis załączników	91
XV. Literatura.....	95

**AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO**

WPROWADZENIE

I. Wprowadzenie

Krajobraz to postrzegana przez człowieka, otaczająca go przestrzeń, ukształtowana przez tysiące lat, podlegająca nieustannym przekształceniom, które są dziełem przyrody oraz efektem działalności człowieka.

Krajobraz jest dobrem ogólnospołecznym, stanowi kompozycję zasobów przyrodniczych oraz kulturowych zarówno materialnych, jak i niematerialnych. Tworzy on wielowymiarowy system o swoistej strukturze i wewnętrznych powiązaniach. Podejście systemowe zakłada traktowanie krajobrazu jako spójnej całości, a jego ochrona to nie tylko dbałość o jego poszczególne składowe, ale traktowanie jego komponentów jako zbiorów elementów powiązanych w taki sposób, że tworzą one całość wyróżniającą się z otoczenia. Krajobraz jest także czynnikiem warunkującym tworzenie się kultur regionalnych i lokalnych oraz stanowi podstawowy wyznacznik dziedzictwa narodów, natomiast jego wartość ma bezpośredni wpływ na jakość i komfort życia mieszkańców.

Występujące na przestrzeni kilkudziesięciu ostatnich lat intensywne procesy inwestycyjne są obecnie największym zagrożeniem dla jakości krajobrazu. Narażone są przede wszystkim tereny otaczające miasta oraz obszary atrakcyjne przyrodniczo. Często dochodzi tam do bezpowrotnej utraty charakterystycznych cech decydujących o odrębności (tożsamości) danego miejsca.

Ochrona i kształtowanie krajobrazu powinny być zatem jednym z kluczowych zadań w procesie planowania i zarządzania przestrzenią, bowiem sposób prowadzenia polityki przestrzennej ma istotne znaczenie dla jakości krajobrazu, stanowiącego szczególną społeczną lokatę, czyniąc daną przestrzeń jedyną w swoim rodzaju.

Poszerzanie wiedzy o krajobrazie i sposobie jego ochrony jest niezbędne do formułowania zapisów, w dokumentach planistycznych, gwarantujących zrównoważony rozwój struktur przestrzennych i stanowiących podstawę działań w zakresie ochrony, gospodarowania i planowania krajobrazu.

Europejska Konwencja Krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz.U. 2006 nr 14 poz. 98) wskazała, że istotne jest zintegrowanie działań na rzecz ochrony i kształtowania krajobrazu z polityką państwa w zakresie planowania regionalnego i lokalnego oraz innymi politykami oddziałującymi na krajobraz. Ważnym elementem tworzenia i realizacji polityki krajobrazowej jest włączenie w proces ochrony i kreowania krajobrazu mieszkańców, organów samorządowych oraz wszystkich zainteresowanych stron, a dzięki temu poszerzenie i ugruntowanie świadomości społecznej w zakresie kształtowania przestrzeni.

Kompleksowa transpozycja postanowień Europejskiej Konwencji Krajobrazowej do przepisów polskiego prawa nastąpiła poprzez przyjęcie ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. 2015 poz. 774) – tzw. ustawa krajobrazowa. Wprowadza ona nowe narzędzia ochrony krajobrazu, którymi posługiwać się mają zarówno samorządy wojewódzkie, jak i gminne, są to audyt krajobrazowy oraz tzw. uchwała krajobrazowa.

Audyt krajobrazowy jest narzędziem polityki przestrzennej w zakresie krajobrazu ukierunkowanym na jego ochronę, gospodarkę i planowanie. Służy także identyfikacji, charakterystyce i ocenie wszystkich krajobrazów występujących w Polsce i jest jednocześnie nowym narzędziem diagnostycznym pozwalającym uzyskać wiedzę o walorach krajobrazowych poszczególnych województw w ich granicach administracyjnych.

Audyt krajobrazowy jako dokument uchwalany przez sejmik województwa stanowi podstawę do podejmowania działań w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego, poprzez uwzględnienie wniosków i rekomendacji w dokumentach planistycznych szczebla regionalnego i lokalnego. Ustalenia audytu krajobrazowego wzmocnią także ochronę krajobrazu na obszarach objętych ochroną prawną

w parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu oraz będą stanowić podstawę do prowadzenia polityki krajobrazowej w województwie.

1. Podstawa prawna

Podstawę prawną sporządzenia Audytu krajobrazowego województwa wielkopolskiego stanowi:

- 1) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 503) dalej ustawa (u.p.z.p.), w której zgodnie z art. 38 organy samorządu województwa sporządzają audyt krajobrazowy.
- 2) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 394), zwane dalej rozporządzenie (r.a.k.), które jest aktem wykonawczym określającym szczegółowy zakres i sposób sporządzania audytu krajobrazowego.

Zarząd Województwa Wielkopolskiego na podstawie uchwały nr 1575/2016 z dnia 4 lutego 2016 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia audytu krajobrazowego dla województwa wielkopolskiego oraz wyznaczenia jednostki odpowiedzialnej za realizację zadania wskazał Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu, jako wykonawcę Audytu krajobrazowego województwa wielkopolskiego.

2. Zakres opracowania

Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego obejmuje obszar województwa w jego obecnych granicach administracyjnych.

Zakres rzeczowy audytu krajobrazowego wynika z art. 38a ustawy (u.p.z.p.). Audyt krajobrazowy identyfikuje krajobrazy występujące na obszarze województwa, określa ich cechy charakterystyczne, unikatowe i syntetyczne oraz dokonuje oceny ich wartości.

Zgodnie z art. 38a ust. 3 ustawy (u.p.z.p.) w audycie krajobrazowym określa się w szczególności:

- 1) Krajobrazy występujące na obszarze danego województwa.
- 2) Lokalizację krajobrazów priorytetowych.
- 3) Lokalizację i granice obszarów prawnie chronionych:
  - a) parków kulturowych,
  - b) parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu,
  - c) obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB) lub obszarów i obiektów proponowanych do umieszczenia na tych listach.
- 4) Zagrożenia dla możliwości zachowania krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów objętych formami ochrony.
- 5) Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów objętych formami ochrony.
- 6) Lokalne formy architektoniczne zabudowy w obrębie krajobrazów priorytetowych.

Zgodnie z rozporządzeniem (r.a.k.) audyt krajobrazowy obejmuje następujące po sobie etapy:

- 1) Identyfikacja i klasyfikacja krajobrazów.
- 2) Charakterystyka zidentyfikowanych krajobrazów.
- 3) Ocena zidentyfikowanych krajobrazów.

- 4) Wskazanie krajobrazów priorytetowych.
- 5) Wskazanie zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów objętych formami ochrony.
- 6) Sformułowanie rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów objętych formami ochrony.
- 7) Określenie lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych.

3. Struktura dokumentu

Audyt krajobrazowy jest dokumentem o złożonej strukturze, składającym się z szeregu załączników tekstowych, tabelarycznych oraz graficznych.

Cała dokumentacja audytu krajobrazowego została skatalogowana w 7 folderach. Dokumentacja zawiera hiperłącza umożliwiające szybkie przekierowanie do wskazanych materiałów. Do poprawnego działania hiperłączy należy skopiować wszystkie foldery by zachować poprawność ścieżek dostępu. Dokumentacja została oznaczona kolejnymi literami według wzoru poniżej:

1) A_TEKST_WPROWADZAJĄCY

Tekst ten jest wprowadzeniem do audytu krajobrazowego województwa wielkopolskiego, w którym przedstawiono m.in. etapy sporządzania audytu i jego znaczenie w planowaniu przestrzennym oraz opisano przyjęte metodyki i zastosowane dane.

2) B_KRAJOBRAZY_WLKP

Folder zawiera wykaz wszystkich krajobrazów w województwie, w tym zestawienie krajobrazów w poszczególnych gminach.

3) C_CHARAKTERYSTYKA_KRAJOBRAZÓW

W folderze znajdują się zestawienia cech analitycznych (przyrodniczych, kulturowych i syntetycznych) dla każdego krajobrazu oraz charakterystyka poszczególnych krajobrazów w formie modułów. W celu ułatwienia wyszukania danego krajobrazu, folder z modułami podzielono na krajobrazy priorytetowe i pozostałe (niemające statusu krajobrazu priorytetowego).

4) D_OCENA_KRAJOBRAZÓW

W folderze zawarto karty oceny wszystkich krajobrazów, w podziale na krajobrazy priorytetowe i pozostałe (niemające statusu krajobrazu priorytetowego).

5) E_PRIORYTETY

W folderze znajdują się dane dotyczące krajobrazów priorytetowych – zestawienie krajobrazów priorytetowych, ich granice, lokalne formy architektoniczne oraz szczegółowe analizy krajobrazów priorytetowych składające się z: tekstu, załączników graficznych oraz zdjęć. Każdy krajobraz priorytetowy jest oznaczony unikanym numerem id.

6) F_KRAJOBRAZY_FORMY_OCHRONY

Folder zawiera dane dotyczące krajobrazów w granicach obszarów prawnie chronionych¹ - zestawienie i granice form ochrony na terenie województwa oraz analiza krajobrazów w tych obszarach. Dla każdej formy ochrony została przeprowadzona analiza składająca się z: tekstu oraz załączników graficznych.

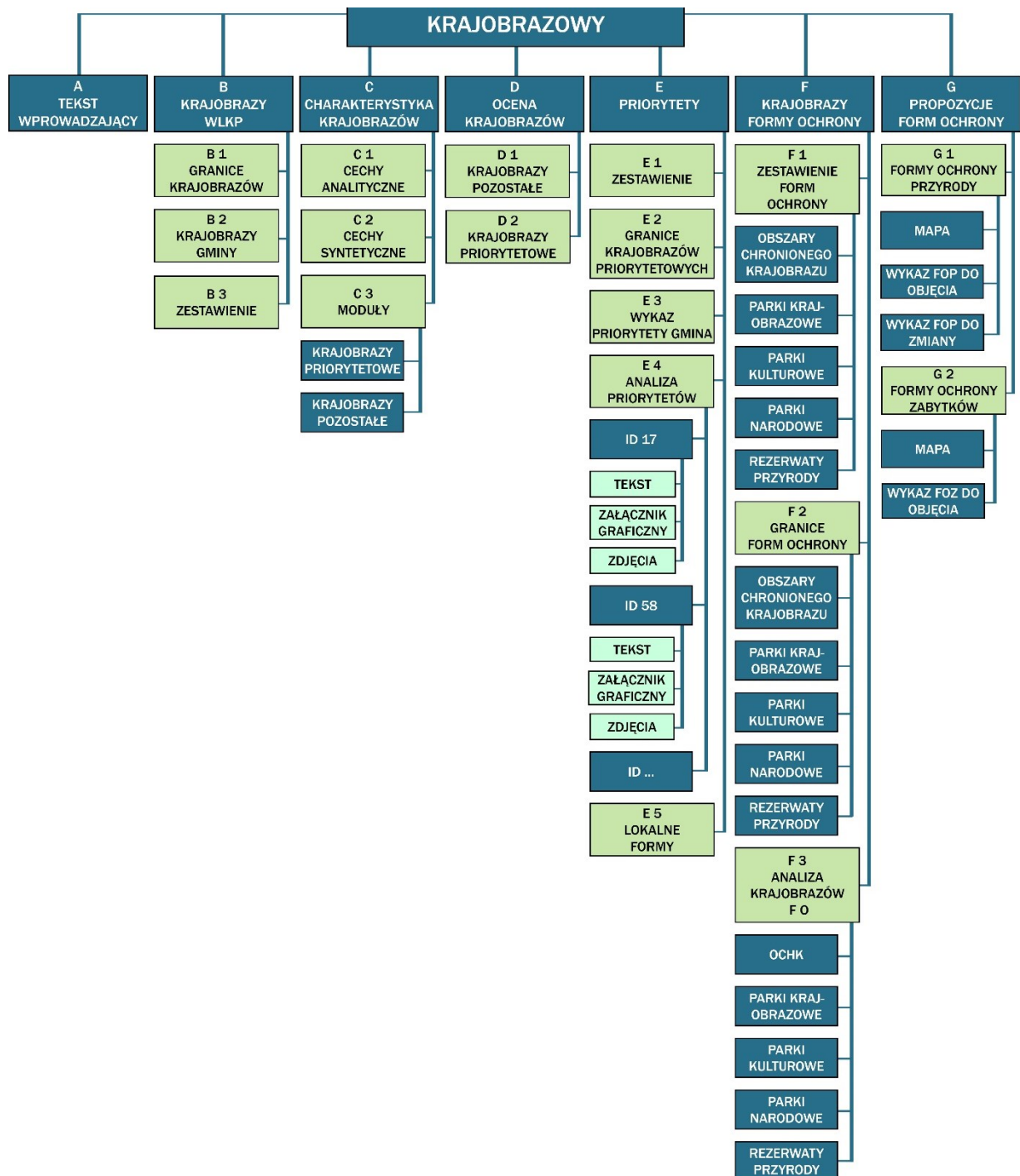
---

¹ Na podstawie art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy (u.p.z.p.) – parki kulturowe, parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obiekty znajdujące się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszary Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB) lub obszary i obiekty proponowane do umieszczenia na tych listach.

7) G_PROPOZYCJE_FORM_OCHRONY

Folder zawiera propozycje (rekomendacje) obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody lub zabytków. Przedstawiono wykazy obszarów i obiektów wskazanych do objęcia ochroną prawną oraz zobrazowano ich lokalizację na załącznikach graficznych.

Rycina 1. Schemat dokumentacji audytu krajobrazowego.

4. Syntetyczna charakterystyka krajobrazu województwa wielkopolskiego

1) Podstawowe informacje o województwie.

Województwo wielkopolskie położone jest w środkowo-zachodniej części Polski i graniczy z województwami: pomorskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, opolskim, dolnośląskim, lubuskim i zachodniopomorskim. Obejmuje obszar 29 826 km² i pod względem powierzchni zajmuje drugie miejsce w kraju (po województwie mazowieckim).

Struktura administracyjna województwa wielkopolskiego obejmuje 35 powiatów, w tym 4 powiaty grodzkie (miasta na prawach powiatu: Poznań, Kalisz, Konin, Leszno) i 31 powiatów ziemskich oraz 226 gmin, w tym: 19 gmin miejskich, 96 gmin miejsko-wiejskich i 111 gmin wiejskich.

Sieć osadniczą województwa tworzy 5571 miejscowości, w tym: 115 miast, 4350 wsi i 1866 pozostałych jednostek (BDL, GUS, 2020 r.). Ich rozmieszczenie przestrzenne na obszarze województwa charakteryzuje się dość dużą regularnością. Zróżnicowanie wewnątrzregionalne wynika z uwarunkowań przyrodniczych oraz historycznych procesów kształtowania sieci osadniczej. Poznań, będący największym miastem regionu, położony jest w jego centralnej części, natomiast pozostałe najważniejsze ośrodki miejskie zlokalizowane są w odległości od 50 do 120 km od stolicy województwa: w kierunku południowym – Leszno, w kierunku południowo-wschodnim – dwubiegunowy układ miejski Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego, w kierunku wschodnim – Konin i Gniezno, a w kierunku północnym – Piła.

Układ osadniczy powiązany jest dobrze rozwiniętą siecią dróg publicznych oraz linii kolejowych. Kluczową rolę w systemie sieci transportowych pełni miasto Poznań, w którym zbiegają się najważniejsze szlaki transportowe i zlokalizowany jest międzynarodowy port lotniczy. Centralne położenie stolicy województwa determinuje promienisty charakter układu transportowego Wielkopolski. Z Poznania rozchodzą się najważniejsze drogi i linie kolejowe zapewniające powiązania wewnętrzne, a także zewnętrzne z ościennymi regionami.

2) Krajobraz Wielkopolski – ujęcie ogólne.

Krajobraz Wielkopolski ukształtował się na przestrzeni dziejów, przede wszystkim wskutek intensywnych zjawisk przyrodniczych oraz działalności człowieka.

Największy wpływ na kształtowanie pierwotnego krajobrazu regionu wywarły zlodowacenia. Rzeźba terenu została uformowana poprzez działalność lądolodów i wód płynących, co można wyraźnie odczytać w pasmowym podziale województwa na strefy. Południowa część Wielkopolski to obszar pozbawiony jezior obszar rzeźby starogłacialnej powstałej podczas zlodowaceń środkowopolskich. Północna i środkowa część województwa charakteryzuje się większym urozmaiceniem młodogłacialnej rzeźby terenu i obecnością jezior. Na obszarze województwa dominuje jednak równinny charakter rzeźby terenu. Najwyższym punktem jest Kobyła Góra (284 m n.p.m.), stanowiąca kulminację Wzgórz Ostrzeszowskich, najniższy punkt leży na dnie Jeziora Śremskiego na Pojezierzu Międzychodzko-Sierakowskim. Stanowi on kryptodepresję o minimalnej rzędnej 6 m p.p.m.

Charakterystyczną cechą regionu jest występowanie form polodowcowych – pradolin o równoleżnikowym przebiegu: Pradolina Barucko-Głogowska (Baryczy), Pradolina Warszawsko-Berlińska (Warciańsko-Odrzańska) i Toruńsko-Eberswaldzka (Noteci). Pradolina Warszawsko-Berlińska i Toruńsko-Eberswaldzka połączone są przełomowym odcinkiem rzeki Warty między Śremem a Obornikami. Ponadto wśród typowych dla Wielkopolski form polodowcowych znajdują się wysoczyzny morenowe i faliste, pagórki moren czołowych o urozmaiconej rzeźbie (pasmo gnieźnieńskie, skocko-janowieckie, mogileńskie, czarnkowskie, chodzieskie), rynny polodowcowe z często występującymi jeziorami

polodowcowymi (gołaniecko-wągrowiecka, jezior skockich, gnieźnieńska, goplańsko-ślesieńska) oraz rzadziej występujące ozy (łańcuchy podłużnych pagórków), pola sandrowe i wydmy śródlądowe. Specyficznym elementem rzeźby jest występowanie antropogenicznych form terenu związanych z odkrywkową eksploatacją surowców mineralnych. Najbardziej istotnym przejawem ingerencji w naturalną rzeźbę są odkrywki złóż węgla brunatnego w okolicach Konina i Turku. Wydobycie węgla brunatnego metodami odkrywkowymi spowodowało znaczne zmiany w środowisku obszaru, widoczne nie tylko w morfologii terenu, ale przede wszystkim w zmianie stosunków wodnych. Mają one charakter wieloprzestrzenny i pociągają ze sobą przeobrażenia w pozostałych komponentach środowiska przyrodniczego. Czynnikiem wywierającym zasadniczy wpływ na specyfikę krajobrazu, jest także pokrycie terenu, odzwierciedlające pozostałości pierwotnych zasobów środowiska oraz wielowiekowej działalności człowieka.

Na obecny krajobraz Wielkopolski kluczowy wpływ miał intensywny rozwój osadnictwa w wiekach wczesnych oraz kształtowanie instytucjonalnych i terytorialnych podstaw państwa polskiego, szczególnie w rejonie Poznania, Gniezna i Kalisza. W XIII w. na terenie Wielkopolski wprowadzone zostały normy przestrzenne i gospodarcze lokacji miast zwane prawem niemieckim, których efektem było wykształcenie specyficznych przestrzeni miejskich. W XVIII w. zmieniły się zasady prowadzenia polityki osadniczej, pod wpływem której zaczęto zakładać nowe miasta, zasiedlać kolejne obszary oraz zwiększać areał upraw. Efektem tych wielowiekowych działań na terenie Wielkopolski jest gęsta sieć jednostek osadniczych, charakteryzująca się dużą liczbą miast o zróżnicowanej wielkości. W krajobrazie regionu widoczne są także efekty prowadzonej przez państwa zaborcze odmiennej polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej.

Istotnym okresem był wiek XIX i przypadający na ten czas rozwój wysokiej kultury rolnej, kreującej charakterystyczną i rozpoznawalną współcześnie wielkopolską przestrzeń otwartą, w której dominują obszary użytkowane rolniczo ze zdecydowaną przewagą gruntów ornych.

Duże znaczenie dla współczesnego krajobrazu województwa miała zainicjowana po II wojnie światowej polityka państwa dotycząca m.in. przestrzeni miejskiej i rolniczej oraz przebudowy gospodarczej – uprzemysłowienia państwa. Szczególną rolę odegrała tu budowa Konińskiego Zagłębia Węgla Brunatnego, która zmieniła strukturę krajobrazu we wschodniej Wielkopolsce.

Tereny wód, obszary zalesione, użytkowane rolniczo i zainwestowane to główne komponenty przestrzeni wpływające na charakter krajobrazu w poszczególnych częściach regionu. Zbiorowiska leśne na terenie Wielkopolski, w wyniku procesów cywilizacyjnych i ekspansji człowieka, stopniowo zmniejszały się. Znaczne przyspieszenie kurczenia się lasów (wylesianie) nastąpiło w XIX i XX wieku. Obecne rozmieszczenie przestrzenne lasów cechuje duże zróżnicowanie, przy czym średnia lesistość województwa wynosi 25,8% i jest niższa od średniej ogólnopolskiej (BDL, GUS 2020 r.). Najwyższa lesistość, przekraczająca 60%, występuje w gminach północnej i zachodniej części województwa (z Puszczą Notecką tworzącą największy zwarty kompleks leśny w województwie o powierzchni około 130 tys. ha). Najmniej powierzchni leśnych występuje w centralnej i wschodniej części województwa. W wielkopolskich lasach dominują monokultury sosnowe. Przeciętny udział sosny zwyczajnej wynosi około 75,3% (wyższa niż średnia kraju równa 58,2% według „Raportu o stanie lasów w Polsce 2020”). Niewielka powierzchnia zajmowana jest przez drzewostany dębowe (9,2%) i brzożowe (4,6%) (BDL, GUS 2020 r.). Dominują siedliska borowe – bory świeże i mieszane oraz siedliska lasowe – lasy mieszane i lasy liściaste, na które składają się głównie grądy z grabem i dąbrowy; w miejscach wilgotnych i w dolinach rzek występują łągi oraz olsy. Siedliska łąkowe oraz borowe są jedną z charakterystycznych wartości Doliny Noteci, która

m.in. decyduje o wyjątkowości krajobrazu miejscowości nadnoteckich, ukształtowanego w czasach osadnictwa olęderskiego.

Wyróżniającym się elementem w krajobrazie są tereny wód – rzek i jezior. Sieć rzeczna jest dobrze rozwinięta i równomiernie rozmieszczona w całym województwie. Ośią ekologiczną układu hydrograficznego Wielkopolski jest dolina Warty. Najważniejszymi i największymi jej dopływami są: rzeka Noteć, przepływająca w północnej części województwa oraz rzeka Proсна w południowej części. Istotnym komponentem w przestrzeni są jeziora, szczególnie te o dużych powierzchniach. W granicach województwa występuje około 800 jezior, większość z nich – 60% – to jeziora małe o powierzchni poniżej 10 ha, tylko 8% to jeziora o powierzchni powyżej 100 ha, koncentrujące się w północnej i centralnej części województwa. Do największych należą jeziora: Powidzkie, Zbąszyńskie, Strykowskie, Lednica, Niepruszewskie i Bytyńskie.

Przestrzenie o wysokich walorach, przede wszystkim przyrodniczych, zostały objęte różnymi formami ochrony. Obszary chronione (z wyłączeniem obszarów Natura 2000) zajmują 29,7% powierzchni województwa, a ich rozmieszczenie jest znacznie zróżnicowane i ukazuje niejednorodność zasobów przyrodniczych w poszczególnych częściach województwa. W 58 gminach nie występują obszary prawnie chronione, w 20 powierzchnia tych terenów wynosi od 0,1% do 1,0% powierzchni gminy, natomiast w 14 gminach obszar ten wynosi ponad 90% ogólnej ich powierzchni (BDL, GUS 2020 r.).

Obowiązujące formy ochrony przyrody na terenie województwa wielkopolskiego to:

- 2 parki narodowe: Wielkopolski Park Narodowy, Drawieński Park Narodowy (fragment na obszarze województwa wielkopolskiego),
- 98 rezerwatów przyrody,
- 14 parków krajobrazowych,
- 34 obszary chronionego krajobrazu,
- 251 użytków ekologicznych,
- 5 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (Łęgi Mechlińskie, Glińskie Góry, Góra Dąbrowa, Pradolina Miłosławska, Jezioro Bytyńskie),
- 1 stanowisko dokumentacyjne (Profil Soli Różowej w Kopalni Soli Kłodawa),
- 4052 pomniki przyrody,
- 79 obszarów Natura 2000, w tym 19 obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB) i 60 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (PLH).

W województwie wielkopolskim, pomimo niewielkiego w skali kraju zróżnicowania budowy geologicznej i rzeźby terenu, występują 82 geostanowiska, ważne z punktu widzenia prezentacji i zachowania georóżnorodności.

Obok zasobów przyrodniczych elementem wyróżniającym się i mającym wpływ na charakter krajobrazu jest dziedzictwo kulturowe, będące obrazem historii rozwoju przestrzennego regionu. Szczególne znaczenie dla krajobrazu Wielkopolski mają: układy przestrzenne miast i wsi o zachowanych walorach historycznych i kompozycyjnych, zespoły rezydencjonalno-parkowe, których wyjątkowe zagęszczenie występuje głównie w środkowej i południowej części województwa, aleje drzew i pasy zadrzewień śródpolnych, charakterystyczne dla komponowanego krajobrazu rolniczego – szczególnie w rejonie Turwi – czy obszary tradycyjnego osadnictwa wiejskiego, m.in. osadnictwo olęderskie na Równinie Nowotomyskiej i na terenie tzw. Puszczy Pyzdrowskiej oraz olęderskie i fryderycjańskie w Dolinie Noteci.

Największe nagromadzenie elementów kultury materialnej występuje w centralnej i południowej części województwa.

Wśród zasobów dziedzictwa kulturowego szczególnie wyróżniają się obiekty o najwyższej wartości historyczno-kulturowej w skali Europy, kraju i regionu. W Wielkopolsce zachowały się najstarsze ślady związane z historią powstawania państwa polskiego i kształtowaniem się tożsamości narodowej Polaków. Występują one przede wszystkim w rejonie Poznania i Gniezna, a także Kalisza. Zasoby te położone są w kluczowym paśmie kulturowym województwa – na Szlaku Piastowskim.

Wielkopolska charakteryzuje się wysokim nasyceniem obiektów objętych ochroną prawną. Do rejestru zabytków nieruchomych wpisane są 7923 obiekty², wśród których najliczniejszą grupą są obiekty sakralne, często dominujące w panoramach miast i wsi. Spośród obiektów sakralnych wyróżnić należy m.in. katedry w Poznaniu i Gnieźnie, kościoły w: Kaliszu, Kościanie, Lesznie, Ołoboku, Przemęcie, zespoły klasztorne lub poklasztorne w: Bieniszewie, Gostyniu-Głogówku, Górcie Klasztornej, Łądzie, Lubiniu, Obrze, Woźnikach oraz kościoły drewniane, skoncentrowane przede wszystkim w centralnej części województwa, pomiędzy Poznaniem a Gniezmem. W rejestrze zabytków ujęte zostały również obiekty archeologiczne, spośród których istotne znaczenie mają te o własnej formie krajobrazowej.

Szczególnym elementem wielkopolskiego krajobrazu są także liczne obiekty architektury rezydencjonalnej – zamkowej, dworskiej i pałacowej oraz folwarcznej. Wielkopolska charakteryzuje się największą w Polsce liczbą tego typu obiektów wpisanych do rejestru zabytków, do najciekawszych należą m.in. rezydencje w Kórniku, Rogalinie, Gołuchowie, Czarniejewie, Antoninie, Ciężeniu, Dobrzycy, Lewkowie, Pawłowicach, Śmiełowie, Turwi czy Wąsowie. Obiektom tym zazwyczaj towarzyszą parki, a do najcenniejszych należą te w: Gołuchowie, Kórniku i Rogalinie.

Specyfiką Wielkopolski jest gęsta sieć osadnicza, która wyróżnia się miastami i wsiami o dobrze zachowanych, historycznie ukształtowanych układach przestrzennych – urbanistycznych i ruralistycznych z dużym nasyceniem zabudowy o walorach zabytkowych, w tym obiektów usług publicznych, mieszkaniowych, a także przemysłowych. Do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego wpisano 5 układów ruralistycznych³, które zachowały się w: Zimnowodzie, Smolicach, Baszkowie, Drzeczku i Łędyczku oraz 140 spośród 185 zachowanych układów urbanistycznych miast i byłych miast⁴. Najcenniejsze zabytki urbanistyki koncentrują się m.in. w Poznaniu, Kaliszu, Gnieźnie, Lesznie, Rydzynie, Rawiczu, Grodzisku Wielkopolskim, Zdunach k. Krotoszyna, Krobi, Rakoniewicach, Śmiglu i Lwówku.

Cechą charakterystyczną wielkopolskiej przestrzeni są również zabytkowe wiatraki, najpopularniejsze koźlaki oraz rzadziej występujące paltraki i holendry. Najwięcej tego typu obiektów zachowało się w południowej Wielkopolsce.

Szczególną wartością krajobrazu województwa są obiekty objęte formą ochrony, jaką jest pomnik historii. Na terenie województwa obecnie jest ich 11. Są to zabytki o wyjątkowym znaczeniu dla kultury naszego regionu i państwa, a także szczególnie wyróżniające się w przestrzeni Wielkopolski. Należą do nich: Poznań – historyczny zespół miasta, Wyspa – Ostrów Lednicki, Gniezno – katedra pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Wojciecha, Lubiąż – zespół opactwa Benedyktynów, zespół klasztorny Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri – Gostyń – Głogówko, Kórnik – zespół zamkowo-parkowy wraz z kościołem parafialnym – nekropolią właścicieli, Zespół dawnego opactwa cysterskiego

² Zestawienie danych statystycznych z rejestru zabytków – zabytki nieruchome.

³ Rejestr zabytków nieruchomych województwa wielkopolskiego stan na dzień 30 czerwca 2021 r. Narodowy Instytut Dziedzictwa.

⁴ Uchwała nr XXXVIII/901/17 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 listopada 2017 r. w sprawie przyjęcia Programu opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2017-2020 r., Poznań 2017.

w Łądzie nad Wartą, Dobrzyca – zespół pałacowo-parkowy, Koszuty – zespół dworsko-parkowy, Rogalin – zespół pałacowo-parkowy z obszarem dawnego majątku ziemskiego, Rydzyna – założenie rezydencjonalno-urbanistyczne.

Ważnym obiektem w przestrzeni regionu, świadczącym o tragicznych wydarzeniach rozgrywających się na terenie Wielkopolski jest Pomnik Zagłady, obejmujący Muzeum Martyrologiczne – Obóz w Chełmnie nad Nerem, zlokalizowany w tzw. Lasach Rzuchowskich.

Obszary województwa charakteryzujące się wyjątkowymi walorami kulturowymi zostały objęte ochroną prawną jako park kulturowy i park krajobrazowy. Są to: Park Kulturowy Stare Miasto w Poznaniu (historyczny układ urbanistyczno-architektoniczny Starego Miasta) oraz Mickiewiczowski Park Kulturowy (historyczne miejsca pobytu Adama Mickiewicza), a także Lednicki Park Krajobrazowy (wyróżniający się zabytkami związanymi z początkiem państwa polskiego) oraz Park Krajobrazowy im. gen. Dezyderego Chłapowskiego (krajobraz rolniczy z alejami drzew i pasami zadrzewień śródpolnych).

W przestrzeni regionu wyróżniają się ponadto obszary o wysokich wartościach kulturowych decydujące o tożsamości regionalnej, które jedynie częściowo podlegają ochronie w postaci wpisu poszczególnych obiektów do rejestru zabytków. Są to do dziś rozpoznawalne w krajobrazie Wielkopolski charakterystyczne, zachowane elementy wyróżniające te tereny, przede wszystkim formą obiektów budowlanych, rozplanowaniem przestrzeni miejskiej, specyficznych podziałów pól, nasadzeń zieleni czy kultywowanej tradycji ludowej. Do takich obszarów należą:

- obszary kolonizacji olęderskiej w rejonie Nowego Tomyśla i Pyzdr oraz kolonizacji olęderskiej i fryderycjańskiej w rejonie nadnoteckim,
- obszary o zachowanych cechach krajobrazu historycznie ukształtowanego przez działalność zakonów: cysterek i cystersów w okolicach – Owińsk, Wągrowca, Ołoboku, Obry, Wielenia i Przemętu, benedyktynów w okolicach – Lubinia i Krzywina, filipinów w Gostyniu-Głogówku,
- obszary o zachowanych cechach krajobrazu ukształtowanego historycznie przez działalność sławnych rodów – m.in. w okolicach Antonina, Leszna i Rydzyny, Gołuchowa, Turwi czy Kórnik i Rogalina,
- obszary o zachowanych cechach krajobrazu ukształtowanego przez zasady polityczne, prawne i obyczajowe obowiązujące w różnych okresach historycznych i kształtujące przestrzeń miast – m.in. w Grodzisku Wielkopolskim, Kaliszu, Lesznie, Łobżenicy, Osiecznej, Poznaniu, Rawiczu i Zdunach k. Krotoszyna,
- obszary związane z kulturą ludową grup etnograficznych – niektóre z nich zachowały poczucie własnej odrębności: Bambrzy, Biskupianie, Hazacy, Pałuczanie, Tośtoki⁵.

Obecny wizerunek krajobrazu Wielkopolski to nie tylko najcenniejsze zasoby przyrodnicze czy kulturowe, ale także cały szereg elementów, które są symbolami współczesnego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Sieć dróg i linii kolejowych, napowietrzna infrastruktura techniczna, w tym linie wysokich napięć, stacje telefonii komórkowej i nadawczej, obiekty energetyki odnawialnej, w postaci farm wiatrowych oraz fotowoltaicznych, duże kompleksy przemysłowe i handlowe oraz działania inwestycyjne – presja budowlana na tereny atrakcyjne przyrodniczo i tereny rolne. Wszystkie te elementy są wyznacznikami mającymi zasadniczy wpływ na współczesny obraz przestrzeni i często decydują o jakości krajobrazu i jego kondycji.

⁵ Łęcki W. (red.), Wielkopolska. Nasza kraina, t. I–III, Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, Wydawnictwo Kurpisz, Poznań 2004.

AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

IDENTYFIKACJA I KLASYFIKACJA KRAJOBRAZÓW

II. Identyfikacja i klasyfikacja krajobrazów

1. Delimitacja krajobrazów

Pierwszym etapem sporządzania audytu krajobrazowego jest delimitacja krajobrazów, której dokonano według załącznika nr 1 rozporządzenia (r.a.k.). Polega ona na szczegółowej analizie pokrycia i użytkowania terenu w obrębie mezoregionu fizycznogeograficznego⁶. Następnie, w sposób rozłączny i wyczerpujący, dokonano podziału mezoregionu na krajobrazy, uwzględniając przede wszystkim jednolitość tła krajobrazowego⁷, rzeźbę terenu oraz powtarzalność struktury przestrzennej i fizjonomii w różnych częściach krajobrazu. Kolejnym czynnikiem, który wzięto pod uwagę przy delimitacji, było zachowanie powiązań funkcjonalnych między elementami krajobrazu. Ten wyznacznik został potraktowany jako pomocniczy przy określaniu wszystkich podtypów krajobrazów. Powiązania funkcjonalne miały duże znaczenie szczególnie przy wyznaczaniu krajobrazów kulturowych związanych z terenami zainwestowanymi miast i wsi. W granice tych krajobrazów, oprócz spójnego przestrzennie zainwestowania, włączano także funkcjonalnie powiązane obszary zlokalizowane w pewnej odległości od zwartej zabudowy miejscowości. Takie działanie dotyczyło przede wszystkim osiedli mieszkaniowych, terenów sportowych, usługowych i przemysłowych, założeń dworsko-parkowych i folwarcznych lub innych obiektów związanych z funkcjonowaniem jednostki osadniczej.

W audycie krajobrazowym dla województwa wielkopolskiego granice krajobrazów wyznaczono w oparciu o następujące dane:

1) Podział fizycznogeograficzny – granice mezoregionów.

Regionalizacja fizycznogeograficzna polega na wydzielaniu i systematyzowaniu zwartych terytorialnie oraz spójnych wewnątrznie jednostek przestrzennych ze względu na różnorodność budujących je elementów bądź cech środowiska przyrodniczego. Dotychczasowy podział na regiony fizycznogeograficzne (Kondracki, Richling 1994)⁸, został uszczegółowiony i zaktualizowany (Solon i in. 2018)⁹. Zweryfikowany podział był odpowiedzią na potrzebę dostosowania przebiegu granic fizycznogeograficznych do bardziej szczegółowych opracowań w większych skalach, w tym do audytu krajobrazowego. Powstała nowa mapa, w standardach GIS, podziału kraju na mezoregiony ze szczegółowością odpowiadającą skali 1:50 000.

2) Użytkowanie terenu – na podstawie bazy BDOT_10k¹⁰ i ortofotomapy¹¹, która jest podstawowym źródłem wyznaczania granic krajobrazów.

⁶ Mezoregion fizycznogeograficzny – jednostka podziału fizycznogeograficznego przestrzeni, obejmująca większy teren o zbliżonych cechach środowiskowo-krajobrazowych.

⁷ Tło krajobrazowe – rodzaj pokrycia lub użytkowania terenu, który dominuje powierzchniowo w obrębie krajobrazu i jednocześnie stanowi otoczenie większości pozostałych elementów przestrzennych krajobrazu.

⁸ Kondracki J., Richling A., Regiony fizycznogeograficzne, plansza 53.3 [w:] Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, Główny Geodeta Kraju, Warszawa 1994.

⁹ Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska–Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziąja W. Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data, *Geographia Polonica*, 2018, 2 (91):143–170.

¹⁰ Baza danych przestrzennych o szczegółowości odpowiadającej mapie topograficznej w skali 1:10 000, aktualność danych 2017-2019 r.

¹¹ Ortofotomapa to rastrowy obraz powierzchni terenu, powstały w wyniku przetworzenia zdjęć lotniczych lub satelitarnych.

- 3) Rzeźba terenu – na podstawie kompilacji poprawionej m.in. pod względem geometrii Mapy Geomorfologicznej Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej pod red. B. Krygowskiego (edycja 2007), szkiców geomorfologicznych w skali 1:100 000, znajdujących się w objaśnieniach do poszczególnych arkuszy Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski w skali 1:50 000 oraz Mapy Topograficznej Polski w skali 1:50 000 (VMap Level 2). Obok podstawowego kryterium delimitacji krajobrazów, jakim jest użytkowanie terenu, kolejnym elementem podziału jest rzeźba terenu. Mając na uwadze to, że została ona uwzględniona przy wyznaczaniu granic mezoregionów, w audycie krajobrazowym dla województwa wielkopolskiego rzeźbę terenu potraktowano jako kryterium pomocnicze etapu delimitacji. Wykorzystano ją przede wszystkim do wewnętrznego podziału mezoregionów na krajobrazy, szczególnie na rozległych obszarach otwartych stanowiących krajobrazy wiejskie, gdzie zróżnicowanie hipsometryczne terenu jest istotne dla postrzegania przestrzeni.
- 4) Ewidencja gruntów i budynków – przy wyznaczaniu granic krajobrazów zainwestowanych w miarę możliwości nawiązano do działek ewidencyjnych.
- 5) Pozostałe materiały pomocnicze, w tym m.in:
  - a) mapy zagrożenia powodziowego (obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat oraz średnie i wynosi raz na 100 lat),
  - b) Bank Danych o Lasach,
  - c) Mapa Geologiczna Polski,
  - d) rejestr zabytków dla województwa wielkopolskiego,
  - e) studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
  - f) granice złóż kopalin – Państwowy Instytut Geologiczny,
  - g) dane z PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin.

Istotnym elementem, który decyduje o przynależności do danego podtypu krajobrazu, jest tło krajobrazowe definiowane jako rodzaj pokrycia lub użytkowania terenu, który dominuje powierzchniowo w obrębie krajobrazu i jednocześnie stanowi otoczenie większości pozostałych elementów przestrzennych krajobrazu. Krajobrazy zidentyfikowane w ramach audytu krajobrazowego przedstawiają aktualny sposób użytkowania terenu. Zakwalifikowanie danego obszaru do określonego typu i podtypu krajobrazu nie wskazuje kierunku jego zagospodarowania ani nie definiuje przeznaczenia terenu. Zatem przynależności obszaru do typu i podtypu krajobrazu nie należy traktować jako stanu docelowego jego zagospodarowania ani utożsamiać z planistycznym przeznaczeniem tego terenu.

2. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów

Wyznaczone krajobrazy w kolejnym etapie przyporządkowywane zostały do określonych w rozporządzeniu (r.a.k.) typów oraz podtypów krajobrazów według ściśle określonej klasyfikacji typologicznej, która została opatrzona szczegółowymi definicjami dla podtypów krajobrazów.

Klasyfikacja typologiczna podzielona jest na 3 poziomy – grupa¹², typ¹³, podtyp¹⁴. Na pierwszym poziomie klasyfikacji, na podstawie kryterium strukturalno-procesowego (funkcjonalnego),

¹² Nadrzędna kategoria systematyki krajobrazów wydzielona na podstawie skali aktualnego antropogenicznego przekształcenia terenu.

¹³ Podstawowa kategoria systematyki krajobrazów wydzielona na podstawie dominujących form pokrycia terenu.

¹⁴ Drugorzędna kategoria systematyki krajobrazów, będąca wynikiem podziału typów, wyróżniana na podstawie różnic w strukturze przestrzennej oraz charakteru dominujących w krajobrazie czynników i funkcji.

wyróżnia się 3 główne grupy krajobrazów (A, B i C), charakteryzujące się rosnącym stopniem przekształceń antropogenicznych:

- 1) grupa A – krajobrazy przyrodnicze, kulturowo (zazwyczaj ekstensywnie) użytkowane, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych, jedynie w różnym stopniu modyfikowanych przez działalność człowieka,
- 2) grupa B – krajobrazy przyrodniczo-kulturowe, ukształtowane w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych oraz świadomych modyfikacji form pokrycia terenu i struktury przestrzennej przez człowieka,
- 3) grupa C – krajobrazy kulturowe, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność ludzką.

Na drugim poziomie klasyfikacji, na podstawie dominujących form pokrycia terenu, można wydzielić 15 typów krajobrazów, w tym: wód powierzchniowych, bagienno-łąkowe, leśne, bezleśne, górskie ponad granicą lasu, wiejskie, mozaikowe, podmiejskie i osadnicze, miejskie, wielkomiejskie, wodnogospodarcze, przemysłowe i energetyczne, górnicze, komunikacyjne oraz ludyczne.

Na trzecim poziomie klasyfikacji można wyodrębnić 49 podtypów krajobrazów, na podstawie różnic w strukturze przestrzennej oraz charakteru dominujących w krajobrazie czynników i funkcji.

W toku prac nad wyznaczaniem granic krajobrazów oraz ich klasyfikacją zaistniała potrzeba doprecyzowania definicji dla części podtypów. Treść niektórych definicji zawartych w rozporządzeniu (r.a.k.) nie pozwalała jednoznacznie rozstrzygnąć, do którego podtypu należy zaliczyć dany krajobraz. Wprowadzono zatem zasady delimitacji uszczegółowiające: definicje niektórych podtypów, źródeł danych oraz wielkości powierzchni krajobrazów.

Ogólne założenia klasyfikacji krajobrazów podano poniżej, a szczegółowe zasady przyporządkowania do typów i podtypów krajobrazów zawarto w załączniku 1.

- 1) Założenia dotyczące powierzchni wydzielonych krajobrazów:
  - a) Rozporządzenie (r.a.k.) wskazuje minimalne wielkości powierzchni krajobrazów dla niektórych podtypów m.in.: dla jezior, lasów, wrzosowisk i muraw napiaskowych, wielkoobszarowych sadów i plantacji, zespołów urbanistycznych o zachowanych założeniach historycznych, dużych kompleksów przemysłowych czy węzłów komunikacyjnych i transportowych. Dla podtypów, dla których nie ustalono ograniczenia powierzchniowego, minimalne wielkości powierzchni krajobrazów zostały przyjęte przez analogię do tych, które określa rozporządzenie (r.a.k.). Pozwoliło to na obiektywny podział województwa na poszczególne podtypy krajobrazów.
  - b) Uznano za konieczne wydzielanie krajobrazów o powierzchni mniejszej (każdy taki przypadek rozpatrywany był indywidualnie) w przypadku:
    - krajobrazów transwojewódzkich, tzn. mających swoją kontynuację poza granicami województwa wielkopolskiego,
    - krajobrazów, które określają specyfikę zagospodarowania charakterystycznego dla przestrzeni Wielkopolski, o wyróżniających się w krajobrazie formach, o wyjątkowych walorach kulturowych, kompozycyjnych, widokowych oraz ważnych z punktu widzenia kształtowania tożsamości regionalnej, m.in.: historyczne części miast, tereny zabudowane o charakterze wiejskim, zbiorniki wodne, jeziora, kompleksy przemysłowe, elektrownie, węzły komunikacyjne.
- 2) Przy podziale krajobrazów wielkomiejskich na podtypy zachowano spójność ze studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.
- 3) Weryfikacja granic krajobrazów.

Audyt krajobrazowy ma na celu ochronę krajobrazu, przede wszystkim poprzez przeniesienie jego wyników (w tym rekomendacji i wniosków) do dokumentów planistycznych na poziomie

regionalnym i lokalnym. Dlatego istotną kwestią jest zachowanie jak największej spójności pomiędzy granicami krajobrazów a granicami formalnymi (głównie granicami administracyjnymi), zwłaszcza w obrębie terenów zabudowanych. Dlatego ostatnią częścią etapu delimitacji i kwalifikacji krajobrazów była weryfikacja ich granic w dwóch zakresach:

- a) weryfikacji granic krajobrazów w oparciu o Państwowy Rejestr Granic¹⁵, gdzie każdy przypadek rozbieżności przebiegu granic pomiędzy krajobrazami a granicami gmin rozpatrywany był indywidualnie,
- b) weryfikacji granic krajobrazów w odniesieniu do granic mezoregionów – przyjęto, że granice mezoregionów są generalnym wyznacznikiem zasięgów krajobrazów w ich obrębach i założono, że czynnikiem rozstrzygającym o ostatecznym przebiegu granic krajobrazów powinno być przede wszystkim pokrycie terenu, a także składowe takie jak: rzeźba terenu, jednolitość tła krajobrazowego, powiązania funkcjonalne pomiędzy elementami krajobrazu oraz powtarzalność struktury przestrzennej i fizjonomii w jego różnych częściach. Przesłankami przemawiającymi za przyjęciem takiego rozwiązania są m.in.:
  - różne skale szczegółowości – podział mezoregionalny wykonany został w skali zbliżonej do 1: 50 000, a granice krajobrazów prowadzone zostały w skali około 1:10 000 (dla krajobrazów zurbanizowanych skala działek ewidencyjnych),
  - podział mezoregionalny nie uwzględnia pokrycia terenu, szczególnie terenów zurbanizowanych; jest to typowa systematyzacja geograficzna a nie urbanistyczna,
  - granice mezoregionów nie są brane pod uwagę w planowaniu przestrzennym na poziomie lokalnym, w dokumentach planistycznych granica ta nie warunkuje podziału obszarów na funkcje lub przeznaczenie terenów o różnym sposobie zagospodarowania,
  - przepisy ustawy (u.p.z.p.) wskazują na obowiązek respektowania granic i sposobów zagospodarowania krajobrazów (w tym priorytetowych) w dokumentach planistycznych na poziomie lokalnym, co nie pozwala przyjąć „sztywnych” granic krajobrazów według podziału mezoregionalnego, gdyż często są one rozbieżne z rzeczywistym zagospodarowaniem terenu.

Podczas weryfikacji granic krajobrazów zachowano wytyczne dotyczące identyfikacji krajobrazów określone w załączniku nr 1 rozporządzenia (r.a.k.) w zakresie analizy pokrycia i użytkowania terenu w obrębie mezoregionu. Krajobrazy zostały wyznaczone w obrębie mezoregionów, jednakże w uzasadnionych przypadkach przebieg ich granic jedynie nawiązuje do przebiegu mezoregionu. Takie działanie odnosiło się przede wszystkim do sytuacji, kiedy przebieg granic mezoregionu i użytkowania terenu był zbliżony, dopuszczono zatem przyjęcie granicy krajobrazu według użytkowania terenu. W przypadku krajobrazów związanych z obszarami zainwestowanymi (osadniczymi) założono, by nie dzielić ich granicami mezoregionów na mniejsze jednostki krajobrazowe (dotyczy to krajobrazów: miejskich – 9a, wielkomiejskich – 10, wiejskich – 6g, podmiejskich i osadniczych – 8c), gdyż stanowią one jednolitą całość pod względem funkcjonalnym i planistycznym oraz kompozycji przestrzennej, która charakteryzuje się najczęściej zwartą zabudową oraz intensywnymi powiązaniem wewnętrznymi pomiędzy poszczególnymi częściami krajobrazu.

---

¹⁵ Państwowy Rejestr Granic jest urzędową, referencyjną bazą danych stanowiącą podstawę dla innych systemów informacji przestrzennej, wykorzystującą dane dotyczące podziałów terytorialnych kraju.

Zgodnie z wytycznymi każdy zidentyfikowany krajobraz ma przypisany unikalny kod w formacie określonym w rozporządzeniu (r.a.k.)¹⁶, na który składa się kod województwa i mezoregionu oraz numer kolejnego krajobrazu w obrębie mezoregionu. W przypadku krajobrazów osadniczych, o zaliczeniu krajobrazu do mezoregionu decyduje powierzchnia mezoregionu, która przeważa w danym krajobrazie.

---

¹⁶ Załącznik nr 1 pkt 3 – oznaczenie krajobrazów w formacie: AA-XXX.XX-YY, gdzie AA oznacza kod województwa, XXX-XX określa mezoregion fizycznogeograficzny, a YY to kolejny krajobraz w obrębie mezoregionu.

AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

KRAJOBRAZY W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM

III. Krajobrazy w województwie wielkopolskim

Na podstawie przepisów określonych w rozporządzeniu (r.a.k.) oraz wyżej opisanych zasad delimitacji i założeń klasyfikacji typologicznej, na terenie województwa wielkopolskiego zidentyfikowano 2486 krajobrazów w 13 typach i 33 podtypach (*folder – B_KRAJOBRAZY_WLKP*). Wynika z tego, że województwo wielkopolskie reprezentuje 65% zróżnicowania typologicznego krajobrazów Polski. Jest zatem województwem o stosunkowo mało zróżnicowanym krajobrazie. Przewagę stanowią krajobrazy wiejskie (813 jednostek) i leśne (811 jednostek), o rzeźbie równinnej (aż 1431 jednostek krajobrazowych, co stanowi aż 57,6% powierzchni województwa wielkopolskiego).

Tabela 1. Zestawienie krajobrazów w województwie wielkopolskim

Typ krajobrazu (kod typu)	Liczba krajobrazów (udział procentowy ¹⁷)	Powierzchnia krajobrazów – ha (udział procentowy ¹⁸)	Podtyp krajobrazu (kod podtypu)	Liczba krajobrazów
Wód powierzchniowych (1)	89 (3,6%)	52 035 (1,7%)	Jeziora (1a)	83
			Systemy wód płynących (1b)	6
Bagiennie-łąkowe – głównie bezleśne (2)	107 (4,3%)	149 131 (5,0%)	Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk (2a)	33
			Z dominacją szuwarów i turzycowisk (2b)	74
Leśne (3)	811 (32,6%)	812 170 (27,3%)	Z przewagą siedlisk borowych (3a)	378
			Z przewagą siedlisk lasowych (3b)	409
			Z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych (3c)	24
Bezleśne: murawowe, piaszczyste i skalne (4)	3 (0,1%)	4237 (0,1%)	Wrzosowiska i murawy napiaskowe (4b)	3
Wiejskie (6)	813 (32,7%)	1 770 672 (59,4%)	Sztuczne zbiorniki wodne (6a)	23
			Z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól ornych, łąk i pastwisk (6b)	130
			Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących małe pola (6c)	206
			Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących pola średniej wielkości (6d)	121
			Z przewagą wielkoobszarowych pól i/lub łąk i pastwisk (6e)	67
			Z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji (6f)	5
			Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim (6g)	261
Mozaikowe (7)	11 (0,4%)	3631 (0,1%)	Podmiejskie (7b)	11
Podmiejskie i osadnicze (8)	358 (14,4%)	77 986 (2,6%)	Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim (8c)	308

¹⁷ Udział procentowy liczby krajobrazów danego podtypu w odniesieniu do ogólnej liczby krajobrazów w województwie.

¹⁸ Udział procentowy powierzchni krajobrazów danego podtypu w odniesieniu do ogólnej powierzchni krajobrazów w województwie.

			Zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych (8d)	44
			Wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód (8e)	6
Miejskie (9)	128 (5,1%)	49 815 (1,7%)	Miejscowości z zachowanym układem historycznym (9a)	126
			Miejscowości o charakterze współczesnym (9b)	2
Wielkomiejskie (10)	119 (4,8%)	38 372 (1,3%)	Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych (10a)	7
			Obszary zabudowy mieszkaniowej (10c)	46
			Wielkie centra handlowe, logistyczne i składowo-magazynowe (10d)	34
			Tereny sportowo-rekreacyjne (10e)	29
			Wielkie nekropolie (10f)	3
Wodnogospodarcze (11)	1 (0,04%)	604 (0,02%)	Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach (11a)	1
Przemysłowe i energetyczne (12)	5 (0,2%)	1783 (0,1%)	Duże kompleksy przemysłowe (12a)	3
			Wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaiczne (12b)	2
Górnice (13)	25 (1%)	15 880 (0,5%)	Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej (13a)	11
			Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej (13b)	14
Komunikacyjne (14)	16 (0,6%)	3424 (0,1%)	Węzły komunikacyjny i transportowe (14a)	7
			Kompleksy lotniskowe (14b)	9

Rycina 2. Typy krajobrazów w województwie wielkopolskim

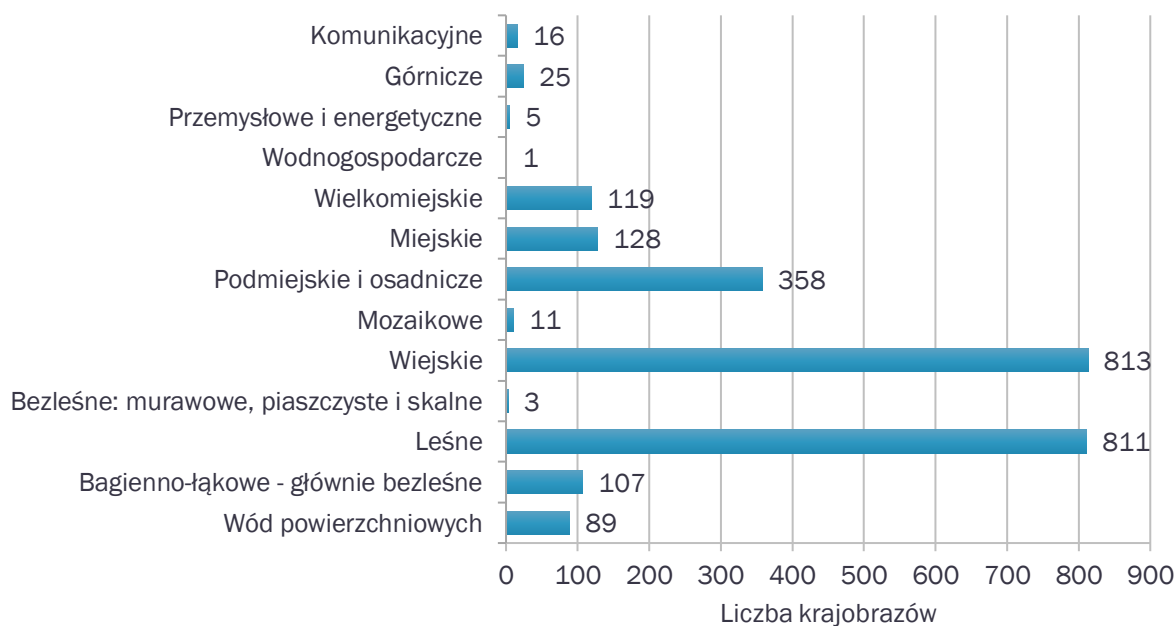
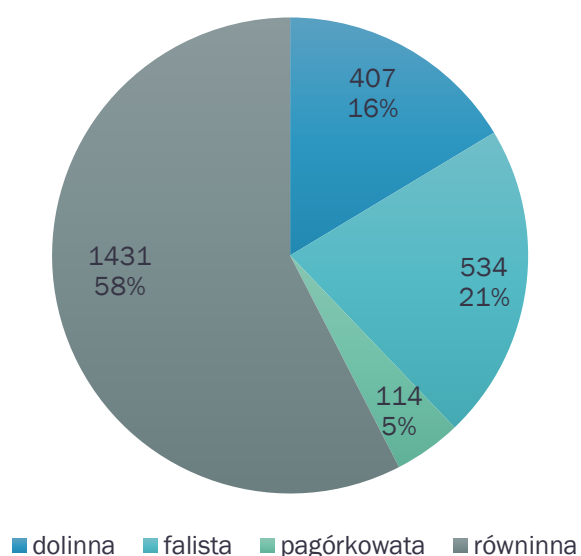

Tabela 2. Zestawienie krajobrazów według grup w województwie wielkopolskim

Grupa	Nazwa	Liczba i powierzchnia krajobrazów (ha) w danej grupie		Udział procentowy krajobrazów w danej grupie	
		Liczba	Powierzchnia	Liczba	Powierzchnia
A	Krajobrazy przyrodnicze	1010	1 017 573	40,6%	34,1%
B	Krajobrazy przyrodniczo-kulturowe	1182	1 852 289	47,5%	62,2%
C	Krajobrazy kulturowe	294	109 878	11,8%	3,7%

Rycina 3. Liczba i udział procentowy krajobrazów według rzeźby terenu w województwie wielkopolskim

Podstawowe informacje o krajobrazach województwa wielkopolskiego znajdują się w folderze B_1_GRANICE_KRAJOBRAZÓW, w warstwach shapefile w katalogu SHP (w tabeli atrybutów) i dotyczą m.in. (w nawiasach podano nazwy poszczególnych pól):

- podtypu krajobrazu (KOD_PODTYP),
- typu rzeźby terenu (RZEZBA),
- kodu i nazwy mezoregionu (MEZO_NUMER i MEZO_NAZWA),
- powierzchni krajobrazu (POW_HA),
- kodu i typu krajobrazu naturalnego (K_KRAJNAT i T_KRAJNAT),
- kodu i nazwy podokręgu geobotanicznego (K_GEOBOT i N_GEOBOT),
- typu krajobrazu roślinności potencjalnej (ROS_POT),
- kodu i typu regionu historyczno-kulturowego (K_HISKUL i T_HISKULT).

Większość z powyższych informacji zawiera moduł I (folder C_3_ MODUŁY).

AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

CHARAKTERYSTYKA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW

IV. Charakterystyka zidentyfikowanych krajobrazów

Charakterystyka zidentyfikowanych krajobrazów sporządzona została zgodnie z załącznik nr 3 rozporządzenia (r.a.k.) jako kolejny krok w procedurze sporządzenia audytu. Polega ona na inwentaryzacji cech krajobrazowych (walorów przyrodniczych, kulturowych oraz syntetycznych), a następnie przedstawieniu ich w formie kart charakterystyki krajobrazu.

1. Określenie cech krajobrazów

Każdy zidentyfikowany krajobraz został scharakteryzowany poprzez określenie cech, które podzielono na 3 grupy:

- 1) Cechy analityczne przyrodnicze (oznaczone literą „A”).

Tabela 3. Cechy analityczne przyrodnicze krajobrazu

Cecha		Źródło danych
Oznaczenie	Nazwa	
A1	Obszary chronione i ochrona gatunkowa	<ul style="list-style-type: none"> • obszary chronione – Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska • ochrona gatunkowa – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu
A2	Cenne obiekty przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> • obiekty geologiczne i geomorfologiczne – Mapa Geomorfologiczna Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej pod red. B. Krygowskiego, Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1:50 000 • zbiorniki wodne – Mapa topograficzna w skali 1:50 000 • lokalne zabagnienia – System Informacji Przestrzennej o Mokradłach Polski, ortofotomapa
A3	Typy siedliskowe lasu i drzewostanu	<ul style="list-style-type: none"> • typy siedliskowe lasu i drzewostanu – leśna mapa numeryczna, ortofotomapa
A5	Korytarze ekologiczne	<ul style="list-style-type: none"> • korytarze ekologiczne – Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego
A6	Zadrzewienia	<ul style="list-style-type: none"> • zadrzewienia – Baza danych obiektów topograficznych, ortofotomapa
A7	Rozczłonkowanie powierzchni	<ul style="list-style-type: none"> • gęstość cieków naturalnych – Mapa topograficzna w skali 1:50 000
A8	Pokrycie terenu	<ul style="list-style-type: none"> • pokrycie terenu – Mapa topograficzna w skali 1:50 000

Dla każdej cechy obliczono wskaźniki, a ich wartości podano w następujących jednostkach: udział procentowy w powierzchni krajobrazu, liczba czy liczba/km². Przykładowo – wskaźnik A8a to udział procentowy powierzchni lasu w powierzchni krajobrazu, wskaźnik A2a to liczba pojedynczych obiektów geologicznych lub geomorfologicznych w krajobrazie, wskaźnik A2b to liczba zbiorników wodnych na km². Wykaz wszystkich wskaźników zawarto w załączniku 2. W audycie dla województwa wielkopolskiego zostały obliczone wszystkie wskaźniki obligatoryjne (które występują na terenie województwa) oraz te z fakultatywnych, dla których dostępne były dane dla całego województwa (*folder – C_1_CECHY_ANALITYCZNE*).

- 2) Cechy analityczne kulturowe (oznaczone literą „B”) – są to zabytki oraz obiekty, które nie mają cech zabytkowych, ale wyróżniają się w krajobrazie i mają wpływ na charakter przestrzeni oraz jej postrzeganie.

Tabela 4. Cechy analityczne kulturowe krajobrazu

Cecha		Źródło danych
Oznaczenie	Nazwa	
B1	Obiekty archeologiczne	• rejestr zabytków – tylko obiekty o własnej formie krajobrazowej
B2	Układy ruralistyczne i obiekty zabudowy wiejskiej i podmiejskiej	• rejestr zabytków
B3	Obiekty dawnych granic i reliktowe formy własności	• rejestr zabytków
B4	Obiekty architektury warownej, obronnej i wojskowej	• rejestr zabytków
B5	Obiekty górnictwa, hutnictwa i energetyki	• PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin • Państwowy Instytut Geologiczny
B6	Obiekty rzemiosła i przemysłu	• rejestr zabytków
B7	Kompleksy religijne i obiekty kultu	• rejestr zabytków
B8	Miejsca martyrologii i pamięci	• miejsca pamięci narodowej Wielkopolsce - mpn.poznan.uw.gov.pl/powiaty
B9	Obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej	• rejestr zabytków
B10	Historyczne obiekty architektury komunikacyjnej	• rejestr zabytków
B11	Obiekty architektury uzdrowskiej, turystyczno-rekreacyjnej, wypoczynkowej, sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej	• rejestr zabytków
B12	Obiekty chronione, które nie zostały wskazane w pozostałych wskaźnikach	• rejestr zabytków • miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla centrów miast
B13	Obiekty łączności	• wykaz obiektów nadawczych na obszarze województwa wielkopolskiego • Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+

Dla każdej cechy, podobnie jak w przypadku cech przyrodniczych, obliczono wskaźniki – liczba/km². Wykaz wszystkich wskaźników zawarto w załączniku 3. W audycie krajobrazowym dla województwa wielkopolskiego obliczone zostały wszystkie wskaźniki obligatoryjne (które występują na terenie województwa) oraz te z grupy fakultatywnych, dla których dostępne były dane dla całego województwa (*folder – C_1_CECHY_ANALITYCZNE*).

- 3) Cechy syntetyczne (oznaczone literą „C”) – to takie cechy, które określają w sposób ogólny zjawiska bezpośrednio niemierzalne, mające charakter złożony i zależne są od bardzo wielu cech analitycznych. Cechy syntetyczne wskazane w rozporządzeniu (r.a.k.) jako obligatoryjne to tradycja (cecha związana z tradycyjną sztuką budowlaną, formami architektonicznymi czy przejawami tradycyjnego użytkowania terenu i stylu życia) i funkcje podstawowe krajobrazu. Natomiast cechy fakultatywne to: tożsamość (cechy związane z kulturowaniem przez mieszkańców tradycji językowych, religijnych, etnicznych, obyczajów), swojskość (cechy obrazujące poczucie przynależności i przywiązania ludności do zamieszkiwanego przez nich miejsca) i funkcje uzupełniające krajobrazu. W audycie krajobrazowym dla województwa wielkopolskiego wzięto pod uwagę obie cechy obligatoryjne – tradycję i funkcje podstawowe krajobrazu oraz fakultatywną cechę, jaką jest funkcja uzupełniająca krajobrazu.

a) Tradycja – według rozporządzenia (r.a.k.) krajobraz tradycyjny to obszar charakteryzujący się materialnymi lub niematerialnymi dowodami tradycji, w szczególności budowlanej, architektonicznej lub tradycji użytkowania terenu i stylu życia społeczności zamieszkującej obszar danego krajobrazu. Kultywowane są regionalne wzory budownictwa, architektura, detal stylistyczny, sposoby użytkowania ziemi, zachowana jest tradycyjna fizjonomia regionu i tradycje niematerialne (lokalne, regionalne), a także symbolika przestrzeni, w szczególności *sacrum* i *genius loci*.

Dla określenia, czy krajobraz należy do krajobrazów tradycyjnych przeanalizowano cechy (pojedyncze obiekty oraz obszary występowania danej cechy), które na przestrzeni wieków zostawiły swój ślad w krajobrazie i do dziś wpływają na jego specyfikę, oraz takie które determinowały sposób zagospodarowania. Do cech analizowanych należą obiekty, obszary oraz dziedzictwo niematerialne:

- o najwyższej wartości kulturowej i historycznej w skali światowej – obszary proponowane do ujęcia na liście światowego dziedzictwa UNESCO,
- o szczególnym znaczeniu dla kultury i historii kraju – pomniki historii, proponowane pomniki historii,
- o zachowanych cechach zagospodarowania przestrzeni osadniczej Wielkopolski – układy przestrzenne miejscowości urbanistyczne i ruralistyczne,
- związane z tradycją i kulturą wiejską – założenia rezydencjonalne i folwarczne,
- związane z kultem religijnym różnych wyznań, funkcjonujące do dziś lub już nieobecne, zachowane jedynie w postaci obiektów – kościoły, kalwarie, klasztory, synagogi, cerkwie, meczety, ze szczególnym podkreśleniem sanktuariów jako obiektów, które oddziałują na dużo szerszy obszar i mają znaczenie dla polskiej tradycji pielgrzymkowej,
- o szczególnym znaczeniu kształtującym tożsamość narodową i regionalną czy lokalną, związane z pielęgnowaniem pamięci o historycznych wydarzeniach i postaciach – pomnik zagłady, miejsca pamięci narodowej, cmentarze różnych wyznań,
- o zachowanych wartościach krajobrazu kulturowego ukształtowanego przez różne grupy społeczne, wraz z zachowanymi obiektami charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej – parki kulturowe oraz obszary proponowane do objęcia ochroną jako parki kulturowe,
- świadczące o najstarszych dziejach regionu – stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej, proponowane archeologiczne parki kulturowe,
- o zachowanych wartościach kultury ludowej – obszary występowania i kultywowania obyczajów i folkloru różnych grup – Pałuki¹⁹, Toštoki, Biskupizna, Hazacy, Bambrzy,
- kultywowania specyficznych upraw polowych historycznie zapoczątkowanych przez mieszkańców lub przybyłych osadników – chmielniki,
- o wyjątkowych wartościach przyrodniczych, wpływających historycznie oraz także współcześnie na sposób zagospodarowania terenu – parki narodowe, parki krajobrazowe,
- związane z kultywowaniem pamięci o historii miejsca – muzea, skanseny,
- ujęte w krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego – uroczystości odpustowe ku czci Świętego Rocha w Mikstacie, tradycje weselne Szamotuł i okolic,

¹⁹ Pałuki jako region historyczno-etnograficzny zostały podzielone granicą administracyjną pomiędzy województwem wielkopolskim i kujawsko-pomorskim.

tradycje dudziarskie, plecionkarstwo, Snutka Golińska (hafciarstwo południowej Wielkopolski), tradycje kulturowe Bambrów, Biskupizny, Bukówca Górnego.

Obszar uznano za tradycyjny, jeśli obiekty lub zjawiska, świadczące o zachowaniu tradycji występują punktowo, tworzą ciągi lub nieregularne zbiory na ponad 50% powierzchni krajobrazu (*folder – C_2_CECHY_SYNTETYCZNE*).

- b) Funkcje podstawowe oraz uzupełniające oznaczono zgodnie z wytycznymi określonymi w rozporządzeniu (r.a.k.).

2. Karty charakterystyki krajobrazu

Na podstawie załącznika nr 3 rozporządzenia (r.a.k.) dla każdego krajobrazu opracowano Kartę Charakterystyki Krajobrazu, która składa się z pięciu tabel (modułów). Każdy z modułów został przygotowany w formacie programu Excel i znajduje się w osobnym arkuszu (*folder – C_3_MODUŁY*). Poniżej przedstawiono sposób opracowania modułów na przykładzie krajobrazu „Jezioro Góreckie”.

- 1) Moduł I – metryczka ogólna krajobrazu.

Moduł I to metryczka ogólna krajobrazu zawierająca podstawowe informacje o krajobrazie takie jak: typ, podtyp i kod krajobrazu, nazwa i kod mezoregionu, typ rzeźby terenu²⁰, typ krajobrazu naturalnego²¹, typ i kod regionu historyczno-kulturowego²², nazwa i kod podokręgu geobotanicznego²³, typ krajobrazu roślinności potencjalnej²⁴ oraz informacje o położeniu administracyjnym. Jako informacje dodatkowe (niewymagane rozporządzeniem) wskazano obszary prawnie chronione²⁵ występujące w granicach krajobrazu oraz krótki opis struktury danego krajobrazu. Do dokumentacji załączono również zestawienia krajobrazów występujących w poszczególnych gminach (*folder – B_2_KRAJOBRAZY_GMINY*).

Tabela 5. Przykład opracowania modułu I – metryczka krajobrazu

ID krajobrazu	626
Kod krajobrazu	30-315.59-012
Typ krajobrazu	1 – wód powierzchniowych
Podtyp krajobrazu	1a – jeziora
Typ rzeźby terenu	dolinna
Kod i nazwa mezoregionu	315.59 – Wysoczyzna Grodziska
Krajobraz priorytetowy (TAK/NIE)	TAK
Kod i typ krajobrazu naturalnego	1.1.3 – krajobrazy nizin, glacialne wzgórzowe
Kod i nazwa podokręgu geobotanicznego	B.1.6.f – stęszewski
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej	wody oligotroficzne lasy liściaste
Kod i typ regionu historyczno-kulturowego	I.C.15 – Wielkopolska

²⁰ Typ krajobrazu oraz typ rzeźby terenu określone zgodnie z załącznikiem nr 2 rozporządzenia (r.a.k.).

²¹ Ostaszewska K., Richling A., Geografia fizyczna Polski. PWN, Warszawa 2005, s. 296–297, 310–311.

²² Plit J., Krajobrazy kulturowe i ich przemiany, Prace Geograficzne, 253, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa 2016.

²³ Matuszkiewicz J.M., Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGiPZ PAN, Warszawa 2008.

²⁴ Matuszkiewicz J.M., Potencjalna roślinność naturalna Polski, IGiPZ PAN, Warszawa 2008.

²⁵ Na podstawie art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy (u.p.z.p.) – parki kulturowe, parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obiekty znajdujące się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszary Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB) lub obszary i obiekty proponowane do umieszczenia na tych listach.

Położenie administracyjne – powiaty i gminy	powiat poznański – Stęszew, Mosina
Obszary i obiekty chronione, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 u.p.z.p	park narodowy – Wielkopolski Park Narodowy
Data opracowania zidentyfikowanego krajobrazu	2021
Syntetyczny opis krajobrazu – jest to jezioro rynnowe (jedno z trzech w rynnach górecko-budzyńskich), położone w centralnej części Wielkopolskiego Parku Narodowego. Jezioro ma kształt litery „L”, linia brzegowa jest słabo rozwinięta, strome brzegi porastają lasy. Na jeziorze znajdują się dwie wyspy, mniejsza wyspa Kopczyisko i większa Wyspa Zamkowa, z ruinami romantycznego zamku Klaudyny Potockiej z Działyńskich.	

2) Moduł II – cechy analityczne.

W module II wybrano, dla każdego krajobrazu, spośród cech analitycznych przyrodniczych i kulturowych cechy powszechnie występujące (charakterystyczne typologicznie) oraz cechy rzadko występujące (unikatowe).

Wybór właściwych cech typologicznych dla poszczególnych podtypów polega na porównaniu wszystkich zidentyfikowanych cech występujących we wszystkich krajobrazach na obszarze województwa o tym samym podtypie. Jeżeli dana cecha występuje w co najmniej 75% krajobrazów o danym podtypie, należy ją uznać za cechę charakterystyczną typologiczną. Natomiast cechy unikatowe to atrybuty przestrzeni, które nie są cechami charakterystycznymi danego podtypu krajobrazu i które występują w maksymalnie 5% krajobrazów danego podtypu w województwie. Na występowanie cech unikatowych wpływa niepowtarzalność i odrębność danego krajobrazu w stosunku do innych krajobrazów z tego samego podtypu. W przypadku, gdy w danym podtypie występuje tylko jeden krajobraz, z przyczyn formalnych (brak możliwości porównania jednego krajobrazu z innymi w podtypie) nie opracowano modułu II.

W module II uwzględniono wartość „0”.

Tabela 6. Przykład opracowania modułu II

Cechy analityczne	Lp.	Cecha	Wskaźnik	Wartość
Blok 1. Cechy charakterystyczne typologicznie	1	A6	A6A	0
	2	A7	A7A	0
	3	A8	A8A	5
	4	A8	A8B	0
	5	A8	A8C	0
	6	A8	A8E	91
	7	A10	A10A	0,49
Blok 2. Cechy unikatowe	1	B1	B1D	0
	2	B2	B2D	1
	3	B4	B4E	0
	4	B9	B9A	0
	5	B9	B9E	0
	6	B12	B12B	0
	7	A8	A8D	0
	8	A8	A8H	0

3) Moduł III – cechy syntetyczne.

W module III ocenie poddano cechy syntetyczne. W audycie krajobrazowym dla województwa wielkopolskiego wskazano cechy syntetyczne takie, jak: tradycja, funkcje podstawowe i uzupełniające krajobrazu.

Tabela 7. Przykład opracowania modułu III

Cecha	Wskaźnik
Tradycja	1
Tożsamość	Nie określa się
Swojskość	Nie określa się
Funkcje podstawowe krajobrazu	2 – ekologiczna
Funkcje uzupełniające krajobrazu	3 – ochrony przyrody

4) Moduł IV – wyniki porównania z innymi krajobrazami.

W module IV porównano wartości cech analitycznych charakterystycznych typologicznie ze wszystkimi krajobrazami tego samego podtypu i obliczono wielokrotność odchylenia standardowego. Wyniki uzyskane w tym module zostały uwzględnione przy wypełnianiu Karty Oceny Krajobrazu. W przypadku, gdy w danym podtypie występuje tylko jeden lub dwa krajobrazy, z przyczyn formalnych (brak możliwości obliczenia odchylenia standardowego dla jednego krajobrazu, a dla dwóch będzie to wartość „-1” lub „1”) nie opracowano modułu IV.

Tabela 8. Przykład opracowania modułu IV

Nr	Cecha	Wskaźnik	Porównanie ze wszystkimi krajobrazami tego samego podtypu w województwie (wielokrotność odchylenia standardowego od średniej)
1	A6	A6A	-0,78
2	A7	A7A	-1,21
3	A10	A10A	-1,21

5) Moduł V – dokumentacja fotograficzna i kartograficzna.

Dokumentację fotograficzną i kartograficzną sporządza się obligatoryjnie tylko dla krajobrazów priorytetowych.

Dokumentacja fotograficzna

Wszystkie fotografie posiadają informacje obejmujące m.in. kod krajobrazu, nazwę obiektu, autora, datę wykonania, georeferencję. Fotografie prezentują charakterystyczne cechy i obiekty oraz ogólne ujęcia obrazujące fizjonomię i strukturę krajobrazu. Dodatkowo podano odnośnik do zdjęcia w formie hiperłącza. Do poprawnego działania hiperłącza należy skopiować wszystkie foldery by zachować poprawność ścieżek dostępu

Tabela 9. Przykład opracowania modułu V – dokumentacja fotograficzna

Lp.	zdjęcie 4
Id	626
Kod krajobrazu	30-315.59-012
Nazwa obiektu	zamek
Kategoria	walor
Miejscowość	Jeziory/Trzebaw
Autor	K. Nowacki, Wielkopolski Park Narodowy
Uwagi	-
Nr zdjęcia	626_4
Data	24.04.2020
Współrzędna x	349251,9
Współrzędna y	491299
Odnośnik do zdjęcia	ID_626_4

Dokumentacja kartograficzna

Dokumentacja kartograficzna została przygotowana dla krajobrazów priorytetowych oraz dla krajobrazów w obrębie obszarów prawnie chronionych, w formie załączników graficznych (format jpg i geotiff) oraz geobazy (warstwy shapefile).

Na załącznikach graficznych zobrazowano lokalizację elementów i zjawisk, które są wynikiem przeprowadzonych w audycie analiz i dotyczą w szczególności:

- składowych, które odnoszą się do postrzegania krajobrazu i stanowią elementy ekspozycji biernej lub czynnej,
- zdiagnozowanych zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazu,
- propozycji objęcia nowych obszarów formami ochrony przyrody i zabytków oraz propozycji zmian granic istniejących obszarów chronionych.

Podczas badań krajobrazów szczególny nacisk położono na zdiagnozowanie komponentów, które mają znaczenie dla odbioru wizualnego krajobrazu, i które do tej pory nie były jednoznacznie zdefiniowane, a ich funkcja krajobrazowa nie została określona w dostępnych dokumentach planistycznych. Na załącznikach graficznych nie przedstawiono istniejącej struktury krajobrazu oraz analizowanych w pierwszej części audytu krajobrazowego cech analitycznych (przyrodniczych i kulturowych) oraz syntetycznych, które często decydują o wartości krajobrazu. Zrezygnowano z przedstawienia graficznego wymienionych elementów, gdyż są to obiekty lub obszary istniejącego zagospodarowania terenu. Elementy przyrodnicze i kulturowe (w tym prawnie chronione) o wyróżniających się wartościach krajobrazowych zostały wymienione i opisane w tekście analizy krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów o obrębie obszarów prawnie chronionych, w części „Walory krajobrazowe”.

Oznaczenia na załącznikach graficznych ujęto w kilku blokach tematycznych:

- jednostki podziału i waloryzacji krajobrazu – wydzielenia krajobrazu, w tym typy i podtypy krajobrazów, krajobrazy priorytetowe lub obszar objęty formą ochrony prawnej, strefy funkcjonalno-przestrzenne w krajobrazie priorytetowym,
- walory estetyczno-widokowe krajobrazu – elementy ekspozycji biernej o pozytywnym znaczeniu dla postrzegania krajobrazu (dominanty, akcenty i wnętrza krajobrazowe) oraz elementy ekspozycji czynnej (osie, punkty i ciągi widokowe, przedpola ekspozycji),
- obiekty i obszary proponowane do objęcia formą ochrony przyrody lub zabytków – granice obszarów wartościowych krajobrazowo proponowanych do objęcia różnymi formami ochrony prawnej, które wynikają z przeprowadzonych analiz lub z innych dokumentów i zawierają się w granicach krajobrazów priorytetowych lub w granicach istniejących form ochrony,
- proponowane zmiany istniejących form ochrony przyrody lub zabytków – zmiany granic istniejących form ochrony prawnej, obszary proponowane do włączenia pod ochronę lub wyłączenia spod ochrony, na rysunku przedstawiono także granice istniejących form, których ta zmiana dotyczy,
- zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazu – obiekty i obszary, które stanowią zagrożenie dla możliwości zachowania wartości krajobrazu, z podziałem na zagrożenia istniejące i potencjalne oraz wyszczególnienie obszarów zagrożonych ze względu na niewykorzystany potencjał funkcjonalno-przestrzenny i kulturowy,
- oznaczenia pozostałe – inne elementy ujęte na rysunku, a niemieszczące się w powyższych blokach tematycznych.

Tabela 10. Przykład opracowania modułu V – dokumentacja kartograficzna

Lp.	Id	Kod krajobrazu	Schemat	Nazwa	Odnosnik do załącznika graficznego
Załącznik graficzny 1	626	30-315.59-012	-	Jezioro Góreckie	626_Jezioro Góreckie

Wszystkie dane szczegółowe zebrane w trakcie sporządzania audytu i ujęte w tabelach modułowych mają postać elektroniczną. Umożliwi to ich wielokrotne wykorzystywanie do różnych działań związanych z opracowywaniem dokumentu oraz – co szczególnie ważne – należy je traktować jako określenie stanu wyjściowego („zerowego”) dla porównań z wynikami kolejnych audytów. Dane zostały opracowane w formatach shapefile, gml oraz xls.

AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

OCENA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW

V. Ocena zidentyfikowanych krajobrazów

Kolejnym etapem sporządzania dokumentu jest ocena krajobrazów realizowana na podstawie wcześniej zebranych informacji w kartach charakterystyki krajobrazu. Oceny każdego krajobrazu dokonuje się poprzez wypełnienie Karty Oceny Krajobrazu. W karcie analizie poddane zostały cechy analityczne przyrodnicze i kulturowe – charakterystyczne typologicznie i unikatowe oraz syntetyczne, którym przypisuje się odpowiednią wartość określającą stan zachowania lub wykształcenia według zasad określonych w załączniku nr 4 rozporządzenia (r.a.k.). Na podstawie przypisanych wartości określa się, czy dana cecha może być wskazaniem do typowania krajobrazu jako priorytetowy. Jeśli stan zachowania lub wykształcenia cechy został oceniony wysoko i nadano mu wartość "I" to znaczy, że w dalszym toku postępowania może mieć ona zasadnicze znaczenie dla wskazania danego krajobrazu jako priorytetowy, gdyż przypisuje się jej oznaczenie "TAK" w kolumnie „Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego”. Cechy, których stan zachowania lub wykształcenia oceniono niżej i nadano im wartości "II" lub "III", są cechami, którym przypisuje się oznaczenie "NIE" i należą do cech obniżających szanse na uznanie krajobrazu za priorytetowy. W Karcie Oceny Krajobrazu dodano informacje związane z ostatecznym wskazaniem krajobrazu priorytetowego według kryteriów określonych w załączniku nr 5 rozporządzenia (r.a.k.). Jest to ważna część audytu krajobrazowego, w której wyjaśniono na jakiej podstawie dany krajobraz został wybrany jako priorytetowy.

W ostatniej części oceny dokonano opisu walorów krajobrazowych. Zgodnie z rozporządzeniem (r.a.k.) tę część wykonuje się jedynie dla krajobrazów priorytetowych. Takie opisy, w których szczegółowo scharakteryzowano walory przyrodnicze i kulturowe oraz fizjonomię krajobrazów priorytetowych, stanowią pierwszą część szczegółowej analizy wykonanej dla każdego z krajobrazów priorytetowych (*folder – E_4_ANALIZA_PRIORYTETÓW*). Bezpośredni dostęp do tych materiałów możliwy jest również poprzez hiperłącze.

Karty oceny dla wszystkich krajobrazów znajdują się w folderze – *D_OCENA_KRAJOBRAZÓW*.

Tabela 11. Przykład opracowania Karty Oceny Krajobrazu

Kod krajobrazu	30-315.59-012	
Typ krajobrazu	1 – wód powierzchniowych	
Podtyp krajobrazu	1a – jeziora	
Data oceny	grudzień 2020	
Autorzy oceny	J. Kamiński, A. Podgórska, C. Roszak	
	Stan zachowania lub wykształcenia	Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego ((TAK)/(NIE))
Cechy analityczne – charakterystyczne typologicznie		
A6A	II	NIE
A7A	III	NIE
A10A	III	NIE
Cechy analityczne – unikatowe		
B2D	I	TAK
Cechy syntetyczne		
Tradycja	I	TAK
Wyznaczenie krajobrazu priorytetowego	Kryterium	Wskazanie
	unikatowość występowania	TAK
	reprezentatywność	NIE
	ważność krajobrazu	NIE
	dotychczasowa ochrona prawna	TAK
Ocena końcowa i wskazanie krajobrazu priorytetowego		TAK
Walory krajobrazowe ogólnie – ocena opisowa, hiperłącze do tekstu „Jezioro Góreckie”		

AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

WSKAZANIE KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

VI. Wskazanie krajobrazów priorytetowych

Metoda wskazania krajobrazów priorytetowych została precyzyjnie określona w załączniku nr 5 rozporządzenia (r.a.k.), w którym określono listę kryteriów, na podstawie których następuje wybór krajobrazów priorytetowych – jest to lista zamknięta. Typowanie krajobrazów do grupy krajobrazów priorytetowych opiera się na zapisach zawartych w Karcie Oceny Krajobrazu. Na podstawie analizy stanu zachowania i wykształcenia poszczególnych cech analitycznych charakterystycznych typologicznie, cech unikatowych i cech syntetycznych określa się, czy dany krajobraz spełnia co najmniej jedno z czterech kryteriów: unikatowości występowania, reprezentatywności, dotychczasowej ochrony prawnej oraz ważności krajobrazu. Dla każdego z tych kryteriów występują inne warunki formalne, które jeśli zostaną spełnione pozwalają na to, by krajobraz uznany został za priorytetowy.

- 1) Unikatość występowania – oznacza, że krajobraz cechują niepowtarzalne cechy analityczne świadczące o indywidualności, odrębności i wyjątkowości. Krajobraz taki jest bardzo rzadko spotykany (jeden lub kilka o danym podtypie w województwie), a jednocześnie jest rozpoznawalny. Jest to krajobraz o wyrazistym i doskonale zachowanym stylu lub wyrazie krajobrazowym (w tym fizjonomicznym i funkcjonalnym), zachowany w stanie co najmniej dobrym.

Krajobraz zostaje uznany za priorytetowy według tego kryterium, jeśli spełniony jest następujący warunek formalny – przynajmniej jedna cecha unikatowa wskazana w Karcie Oceny Krajobrazu ma wartość „TAK” w kolumnie „Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego”.

Zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu (r.a.k.) wskazanie cech unikatowych jest możliwe wtedy, gdy analizowana cecha występuje w maksymalnie 5% krajobrazów danego podtypu. Warunek ten jest możliwy do spełnienia tylko w podtypach, w których liczba krajobrazów jest większa od 19. Zatem istnieje grupa podtypów, dla których nie ma możliwości wytypowania krajobrazów priorytetowych z cech unikatowych. W województwie wielkopolskim takich podtypów jest 12. Zgodnie z definicją z rozporządzenia (r.a.k.) unikatowość występowania oznacza, że (...) "krajobraz taki jest bardzo rzadko spotykany (jeden lub kilka o danym podtypie w województwie), a jednocześnie jest rozpoznawalny". Na tej podstawie przyjęto, że wszystkie lub wybrane krajobrazy należące do podtypów, w których liczba jednostek jest mniejsza niż 10, mogą zostać uznane za unikatowe i dalej wskazane jako priorytetowe. Należy jednak podkreślić, że nie każdy z podtypów, w których liczebność jest mniejsza niż 10, został uznany za krajobraz priorytetowy. Dokonano analizy wszystkich 12 takich podtypów i w oparciu o definicję krajobrazu priorytetowego (krajobrazy szczególnie cenne dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe) wskazano, które z nich posiadają rangę priorytetu. To dodatkowe kryterium wyboru zostało nazwane unikatowością podtypu.

Powyższy sposób typowania zastosowano dla poniższych podtypów krajobrazów.

Tabela 12. Wskazanie krajobrazów priorytetowych w podtypach, w których liczba jednostek jest mniejsza niż 10

Lp.	Typ i podtyp krajobrazu	Kod podtypu	Liczba krajobrazów w podtypie	Typowanie do krajobrazu priorytetowego
1	Wody powierzchniowe – systemy wód płynących	1b	6	wytypowano wszystkie krajobrazy jako priorytetowe
2	Bezleśne – wrzosowiska i murawy napiaskowe	4b	3	wytypowano jeden krajobraz jako priorytetowy – wrzosowisko w Okonku
3	Wiejskie z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji	6f	5	nie wytypowano krajobrazów priorytetowych
4	Podmiejskie i osadnicze – wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód	8e	6	wytypowano wszystkie krajobrazy jako priorytetowe
5	Miejskie – miejscowości o charakterze współczesnym	9b	2	wytypowano jeden krajobraz priorytetowy – miasto Puszczykowo
6	Wielkomiejskie – zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych	10a	7	wytypowano wszystkie krajobrazy jako priorytetowe
7	Wielkomiejskie – wielkie nekropolie	10f	3	nie wytypowano krajobrazów priorytetowych
8	Wodnogospodarcze – duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach	11a	1	wskazano jako krajobraz priorytetowy
9	Przemysłowe i energetyczne – duże kompleksy przemysłowe	12a	3	nie wytypowano krajobrazów priorytetowych
10	Przemysłowe i energetyczne – wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaiczne	12b	2	nie wytypowano krajobrazów priorytetów
11	Komunikacyjne – węzły komunikacyjne i transportowe	14a	7	nie wytypowano krajobrazów priorytetów
12	Komunikacyjne – kompleksy lotniskowe	14b	9	nie wytypowano krajobrazów priorytetów

- 2) Reprezentatywność – oznacza, że krajobraz stanowi modelowy, klasyczny przykład dla danego podtypu. Krajobraz zostaje uznany za priorytetowy, jeśli spełniony jest następujący warunek formalny – wszystkie cechy analityczne charakterystyczne typologicznie dla danego podtypu w Karcie Oceny Krajobrazu mają wartość „TAK” w kolumnie „Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego”.
- 3) Dotychczasowa ochrona prawna – oznacza, że w obrębie krajobrazu występują obszary lub obiekty objęte statusem parków narodowych, obszarów z listy światowego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego UNESCO, pomników historii, rezerwatów przyrody i parków kulturowych. Krajobraz zostaje uznany za priorytetowy, jeśli spełniony jest następujący warunek formalny – co najmniej 90% powierzchni krajobrazu jest objęte statusem ochronnym wskazanym powyżej.

- 4) Ważność krajobrazu – oznacza, że krajobraz otrzymał najwyższą wartość we wszystkich kategoriach oceny cech analitycznych i syntetycznych. Krajobraz zostaje uznany za priorytetowy, jeśli spełniony jest następujący warunek formalny – uzyskał co najmniej 75% wskazań „TAK” w Karcie Oceny Krajobrazu w kolumnie „Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego”, a nie został wytypowany na podstawie wyżej wymienionych kryteriów.

AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

KRAJOBRAZY PRIORYTETOWE W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM

VII. Krajobrazy priorytetowe w województwie wielkopolskim

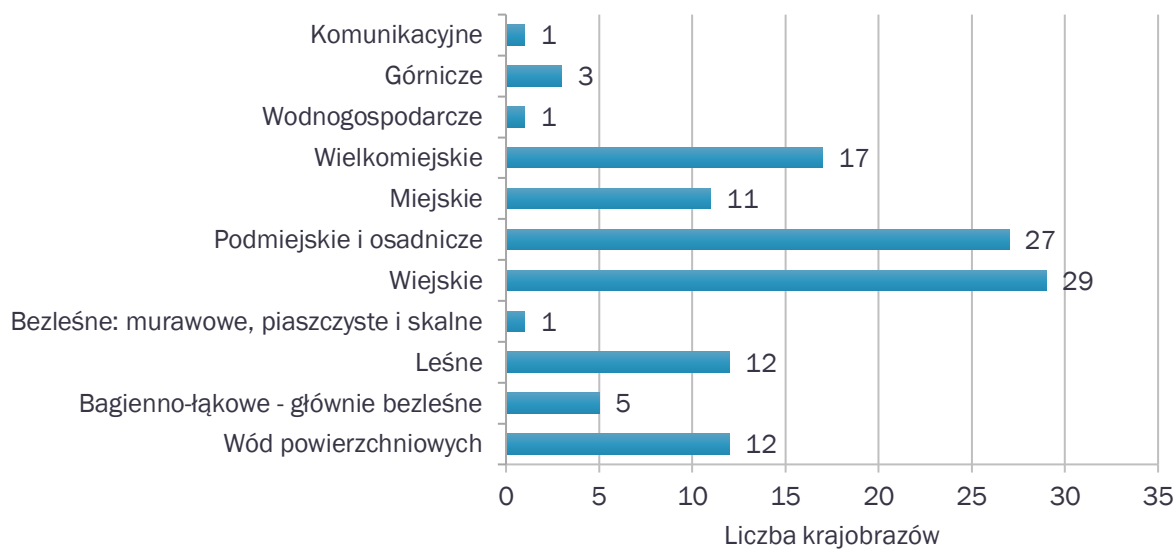
Na terenie województwa wielkopolskiego, spośród zidentyfikowanych 2486 krajobrazów, wytypowano 119 krajobrazów priorytetowych w 11 typach i 24 podtypach (*folder – E_1_ZESTAWIENIE*) co stanowi 4,78% liczby wszystkich krajobrazów, natomiast ich powierzchnia to 4,7% powierzchni województwa wielkopolskiego. Opracowano również zestawienia krajobrazów priorytetowych występujących w poszczególnych gminach (*folder – E_3_WYKAZ_PRIORYTETY_GMINA*).

Tabela 13. Zestawienie krajobrazów priorytetowych

Typ i podtyp krajobrazu priorytetowego (liczba)	Kod podtypu	Udział procentowy krajobrazów priorytetowych danego podtypu w odniesieniu do wszystkich krajobrazów priorytetowych		Udział procentowy krajobrazów priorytetowych danego podtypu w odniesieniu do wszystkich krajobrazów danego podtypu	
		Liczba	Powierzchnia	Liczba	Powierzchnia
Wody powierzchniowe – jeziora (6)	1a	5,0%	0,8%	7,2%	5,1%
Wody powierzchniowe – systemy wód płynących (6)	1b	5,0%	20,6%	100,0%	100,0%
Bagiennie-łąkowe z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk (2)	2a	1,7%	33,6%	6,1%	41,5%
Bagiennie-łąkowe z dominacją szuwarów i turzycowisk (3)	2b	2,5%	1,7%	4,1%	6,6%
Leśne z przewagą siedlisk borowych (6)	3a	5,0%	3,3%	1,6%	0,8%
Leśne z przewagą siedlisk lasowych (4)	3b	3,4%	4,5%	1,0%	2,5%
Leśne z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych (2)	3c	1,7%	0,3%	8,3%	6,1%
Bezleśne – wrzosowiska i murawy napiaskowe (1)	4b	0,8%	0,2%	33,3%	6,2%
Wiejskie – sztuczne zbiorniki wodne (1)	6a	0,8%	0,2%	4,3%	6,1%
Wiejskie – z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących małe pola (9)	6c	7,6%	13,2%	4,4%	2,8%
Wiejskie – z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących pola średniej wielkości (4)	6d	3,4%	8,4%	3,3%	2,1%

Wiejskie – z przewagą wielkoobszarowych pól i/lub łąk i pastwisk (1)	6e	0,8%	0,8%	1,5%	1,0%
Wiejskie – z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim (14)	6g	11,8%	0,6%	5,4%	6,5%
Podmiejskie i osadnicze – miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim (21)	8c	17,6%	1,4%	6,8%	6,7%
Podmiejskie i osadnicze – wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód (6)	8e	5,0%	0,9%	100,0%	100,0%
Miejskie – miejscowości z zachowanym układem historycznym (10)	9a	8,4%	3,0%	7,9%	8,7%
Miejskie – miejscowości o charakterze współczesnym (1)	9b	0,8%	0,5%	50,0%	45,4%
Wielkomiejskie – zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych (7)	10a	5,9%	0,9%	100,0%	100,0%
Wielkomiejskie – obszary zabudowy mieszkaniowej (1)	10c	0,8%	0,2%	2,2%	1,5%
Wielkomiejskie – tereny sportowo- rekreacyjne (9)	10e	7,6%	3,6%	31,0%	73,1%
Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach (1)	11a	0,8%	0,4%	100,0%	100,0%
Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej (1)	13a	0,8%	0,1%	9,1%	5,7%
Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej (2)	13b	1,7%	0,7%	14,3%	7,8%
Węzłów komunikacyjnych i transportowych (1)	14a	0,8%	0,04%	14,3%	9,9%

Rycina 4. Typy krajobrazów priorytetowych

Rycina 5. Podtypy krajobrazów priorytetowych

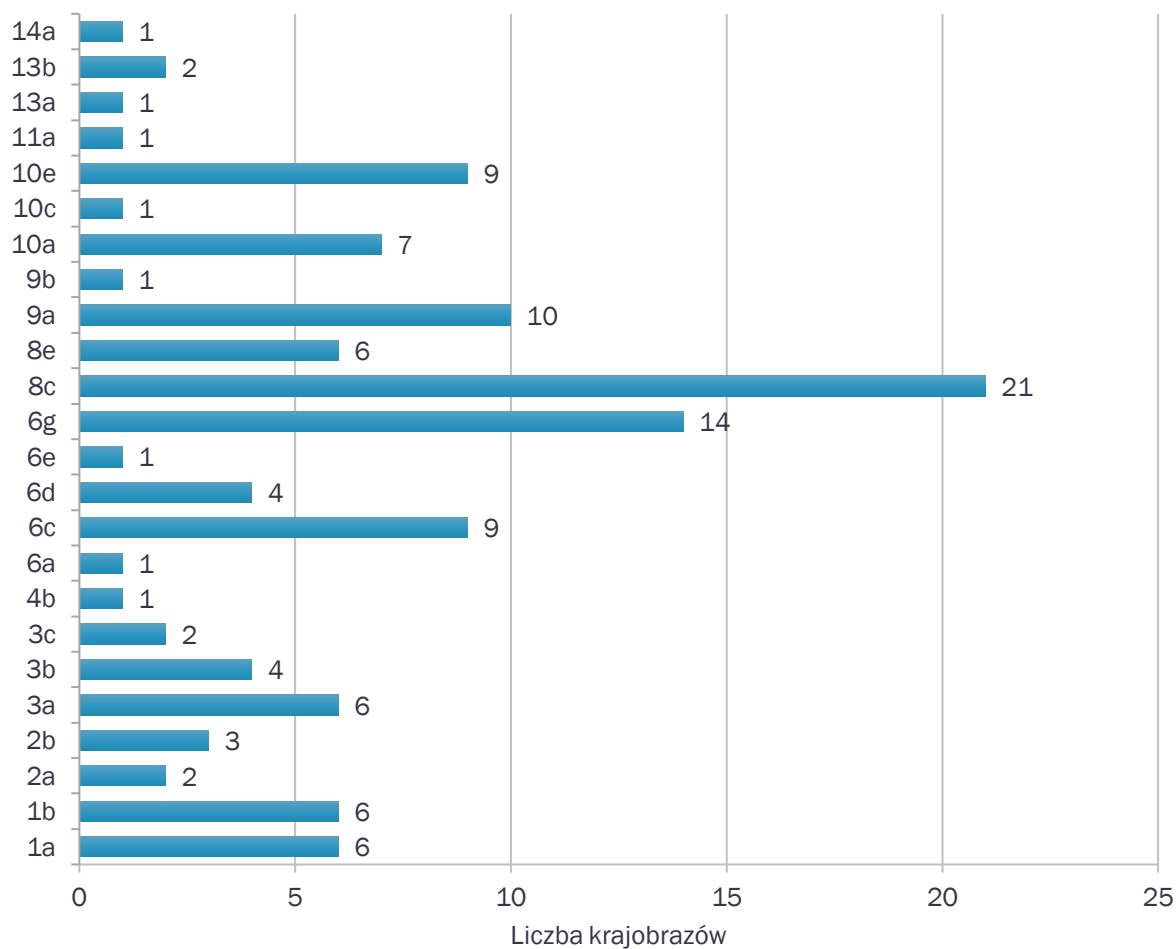

Tabela 14. Zestawienie krajobrazów priorytetowych według grup

Grupa	Nazwa	Liczba i powierzchnia (ha) krajobrazów priorytetowych w danej grupie		Udział procentowy krajobrazów priorytetowych w danej grupie	
		Liczba	Powierzchnia	Liczba	Powierzchnia
A	Krajobrazy przyrodnicze	30	90 910	25,2%	65,1%
B	Krajobrazy przyrodniczo-kulturowe	56	35 609	47,1%	25,5%
C	Krajobrazy kulturowe	33	13 199	27,7%	9,4%

Tabela 15. Szczegółowe zestawienie krajobrazów priorytetowych

Kod podtypu	Typ i podtyp krajobrazu priorytetowego (liczba krajobrazów)	Id	Nazwa	Kryterium wyboru
1a	Wody powierzchniowe – jeziora (6)	196	Ciąg jezior Oporzyńskie–Toniszewskie	Reprezentatywność, ważność
		626	Jezioro Góreckie	Unikatowość, ochrona prawna
		2330	Jezioro Raczyńskie	Unikatowość
		1516	Jezioro Lednica	Unikatowość
		1371	Ciąg jezior Witobelskie–Dymaczewskie	Ochrona prawna
		185	Ciąg jezior Krąpsko Małe–Trzebieszki	Ochrona prawna
1b	Wody powierzchniowe – systemy wód płynących (6)	2372	Dolina Warty Oborniki–granica woj.	Unikatowość podtypu
		2370	Dolina Warty Rogalinek–Oborniki	Unikatowość podtypu
		841	Dolina Warty Pyzdry–Rogalinek	Unikatowość podtypu
		2321	Dolina Warty Konin–Pyzdry	Unikatowość podtypu
		2105	Dolina Warty granica woj.–Konin	Unikatowość podtypu
		842	Dolina Warty – rejon Skęczniewa	Unikatowość podtypu
2a	Bagienno-łąkowe z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk (2)	314	Dolina Noteci Osiek nad Notecią–Walkowice	Unikatowość
		85	Dolina Noteci Walkowice–Krzyż Wielkopolski	Unikatowość
2b	Bagienno-łąkowe z dominacją szuwarów i turzycowisk (3)	353	Rejon Chlebowa	Unikatowość
		930	Rejon Charbielina	Unikatowość
		2278	Rejon Zgierzynki	Unikatowość
3a	Leśne z przewagą siedlisk borowych (6)	820	Rejon Puszczykowa – część wschodnia	Unikatowość, ochrona prawna,
		830	Rejon Chełmna nad Nerem	Unikatowość

		2177	Rejon Łęczycy – część północna	Unikatowość, ochrona prawna
		807	Rejon Żerkowa – część północno-wschodnia	Ochrona prawna, unikatowość
		2298	Rejon Wierzenicy	Unikatowość
		58	Drawieński Park Narodowy	Unikatowość
3b	Leśne z przewagą siedlisk lasowych (4)	829	Rejon Puszczykowa – część północno-wschodnia	Ochrona prawna
		1373	Wielkopolski Park Narodowy	Unikatowość, ochrona prawna
		1803	Rejon Chalina	Unikatowość
		832	Rejon Żerkowa – część północna	Ochrona prawna
3c	Leśne z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych	795	Rejon Krajkowa	Ochrona prawna
		1804	Rejon Łęczycy – część wschodnia	Ochrona prawna
4b	Bezleśne – wrzosowiska i murawy napiaskowe	2558	Wrzosowiska w Okonku	Unikatowość podtypu
6a	Wiejskie – sztuczne zbiorniki wodne (2)	2317	Rejon Miłostawa	Unikatowość, ważność
6c	Wiejskie – z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących małe pola (9)	449	Rejon Miedzichowa	Reprezentatywność, ważność
		2434	Rejon Nowego Tomyśla	Reprezentatywność, unikatowość, ważność
		92	Rejon Jaracza	Reprezentatywność
		341	Rejon Tucholi	Reprezentatywność, ważność
		918	Rejon Janisławic	Reprezentatywność, ważność
		1376	Rejon Będlewa	Reprezentatywność
		1369	Rejon Stęszewa	Unikatowość, ochrona prawna, ważność
		2007	Rejon Śmiełowa	Unikatowość
		69	Rejon Lipiej Góry	Unikatowość
6d	Wiejskie – z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących pola średniej wielkości (4)	1884	Rejon Turwi	Unikatowość
		150	Rejon Łowynia	Reprezentatywność
		2497	Rejon Piły	Reprezentatywność
		1345	Rejon Osiecznej	Unikatowość
6e	Wiejskie – z przewagą wielkoobszarowych pól i/lub łąk i pastwisk (1)	1384	Rejon Trzebawia	Unikatowość, ochrona prawna
6g	Wiejskie – z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim (14)	228	Zofiowo	Unikatowość, ważność
		366	Romanowo Górne i Romanowo Dolne	Unikatowość
		1427	Mszczyczyn	Reprezentatywność, ważność
		1314	Smolice	Unikatowość
		1021	Turew	Reprezentatywność, ważność

		1010	Kobierno	Reprezentatywność, ważność
		2320	Ląd	Unikatowość, ważność
		1430	Gnin	Reprezentatywność, ważność
		1184	Trzebaw	Unikatowość, ochrona prawna, ważność
		1420	Błociszewo	Reprezentatywność, ważność
		257	Grzybowo	Reprezentatywność, ważność
		1222	Baszków	Unikatowość, ważność
		1029	Gola	Unikatowość
		2583	Rąbiń	Reprezentatywność, ważność
8c	Podmiejskie i osadnicze – miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim (21)	1147	Boruja Kościelna	Unikatowość
		244	Brzeźno	Reprezentatywność, ważność
		1111	Cichowo	Reprezentatywność, ważność
		1255	Dubin	Unikatowość
		309	Goleńczewo	Unikatowość
		1102	Gołanice	Unikatowość
		1425	Koszuty	Unikatowość
		1334	Krzycko Małe i Krzycko Wielkie	Unikatowość, ważność
		1117	Lubiń	Unikatowość, ważność
		17	Łekno	Unikatowość, ważność
		1024	Manieczki	Reprezentatywność, ważność
		377	Michorzewo	Reprezentatywność, ważność
		448	Miedzichowo	Reprezentatywność, ważność
		358	Nadarzyce	Reprezentatywność
		1315	Obra	Unikatowość
		2324	Pawłowice	Unikatowość, ważność
		1297	Pępowo	Reprezentatywność
		1385	Przemęt	Unikatowość, ważność
		1084	Ptaszkowo	Reprezentatywność, ważność
1325	Racot	Reprezentatywność, ważność		
1227	Ołobok	Unikatowość		
8e	Podmiejskie i osadnicze – wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne	974	Gołuchów	Unikatowość podtypu
		2032	Wąsowo	Unikatowość podtypu
		1485	Czarniejewo	Unikatowość podtypu
		2295	Rogalin	Unikatowość podtypu

	oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód (6)	2238	Kórnik	Unikatowość podtypu
		2581	Ujazd	Unikatowość podtypu
9a	Miejskie – miejscowości z zachowanym układem historycznym (10)	871	Dobrzyca	Unikatowość
		890	Grabów nad Prosną	Ważność
		1380	Grodzisk Wielkopolski	Unikatowość
		904	Kościan	Unikatowość
		893	Pyzdry	Unikatowość
		857	Śmigiel	Unikatowość
		1340	Zbąszyń	Unikatowość
		861	Żerków	Ochrona prawna
		902	Rawicz	Unikatowość
		2274	Rydzyzna	Ważność
9b	Miejskie – miejscowości o charakterze współczesnym (1)	789	Puszczykowo	Unikatowość podtypu
10a	Wielkomiejskie – zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych (7)	2096	Konin	Unikatowość podtypu
		2510	Piła	Unikatowość podtypu
		2046	Gniezno	Unikatowość podtypu
		2113	Kalisz	Unikatowość podtypu
		2363	Ostrów Wielkopolski	Unikatowość podtypu
		2319	Leszno	Unikatowość podtypu
		2533	Poznań	Unikatowość podtypu, ochrona prawna
10c	Wielkomiejskie – obszary zabudowy mieszkaniowej (1)	2112	Kalisz – Zawodzie	Unikatowość
10e	Wielkomiejskie – tereny sportowo- rekreacyjne (9)	2504	Piła – dolina Gwdy	Reprezentatywność, ważność
		2047	Gniezno – rejon Jeziora Jelonek	Unikatowość
		2176	Poznań – Żurawiniec i Las Umultowski	Unikatowość
		2258	Poznań – rejon Potoku Junikowskiego	Unikatowość
		2160	Poznań – południowy klin zieleni	Unikatowość
		2262	Poznań – Park Cytadela	Ochrona prawna
		2261	Poznań – zachodni klin zieleni	Unikatowość
		2354	Poznań – wschodni klin zieleni	Unikatowość
		2384	Poznań – północny klin zieleni	Unikatowość
11a	Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach (1)	915	Zbiornik Jeziorsko	Unikatowość podtypu
13a	Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej (1)	844	Rejon Lipówki	Reprezentatywność
13b	Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej (2)	147	Rejon Zakrzewa	Reprezentatywność
		791	Rejon Koźmina	Reprezentatywność
14a	Węzłów komunikacyjnych i transportowych (1)	2077	Ostrów Wielkopolski – tereny kolejowe	Reprezentatywność

Krajobrazy priorytetowe spełniają następującą liczbę kryteriów wyboru²⁶:

jedno kryterium spełnia 81 krajobrazów priorytetowych

- 1) unikatowość występowania – 61 krajobrazów (w tym 21 według unikatowości podtypu),
- 2) reprezentatywność – 10 krajobrazów,
- 3) dotychczasowa ochrona prawna – 8 krajobrazów,
- 4) ważność – 2 krajobrazy,

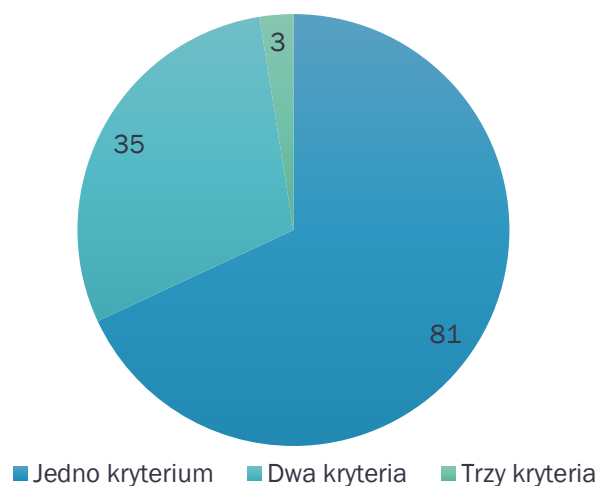
dwa kryteria spełnia 35 krajobrazów priorytetowych

- 1) unikatowość występowania, ważność – 9 krajobrazów,
- 2) unikatowość występowania (w tym 1 według unikatowości podtypu), dotychczasowa ochrona prawna – 7 krajobrazów,
- 3) reprezentatywność, ważność – 19 krajobrazów,

trzy kryteria spełniają 3 krajobrazy priorytetowe

- 1) unikatowość występowania, ochrona prawna, ważność – 2 krajobrazy,
- 2) unikatowość występowania, reprezentatywność, ważność – 1 krajobraz.

Rycina 6. Liczba krajobrazów priorytetowych spełniających 1, 2, lub 3 kryteria wyboru

Z powyższego zestawienia wynika, że:

- 1) kryterium unikatowości spełnia 80 krajobrazów,
- 2) kryterium reprezentatywności spełnia 30 krajobrazów,
- 3) kryterium dotychczasowej ochrony prawnej spełnia 17 krajobrazów,
- 4) kryterium ważności krajobrazu spełniają 33 krajobrazy.

²⁶ Krajobrazy priorytetowe zostały wskazane na podstawie spełnienia co najmniej jednego z kryteriów wyboru.

AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

ANALIZA KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

VIII. Analiza krajobrazów priorytetowych

Następnym krokiem sporządzania audytu krajobrazowego dla województwa wielkopolskiego była szczegółowa analiza wybranych krajobrazów priorytetowych, której zakres określają kolejne załączniki rozporządzenia (r.a.k.). Część danych o zasobach przyrodniczych i kulturowych została zgromadzona już na etapie charakterystyki wszystkich krajobrazów, jednak ze względu na wagę krajobrazów priorytetowych informacje te uszczegółowiono oraz uzupełniono o nowe elementy jakimi są m.in. walory estetyczno-widokowe. Ważną częścią metody sporządzania analizy krajobrazów priorytetowych były również wizje w terenie. Bezpośredni dostęp do materiałów związanych z krajobrazami priorytetowymi (teksty, załączniki graficzne, zdjęcia) możliwy jest poprzez hiperłącza (plik SZYBKI_DOSTĘP_PRIORYTETY).

Dla każdego krajobrazu priorytetowego przygotowano szczegółową analizę, która według rozporządzenia (r.a.k.) składa się z 4 części (*folder – E_4_ANALIZA_PRIORYTETÓW*):

- charakterystyka krajobrazu,
- zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazu,
- rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazu priorytetowego,
- lokalne formy architektoniczne.

1) Charakterystyka krajobrazu.

Zakres tej części analizy oparto przede wszystkim na wytycznych określonych w tabeli Wzór Karty Oceny Krajobrazu, gdzie sprecyzowano jakich elementów powinien dotyczyć opis krajobrazów priorytetowych oraz na wytycznych określonych w załączniku 7 rozporządzenia (r.a.k.) dotyczących wartości i elementów zagospodarowania, dla których powinny zostać sformułowane rekomendacje i wnioski. W opisie charakterystyki krajobrazu zawarto następujące zagadnienia:

- a) metryczka krajobrazu priorytetowego – podstawowe informacje o krajobrazie,

Tabela 16. Przykład metryczki krajobrazu priorytetowego

ID	626
KOD	30-315.59-012
NAZWA	JEZIORO GÓRECKIE
GRUPA	A – krajobrazy przyrodnicze, kulturowo (zazwyczaj ekstensywnie) użytkowane, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych, jedynie w różnym stopniu modyfikowanych przez działalność człowieka
TYP	1 – wód powierzchniowych
PODTYP	1a – jeziora
LOKALIZACJA	gmina – Mosina, Stęszew
POWIERZCHNIA	102 ha

- b) lokalizacja krajobrazu w przestrzeni województwa wielkopolskiego,

- c) struktura i fizjonomia krajobrazu – ogólny wygląd krajobrazu:

- opis kompozycji przestrzennej krajobrazu z uwzględnieniem wymiaru przyrodniczego i kulturowego oraz wzajemnych relacji między tymi komponentami,
- charakterystyka specyfiki poszczególnych elementów składowych, w tym ukształtowanie i użytkowanie terenu,
- w analizie krajobrazów cechujących się dużym wewnętrznym zróżnicowaniem zastosowano podział na strefy funkcjonalno-przestrzenne, czyli obszary wyróżniające

się spójnym sposobem zagospodarowania i zabudowy, dla których w dalszej części analizy sformułowano rekomendacje i wnioski,

- d) walory krajobrazowe – obiekty i obszary wartościowe krajobrazowo, wpływające na kompozycję i charakter krajobrazu i mające znaczenie dla postrzegania krajobrazu:
- walory przyrodnicze – wybrane elementy przyrodnicze (w tym objęte ochroną prawną), które w strukturze krajobrazu odgrywają zasadniczą rolę w kompozycji przestrzennej, często stanowiąc wyróżniki krajobrazowe,
  - walory kulturowe – wybrane elementy kulturowe (w tym objęte ochroną prawną), które w strukturze krajobrazu odgrywają kluczową rolę w kompozycji przestrzennej, często stanowiąc wyróżniki krajobrazowe, które wykazują wartości estetyczne lub emocjonalne,
  - walory estetyczno-widokowe – elementy ekspozycji biernej, w tym dominanty i akcenty krajobrazowe (obiekty punktowe, liniowe lub obszary) oraz wnętrza krajobrazowe. W tej grupie walorów wskazano elementy, które mają pozytywne znaczenie w krajobrazie i tak też są odbierane wizualnie przez obserwatora. Przedstawiono elementy ekspozycji czynnej tj. przedpola ekspozycji, ciągi widokowe, osie widokowe i punkty widokowe. Walory estetyczno-widokowe jako istotny wynik analizy krajobrazów priorytetowych zostały zobrazowane na załącznikach graficznych.

2) Zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów.

Dla każdego krajobrazu priorytetowego wskazano zagrożenia dla możliwości zachowania ich wartości. W załączniku nr 6 rozporządzenia (r.a.k.) precyzyjnie określono sposób identyfikacji zagrożeń, który polega na wskazaniu:

- a) przedmiotu zagrożenia, którym może być dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, fizjonomia krajobrazu, związana z walorami estetyczno-widokowymi oraz walory akustyczne, zapachowe i sanitarne,
- b) rodzaju działań i zjawisk stwarzających zagrożenie,
- c) źródeł zagrożeń,
- d) lokalizacji zagrożeń – wewnętrzne lub zewnętrzne,
- e) skali zagrożeń wskazywanej na bazie stopnia zagrożenia krajobrazu i jego natężenia.

Zagrożenia rozpatruje się w dwóch grupach:

- a) zagrożenia istniejące – to zagrożenia występujące aktualnie i mające wpływ na stan zasobów i walorów krajobrazu, stwierdzone w szczególności na podstawie dokumentów planistycznych – obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydanych decyzji administracyjnych, które związane są z zagospodarowaniem terenu; jako osobną grupę wskazano obszary o niewykorzystanym potencjale funkcjonalno-przestrzennym i kulturowym,
- b) zagrożenia potencjalne – to zagrożenia mogące wystąpić z dużym prawdopodobieństwem, identyfikowane zwłaszcza na podstawie dokumentów dotyczących polityki przestrzennej, m.in. części kierunkowej studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w zakresie potencjalnego negatywnego wpływu realizacji zapisów studium na walory przyrodnicze, kulturowe i estetyczno-widokowe krajobrazu.

Wszystkie zdiagnozowane zagrożenia zostały opisane w tekście analizy, natomiast na załącznikach graficznych zobrazowano te, które można w sposób jednoznaczny zlokalizować w przestrzeni jako dostrzegalne przez odbiorców krajobrazu. Ujęto je w kilku kategoriach:

Kategorie zagrożeń istniejących

Obiekty, elementy liniowe i obszary wpływające negatywnie na odbiór wizualny krajobrazu to elementy zagospodarowania, które nie posiadają wartości przyrodniczych lub kulturowych, ale oddziałują niekorzystnie na postrzeganie krajobrazu ze względów estetycznych (są zaniedbane, zdegradowane) i tym samym wpływają na obniżanie wartości krajobrazu (np. wyrobiska, składowiska odpadów, obiekty techniczne wysokościowe, linie wysokiego napięcia, obszary/obiekty działalności gospodarczej lub przemysłowe/pokolejowe, obiekty nieużytkowane ulegające degradacji itp.).

Elementy liniowe wpływające negatywnie na zachowanie spójności struktury funkcjonalno-przestrzennej krajobrazu to elementy zagospodarowania (np. drogi, linie kolejowe), które zagrażają zachowaniu integralności krajobrazu, są najczęściej obojętne wizualnie i nie wpływają na negatywny odbiór wizualny krajobrazu, mają jednak znaczenie dla możliwości zachowania ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej krajobrazów, zarówno przyrodniczych, jak i kulturowych.

Obszary wpływające negatywnie na zachowanie spójności struktury funkcjonalno-przestrzennej krajobrazu to obszary zainwestowane (np. osiedla deweloperskie, obszary infrastruktury technicznej), niewpisujące się harmonijnie w historycznie ukształtowaną strukturę funkcjonalno-przestrzenną krajobrazu. Zazwyczaj są zadbane, i estetyczne, ale odbierane w krajobrazie jako element „obcy”, nie pasujący do otoczenia, ani pod względem kompozycyjnym ani stylistycznym (odbiegają formą, stylem i kompozycją przestrzenną od wzorców tradycyjnych).

Jako osobne wyszczególnienie wskazano obszary o niewykorzystanym potencjale funkcjonalno-przestrzennym i kulturowym – to obszary posiadające potencjał kulturowy, leżące najczęściej w zainwestowanej przestrzeni miast i wsi lub na ich obrzeżach, funkcjonalnie i przestrzennie związane z miejscowością, będące obrazem jej historycznego rozwoju (np. nieużytkowane zespoły dworsko-parkowe, historyczne obszary przemysłowe, niezagospodarowane przestrzenie w historycznej tkance miejskiej itp.). Są to obszary (często z zachowanymi obiektami zabytkowymi) wartościowe krajobrazowo, zagrożone postępującą degradacją, przede wszystkim z powodu braku ich użytkowania, nieodpowiedniego zagospodarowania lub zaniedbania fizycznego, których potencjał funkcjonalno-przestrzenny i kulturowy odpowiednio wykorzystany, docelowo wpłynie na podniesienie i wzmocnienie wartości krajobrazu.

Kategorie zagrożeń potencjalnych analizowane były podobnie jak zagrożenia istniejące i zaliczono do nich:

- elementy liniowe mogące negatywnie wpływać na odbiór wizualny krajobrazu,
- elementy liniowe lub obszary mogące negatywnie wpływać na zachowanie spójności struktury funkcjonalno-przestrzennej krajobrazu.

Zidentyfikowanie zagrożeń dla możliwości zachowania wartości poszczególnych krajobrazów jest kluczowym etapem przy sporządzaniu audytu krajobrazowego, pozwalającym z jednej strony precyzyjnie formułować zapisy dotyczące ich eliminacji, z drugiej dającym możliwość prowadzenia skutecznych działań ochronnych.

Zagrożenia zestawione zostały dla każdego krajobrazu w formie zbiorczej tabeli, w której zebrano wszystkie składowe charakterystyki zagrożeń ujęte w poszczególnych tabelach zawartych w załączniku nr 6 rozporządzenia (r.a.k.).

3) Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazu priorytetowego.

Zapisy tej części audytu krajobrazowego delegowane są do dokumentów planistycznych zarówno szczebla regionalnego, jak i lokalnego. Wymagany zakres ustaleń audytu, który

powinien być uwzględniony w dokumentach planistycznych, określony jest w aktach prawnych dotyczących zakresu i sposobu ich sporządzania. Są to: ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (plan zagospodarowania przestrzennego województwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego), ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (uchwała rady gminy określająca zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, tzw. uchwała reklamowa) oraz ustawa o ochronie przyrody (plan ochrony parku narodowego, parku krajobrazowego i rezerwatu przyrody, uchwała sejmiku w sprawie ustanowienia parku krajobrazowego i obszaru chronionego krajobrazu).

Rekomendacje i wnioski zgodnie z załącznikiem nr 7 rozporządzenia (r.a.k.) powinny zostać określone adekwatnie do charakterystyki krajobrazu, zdefiniowanych wartości oraz zidentyfikowanych zagrożeń oraz odnosić się do ochrony i kształtowania wartości przyrodniczych oraz kulturowych m.in. architektonicznych, urbanistycznych, ruralistycznych, w tym obszarów zabudowanych wyróżniających się lokalną formą architektoniczną, a także wartości estetyczno-widokowych (osi i punktów widokowych, przedpoli ekspozycji).

W audycie krajobrazowym dla województwa wielkopolskiego rekomendacje i wnioski dotyczą m.in.:

a) form ochrony przyrody – park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, zespół przyrodniczo-krajobrazowy (*folder – G_1_FORMY_OCHRONY_PRZYRODY*):

- wskazania obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody (granice wyznaczono na załącznikach graficznych),
- wskazania obszarów, które powinny zostać włączone do istniejących form ochrony przyrody (granice wyznaczono na załącznikach graficznych),
- wskazania obszarów objętych formą ochrony przyrody, które wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony – proponowane do wyłączenia z granic istniejącej formy ochrony przyrody (granice wyznaczono na załącznikach graficznych),
- wskazania obszarów, dla których powinny zostać powołane nowe formy ochrony przyrody i które wymagają uzupełnienia stanu wiedzy w celu określenia zasięgu ich granic – dla tych obszarów nie określono granic,

b) form ochrony zabytków (*folder – G_2_FORMY_OCHRONY_ZABYTEKÓW*):

- wskazania obszarów i obiektów, które rekomenduje się do ujęcia w rejestrze zabytków,
- wskazania obiektów proponowanych do uznania za pomnik historii,
- wskazania obszarów proponowanych do utworzenia parków kulturowych, w tym archeologicznych parków kulturowych,
- wskazania obszarów do ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w niniejszym opracowaniu takie wskazanie dotyczy ustanowienia stref ochrony konserwatorskiej,

wszystkie powyższe wskazania zostały zobrazowane na załącznikach graficznych,

c) kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów, w odniesieniu do poziomu regionalnego, dla którego określa się z zadania polityki przestrzennej województwa i zasady zagospodarowania realizujące te zadania oraz do poziomu lokalnego, dla którego można określić szerokie spektrum zasad zagospodarowania terenu oraz kształtowania zabudowy, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych,

- d) wykonania zadań mających na celu co najmniej zachowanie dotychczasowego stanu krajobrazu oraz wskazania adresatów ich realizacji,
- e) wskazania potencjalnych adresatów realizacji rekomendacji i wniosków.

4) Lokalne formy architektoniczne zabudowy.

Celem określenia lokalnych form architektonicznych jest przede wszystkim zachowanie specyficznych i wyjątkowych wartości zabudowy w krajobrazie. Jako lokalną formę architektoniczną należy rozumieć zabudowę o wyjątkowych cechach, zlokalizowaną w historycznie i kulturowo wykształconej przestrzeni danego obszaru, wyróżniającą się w sposób szczególny na tle innych obiektów. Lokalną formę architektoniczną określają w szczególności: wyjątkowe cechy architektoniczne obiektów budowlanych, ich gabaryty w tym proporcje, formy dachów, proporcje otworów okiennych i drzwiowych, stosowane materiały budowlane, w tym ich kolorystyka oraz sytuowanie obiektów względem działki czy historycznego układu przestrzennego, zachowany historycznie układ kompozycyjny, powtarzalność budynków o spójnych cechach, zwartość przestrzeni, w której one dominują. Są to obiekty, które zachowując swój historyczny charakter są jednocześnie świadkami przeszłości danego miejsca, w których odczytać można jeszcze historię osadnictwa i rozwoju poszczególnych miast i wsi.

W audycie krajobrazowym dla województwa wielkopolskiego za lokalną formę architektoniczną uznano obiekty, które są wyjątkowe w danym krajobrazie priorytetowym, ale równocześnie są szczególne w skali regionu i nie występują powszechnie w innych rejonach Wielkopolski. Za lokalne formy architektoniczne, pomimo zachowanego historycznego charakteru reprezentującego różne style i epoki, nie uznano obiektów, które występują powszechnie i podobne można je odnaleźć w wielu innych miejscowościach w województwie.

W tym opracowaniu uznanie obiektów za lokalne formy architektoniczne ma dwojakie znaczenie. Służy wskazaniu obiektów, które powinny zostać otoczone szczególną ochroną ze względu na swoje wartości kulturowe, historyczne i krajobrazowe, oraz tych, które mogą stanowić wyznacznik granicznych parametrów dla nowej zabudowy i sposobu zagospodarowania obszarów w ich sąsiedztwie.

Zidentyfikowanie lokalnych form architektonicznych oraz sformułowanie dla nich zasad i warunków ochrony pozwoli na zachowanie wartości kulturowych i krajobrazowych. Presja inwestycyjna oraz prowadzona polityka przestrzenna często stwarzają zagrożenie dla zachowania już nielicznych obiektów, które mają wpływ na postrzeganie obszaru jako tradycyjnego, z którym utożsamia się lokalna społeczność (*folder – E_5_LOKALNE_FORMY*).

AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

KRAJOBRAZY NA OBSZARACH CHRONIONYCH

IX. Krajobrazy na obszarach chronionych

1. Obszary chronione uwzględnione w audycie krajobrazowym

Zgodnie z art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy (u.p.z.p.) w audycie krajobrazowym wskazuje się lokalizację i granice: parków kulturowych, parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB) lub obszarów i obiektów proponowanych do umieszczenia na tych listach (*folder – F_2_GRANICE_FORM_OCHRONY*).

W Audycie krajobrazowym województwa wielkopolskiego wskazano następujące obszary chronione (*folder – F_1_ZESTAWIENIE_FORM_OCHRONY*):

- 1) Formy ochrony przyrody:
  - a) 2 parki narodowe,
  - b) 98 rezerwatów przyrody,
  - c) 14 parków krajobrazowych,
  - d) 34 obszary chronionego krajobrazu.
- 2) Formy ochrony zabytków – 2 parki kulturowe.

Suma powierzchni wskazanych powyżej form ochrony wynosi 985 275 ha, co stanowi 33% powierzchni województwa wielkopolskiego. W granicach tych form ochrony znajduje się 1191 krajobrazów, w tym 72 krajobrazy priorytetowe (60,5% wszystkich krajobrazów priorytetowych). Pod względem udziału powierzchniowego 69% powierzchni krajobrazów priorytetowych objętych jest wymienionymi wyżej formami ochrony prawnej.

Tabela 17. Zestawienie krajobrazów objętych formami ochrony prawnej²⁷

Typ i podtyp krajobrazu	Kod podtypu	Liczba i powierzchnia (ha) krajobrazów danego podtypu w formach ochrony prawnej		Udział procentowy krajobrazów danego podtypu w formach ochrony prawnej w odniesieniu do wszystkich krajobrazów danego podtypu	
		Liczba	Powierzchnia	Liczba	Powierzchnia
Wody powierzchniowe – jeziora	1a	59	15 308,9	71,1%	65,7%
Wód powierzchniowych - systemy wód płynących	1b	6	15 316	100,0%	52,9%
Bagiennie-łąkowe - głównie bezleśne - z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk	2a	22	65 775,6	66,7%	58,0%
Bagiennie-łąkowe - głównie bezleśne - z dominacją szuwarów i turzycowisk	2b	42	13 516,3	56,8%	37,6%
Leśny - z przewagą siedlisk borowych	3a	201	146 191	53,2%	26,3%
Leśny - z przewagą siedlisk lasowych	3b	225	111 477	55,0%	44,5%

²⁷ Formy ochrony prawnej, których dotyczy zestawienie to: parki kulturowe, parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu.

Leśny - z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych	3c	11	2693,1	45,8%	41,5%
Bezleśne: murawowe, piaszczyste i skalne - wrzosowisk i muraw napiaskowych	4b	2	3464,7	66,7%	81,7%
Wiejskie - sztuczne zbiorniki wodne	6a	15	3270	65,2%	65,4%
Wiejskie - z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól ornym, łąk i pastwisk	6b	99	94 434,9	76,2%	21,3%
Wiejskie - z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących małe pola	6c	118	74 740,6	57,3%	11,5%
Wiejskie - z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących pola średniej wielkości	6d	76	64 260,1	62,8%	11,7%
Wiejskie - z przewagą wielkoobszarowych pól lub łąk i pastwisk	6e	18	9719	26,9%	9,1%
Wiejskie - z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji	6f	3	2176,3	60,0%	50,0%
Wiejskie - z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim	6g	84	2937,8	32,2%	22,0%
Mozaikowe - podmiejskie	7b	2	54,3	18,2%	1,5%
Podmiejskie i osadnicze - miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim	8c	103	5469,7	33,4%	19,0%
Podmiejskie i osadnicze - zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych	8d	28	5249,3	63,6%	11,0%
Podmiejskie i osadnicze - wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód	8e	3	763,1	50,0%	62,2%
Miejski - miejscowości z zachowanym układem historycznym	9a	52	6491,4	41,3%	13,4%
Miejski - miejscowości o charakterze współczesnym	9b	1	20,7	50,0%	1,3%
Wielkomiejskie - zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych	10a	1	40,4	14,3%	3,2%

Wielkomięjskie - obszary zabudowy mieszkaniowej	10c	4	65,9	8,7%	0,3%
Wielkomięjskie - wielkie centra handlowe, logistyczne i składowo-magazynowe	10d	1	1,6	2,9%	0,0%
Wielkomięjskie - tereny sportowo-rekreacyjne	10e	3	295	10,3%	4,3%
Wielkomięjskie - wielkie nekropolie	10f	0	0	0,0%	0,0%
Wodnogospodarczy - dużych sztucznych zbiorników wodnych o różnych funkcjach	11a	1	604,1	100,0%	99,9%
Przemysłowe i energetyczne - duże kompleksy przemysłowe	12a	0	0	0,0%	0,0%
Przemysłowe i energetyczne - wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaiczne	12b	0	0	0,0%	0,0%
Górnictwo - tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	13a	5	485,5	45,5%	18,3%
Górnictwo - tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	13b	5	1315,2	35,7%	9,9%
Komunikacyjny - węzłów komunikacyjnych i transportowych	14a	1	0,5	14,3%	0,1%
Komunikacyjny - kompleksy lotniskowe	14b	2	598,5	22,2%	21,1%

2. Analiza krajobrazów na obszarach chronionych

Podobnie jak krajobrazy priorytetowe, krajobrazy w obrębie obszarów chronionych wskazanych w audycie krajobrazowym, zostały poddane analizie, którą wykonano w zbliżonym zakresie tematycznym jak krajobrazy priorytetowe. Składa się ona z 3 części (*folder - F_3_ANALIZA_KRAJOBRAZÓW_F_O*):

- charakterystyka obszaru,
- zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazu,
- rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazu priorytetowego.

Dla krajobrazów w obrębie obszarów chronionych nie określa się lokalnych form architektonicznych. Bezpośredni dostęp do materiałów związanych z krajobrazami w obrębie obszarów chronionych (teksty, załączniki graficzne) możliwy jest poprzez hiperłącza (plik *SZYBKI_DOSTĘP_FOP*).

1) Charakterystyka obszaru:

- a) metryczka obszaru – podstawowe informacje o obszarze,

Tabela 18. Przykład metryczki obszaru chronionego

FORMA OCHRONY	Obszar chronionego krajobrazu			
NAZWA	BAGNA ŚREDZKIE			
CELE OCHRONY	Zapewnienie ochrony gatunków rzadkich ptaków wodnych i błotnych			
LOKALIZACJA	gminy: Środa Wielkopolska			
POWIERZCHNIA	120,3217 ha			
TYPY KRAJOBRAZÓW	KOD	ID	TYP	PODTYP
	2B	2141	bagiennie-łukowe – głównie bezleśne	Z dominacją szuwarów i turzycowisk
	6D	2139	wiejskie	Z przewagą mozaikowo rozmieyszczonych użytków rolnych, tworzących pola średniej wielkości
*Zestawienie nie zawiera jednostek krajobrazowych, których fragmenty są mniejsze niż 1 ha i są objęte obszarem chronionego krajobrazu				
KRAJOBRAZY PRIORYTETOWE	brak			
INNE OBSZARY CHRONIONE	– obszary Natura 2000 – Dolina Strugi Średzkiej PLH300057			

- b) lokalizacja obszaru w przestrzeni województwa wielkopolskiego,
- c) struktura i fizjonomia obszaru – ogólny opis obszaru ze szczególnym podkreśleniem kluczowych elementów, które są istotne dla ochrony danego obszaru,
- d) walory krajobrazowe obszaru:
- walory przyrodnicze – wybrane komponenty, które szczególnie wyróżniają się pod kątem wartości przyrodniczych oraz często są wyznacznikiem, dla którego obszar został objęty ochroną prawną,
  - walory kulturowe – wybrane komponenty kulturowe, które wyróżniają się na obszarze i często stanowią wyróżniki krajobrazowe,
  - walory estetyczno-widokowe – elementy ekspozycji biernej, w tym dominanty i akcenty krajobrazowe (obiekty punktowe, obiekty liniowe lub obszary) oraz wnętrza krajobrazowe. W tej grupie walorów wskazano elementy, które mają pozytywne znaczenie w krajobrazie i tak też są odbierane wizualnie przez obserwatora, oraz elementy ekspozycji czynnej tj. przedpola ekspozycji, ciągi widokowe, osie widokowe i punkty widokowe.
- 2) Identyfikacja zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów – w analizie uwzględniono zagrożenia wpływające negatywnie na kluczowe walory obszarów chronionych w odniesieniu do poszczególnych krajobrazów w ich obrębie. Identyfikacja zagrożeń realizowana jest w taki sam sposób, jak dla krajobrazów priorytetowych i polega na określeniu:
- a) przedmiotu zagrożenia, którym może być dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, fizjonomia krajobrazu, związana z walorami estetyczno-widokowymi oraz walory akustyczne, zapachowe i sanitarne,
  - b) rodzaju działań i zjawisk stwarzających zagrożenie,
  - c) źródeł zagrożeń,
  - d) lokalizacji zagrożeń – wewnętrzne lub zewnętrzne,
  - e) skali zagrożeń ustalonej na bazie stopnia zagrożenia krajobrazu i jego natężenia,
  - f) oraz na podziale zagrożeń na dwie grupy – istniejące i potencjalne.

Zdiagnozowane zagrożenia zostały opisane w tekście analizy, natomiast na załącznikach graficznych zobrazowano te, które można w sposób jednoznaczny zlokalizować w przestrzeni jako dostrzegalne przez odbiorców krajobrazu, ujęto je w kilku kategoriach, podobnie jak dla krajobrazów priorytetowych.

- 3) Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów w obrębie form ochrony prawnej – określone zostały adekwatnie do charakterystyki obszaru, zdefiniowanych wartości oraz zidentyfikowanych zagrożeń i odnoszą się do ochrony i kształtowania wartości przyrodniczych i kulturowych oraz wartości estetyczno-widokowych. Rekomendacje i wnioski przedstawiono w odniesieniu do poszczególnych krajobrazów w obrębie formy ochrony prawnej.

W tym opracowaniu, dla niektórych obszarów objętych formami ochrony prawnej w zasięgu występujących krajobrazów priorytetowych, zdiagnozowano potrzebę zmiany ich granic – wskazano obszary rekomendowane do włączenia do obszaru objętego ochroną oraz określono obszary, które wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony rekomendowane do wyłączenia z granic form ochrony.

AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

ZNACZENIE AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO W PLANOWANIU PRZESTRZENNYM

X. Znaczenie audytu krajobrazowego w planowaniu przestrzennym

1. Skutki prawne audytu krajobrazowego

Audyt krajobrazowy nie jest aktem prawa miejscowego, zatem nie zawiera norm powszechnie obowiązujących, które mogłyby stanowić podstawę decyzji administracyjnych. Jest tzw. aktem kierownictwa wewnętrznego, zatem jego ustalenia mają wpływ na inne akty i działania podejmowane przez podmioty w ramach systemu administracji publicznej. Audyt ma charakter opisowy i waloryzacyjny – poprzez identyfikację krajobrazów, określenie typologii oraz ich wagi, ochronny – poprzez ustalenie zagrożeń dla krajobrazów priorytetowych i narzędzi ich ochrony oraz kształtujący – poprzez wpływ na kształtowanie polityki przestrzennej za pośrednictwem innych aktów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego²⁸.

Audyt krajobrazowy jest przedmiotem regulacji ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i bezpośrednio wpływa na akty dotyczące planowania przestrzennego, jakimi są: plan zagospodarowania przestrzennego województwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

- W planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym – art. 39 ust. 3 ustawy (u.p.z.p.).
- W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić uwarunkowania wynikające z rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub z określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych – art. 10 ust. 1 pkt 4a ustawy (u.p.z.p.) oraz kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów wynikających z audytu krajobrazowego, uwzględniających bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę – art. 10 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy (u.p.z.p.).
- W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego określa się obowiązkowo granice i sposoby zagospodarowania krajobrazów priorytetowych określonych w audycie krajobrazowym – art. 15 ust. 2 pkt 7 ustawy (u.p.z.p.).

Audyt krajobrazowy wpływa również na dokumenty realizowane dla obszarów chronionych, sposób uwzględnienia zapisów audytu został uregulowany w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, dalej (u.o.p.).

- Plan ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody oraz parku krajobrazowego sporządza się na okres 20 lat, z uwzględnieniem wyników audytu krajobrazowego – art. 20. ust. 1.pkt 6 ustawy (u.o.p.).
- W planie ochrony parku krajobrazowego określa się granice stref ochrony krajobrazów stanowiących w szczególności przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe oraz obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną, wyznaczonych w obrębie krajobrazów priorytetowych, zidentyfikowanych w ramach audytu krajobrazowego – art. 20 ust. 4 pkt 7 ustawy (u.o.p.).
- Na obszarze chronionego krajobrazu sejmik województwa, w drodze uchwały będącej aktem prawa miejscowego, wyznacza, w granicach krajobrazów priorytetowych, zidentyfikowanych w ramach audytu krajobrazowego, strefy ochrony krajobrazu stanowiące w szczególności przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe oraz

²⁸ Kruś M. Opinia prawna w przedmiocie charakteru prawnego i skutków prawnych audytu krajobrazowego, Ekspertyza dla Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego, 2021.

obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną, istotne dla zachowania walorów krajobrazowych obszaru chronionego krajobrazu – art.23a. ust.1 ustawy (u.o.p.).

Audyt krajobrazowy wpływa również na zapisy uchwały reklamowej poprzez zapisy zawarte w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W art. 19 ust 1b pkt 3 tej ustawy wskazuje się, że w uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

W audycie krajobrazowym województwa wielkopolskiego wskazano 119 krajobrazów priorytetowych oraz 1191 krajobrazów w obrębie obszarów prawnie chronionych (parki kulturowe, parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu) – w tym 72 krajobrazy priorytetowe. Dla tych krajobrazów opracowuje się rekomendacje i wnioski, które dalej powinny zostać uwzględnione w innych dokumentach. Dla pozostałych krajobrazów w liczbie 1248 nie sporządza się wytycznych w zakresie ich ochrony i kształtowania.

2. Audyt krajobrazowy jako podstawa polityki krajobrazowej województwa

Europejska Konwencja Krajobrazowa (EKK)²⁹ formułuje konieczność podjęcia działań na rzecz zintegrowania krajobrazu z własną polityką w zakresie planowania regionalnego i urbanistycznego oraz wszelkimi politykami oddziałującymi na krajobraz. Podkreśla także, że istotne jest włączenie do tworzenia i realizacji polityki krajobrazowej społeczeństwa, organów samorządowych oraz wszystkich stron zainteresowanych jej realizacją.

Mając powyższe na uwadze przyjmuje się, że pełne wdrożenie Konwencji na poziomie regionu wymaga opracowania polityki krajobrazowej województwa. Nadrzędnym celem polityki będzie stworzenie zintegrowanego systemu określającego zasady i wytyczne pozwalające na podejmowanie działań ukierunkowanych na ochronę, gospodarowanie i planowanie krajobrazu Wielkopolski.

Jednym z pierwszych kroków do realizacji potrzeb związanych z ochroną i kształtowaniem krajobrazu na poziomie regionalnym jest audyt krajobrazowy, stanowiący bazę do jednolitego zarządzania krajobrazem. Metoda sporządzania audytu krajobrazowego zakłada na pierwszym etapie identyfikację i charakterystykę krajobrazów całego województwa. Wymaga to pozyskania wielu szczegółowych informacji na temat zasobów i walorów krajobrazu. Kolejnym krokiem jest rozpoznanie źródeł zagrożeń oraz rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych, czyli tych szczególnie cennych dla społeczeństwa oraz krajobrazów w obrębie obszarów objętych formami ochrony przyrody i zabytków³⁰. Mając na uwadze fakt, że jedynie 34,5% powierzchni województwa wielkopolskiego zostało objęte szczegółową analizą (krajobrazy priorytetowe i krajobrazy na obszarach chronionych) niezbędne jest wprowadzenie jednolitych ustaleń dla wszystkich zidentyfikowanych krajobrazów w województwie. Tym samym wytyczne dla ochrony i kształtowania krajobrazów określone w audycie będą podstawą do formułowania zadań polityki krajobrazowej województwa, dotyczących wszystkich krajobrazów

²⁹ Wielostronna umowa przyjęta w ramach Rady Europy 20 października 2000 r. we Florencji, ratyfikowana przez Polskę w roku 2004. Głównym celem Konwencji jest promowanie ochrony, zarządzania i planowania krajobrazu, a także organizowanie współpracy europejskiej w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu.

³⁰ Krajewski P., Mrozik K., Audyt krajobrazowy a realizacja zapisów europejskiej konwencji krajobrazowej w Polsce na przykładzie wybranego obszaru podmiejskiego Wrocławia, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, 47/2:211.

w regionie. Audyt krajobrazowy jest zatem niezbędnym narzędziem wspierającym przygotowanie i prowadzenie polityki krajobrazowej w Wielkopolsce.

Spójna oraz skuteczna polityka krajobrazowa musi opierać się na szerokiej wiedzy o zasobach i walorach krajobrazowych oraz w dalszej konsekwencji na sprawnym wdrażaniu wypracowanych zasad ochrony krajobrazu, gospodarowania nim i planowania go do polityk sektorowych oraz do dokumentów planistycznych. Rozpoznanie i waloryzacja przestrzeni, także pod kątem zdefiniowania jego potencjału rozwojowego na poziomie regionalnym, daje podstawy do podejmowania decyzji dotyczących wsparcia działań realizowanych na poziomie lokalnym. To przede wszystkim na tym poziomie podejmowanych jest szereg decyzji, które mają bezpośredni wpływ na krajobraz. Świadomość wartości krajobrazu bezpośrednio oddziałuje na kształtowanie jakości życia oraz zachowanie tożsamości regionalnej i lokalnej, jest również niezwykle istotnym aspektem w procesie działań na rzecz ochrony krajobrazu.

Przygotowanie polityki krajobrazowej dla województwa wielkopolskiego powinno połączyć co najmniej kilku interesariuszy – jednostki samorządu terytorialnego, instytucje specjalistyczne, grono naukowe, a przede wszystkim społeczeństwo. Ochrona krajobrazu jest istotnym zagadnieniem dotyczącym bezpośrednio mieszkańców i warunków ich życia, zatem musi odbywać się poprzez aktywność środowisk lokalnych w procesach partycypacji społecznej.

Polityka krajobrazowa będzie odgrywać istotną rolę w podejmowaniu działań, które decydować będą o przyszłym obrazie przestrzeni województwa. W perspektywie, od skuteczności tych działań będzie zależało, czy mieszkańcy regionu, jako użytkownicy tej przestrzeni, będą żyli wśród krajobrazów harmonijnych, obfitujących w dobrze zachowane i odpowiednio kształtowane wartości przyrodnicze i kulturowe, gdzie relacje pomiędzy wszystkimi komponentami krajobrazu będą opierać się na szeroko pojętym ładzie przestrzennym.

**AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO**

SŁOWNIK POJĘĆ

XI. Słownik pojęć

W audycie krajobrazowym posłużono się szeregiem pojęć, których definicje pochodzą z różnych źródeł lub zostały określone autorsko na potrzeby niniejszego dokumentu.

- 1) **Krajobraz** – zgodnie z definicją w art. 2 pkt 16e ustawy (u.p.z.p.) – postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka.
- 2) **Struktura krajobrazu** – „zespół składników, tworzących krajobraz i wzajemne między nimi relacje” (Kondracki, Richling 1983)³¹.
- 3) **Walory krajobrazowe** – zgodnie z definicją w art. 5 pkt 23 ustawy (u.o.p.) – to wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, estetyczno-widokowe obszaru, a także związane z nimi rzeźba terenu, twory i składniki przyrody oraz elementy cywilizacyjne, ukształtowane przez siły przyrody lub działalność człowieka. W ramach audytu krajobrazowego, w krajobrazach priorytetowych, wyróżniono trzy grupy walorów krajobrazowych określonych jako:
  - a) **walory przyrodnicze krajobrazu** – dzieła/twory natury charakterystyczne dla danego obszaru, wpływające na jego niepowtarzalność i decydujące o jego specyfice,
  - b) **walory kulturowe krajobrazu** – dzieła rąk ludzkich, charakterystyczne dla danego obszaru, decydujące o jego niepowtarzalności i specyfice, często mające wpływ na kształtowanie tożsamości mieszkańców danego obszaru, ważne dla jakości przestrzeni, szczególnie jednostek osadniczych, kształtując odpowiednie warunki jej czytelności przez człowieka i oddziaływania emocjonalno-estetycznego,
  - c) **walory estetyczno-widokowe krajobrazu** – walory ekspozycyjne wyróżniające dany teren, decydujące o specyfice wizualnej obszaru (widokowej), o jego niepowtarzalności (estetyce) oraz wpływające na sposób percepcji kompozycji przestrzennej krajobrazu, to zbiór elementów prezentujących dany krajobraz, wśród których wyróżniamy elementy ekspozycji biernej (elementy eksponowane, oglądane – określane także jako wyróżniki kompozycji przestrzennej) i elementy ekspozycji czynnej (miejsca, z których obserwuje się elementy eksponowane).

Elementy ekspozycji biernej:

- dominanta krajobrazowa – elementy (obiekt, element liniowy, obszar) zagospodarowania przestrzeni o bardzo dobrej ekspozycji, dobrze czytelne i wyróżniające się w przestrzeni; dominantą krajobrazową może być:
  - obiekt budowlany lub przyrodniczy (obiekt, element liniowy) wyraźnie wyróżniający się z otoczenia formą lub gabarytami (szczególnie wysokością), posiadający czytelną i zasadniczą wartość kompozycyjną lub estetyczną³²,
  - obszar (zainwestowany lub przyrodniczy) wyraźnie wyróżniający się z otoczenia, o spójnym sposobie zagospodarowania i zwartej kompozycji przestrzennej, którego odrębność jest bardzo dobrze czytelna w przestrzeni większej jednostki, może składać się z elementów kulturowych charakteryzujących się spójnym wyrazem architektonicznym albo z elementów przyrodniczych o spójnym układzie kompozycyjnym,
- akcent krajobrazowy – elementy (obiekt, element liniowy, obszar) zagospodarowania przestrzeni o dobrej ekspozycji, dobrze postrzegane i wyróżniające się w przestrzeni,

³¹ Kondracki J., Richling A., Próba uporządkowania terminologii w zakresie geografii fizycznej kompleksowej. Przegląd Geograficzny, 1983, 55,1:203–219.

³² Definicja według www.samorząd.nid.pl.

akcent krajobrazowy każdorazowo należy rozpatrywać w kontekście dominanty krajobrazowej (np. konkretny obiekt w przestrzeni wsi może stanowić dominantę krajobrazową, a podobny obiekt w przestrzeni większego miasta może być akcentem krajobrazowym),

- obiekt budowlany lub przyrodniczy (obiekt, element liniowy) wyróżniający się z otoczenia dzięki indywidualnym cechom, takim jak forma, kolor czy funkcja i usytuowany w miejscach eksponowanych w przestrzeni,
  - obszar zainwestowany lub przyrodniczy o spójnym sposobie zagospodarowania i zwartej kompozycji przestrzennej, wyróżniający się z otoczenia dzięki indywidualnym cechom, takim jak forma czy funkcja, którego odrębność jest dobrze czytelna w przestrzeni,
- panorama – szeroki, rozległy, horyzontalny widok (krajobrazu miejscowości lub przestrzeni przyrodniczej) obserwowany ze znacznej odległości, najczęściej z wyżej położonego w terenie punktu widokowego lub z ciągów widokowych,
  - wnętrze krajobrazowe – czytelna zamknięta lub ażurowo zamknięta przestrzeń, będąca efektem harmonijnej relacji między zespołami zabudowy, roślinności wysokiej, czy urozmaiconej rzeźby terenu³³, odbiór wnętrza krajobrazowego uzależniony jest od czytelności „ścian” wnętrza – elementów kulturowych lub przyrodniczych, które budują wnętrze i ograniczają jego zasięg.

Elementy ekspozycji czynnej:

- przedpole ekspozycji – rozległe poziome płaszczyzny, w szczególności zbiorniki wodne, zbocza, płaskie dna dolin, umożliwiające ekspozycję panoram,
  - punkt widokowy – miejsce (często wyniesione w terenie), z którego roztacza się daleki i szeroki widok,
  - ciąg widokowy – ciąg następujących po sobie punktów widokowych, z których roztacza się panorama na eksponowane widokowo elementy w otaczającej przestrzeni,
  - oś widokowa – wyobrażalna prosta kierująca wzrok na charakterystyczne elementy zagospodarowania terenu.
- 4) **Wyróżnik kompozycji przestrzennej** (krajobrazowy) – jest to obiekt lub obszar wyróżniający się i łatwo identyfikowalny w przestrzeni (często w panoramie) miejscowości lub innej jednostki przestrzennej, zazwyczaj charakterystyczny element kompozycji przestrzennej (element krystalizujący plan miejscowości) decydujący o specyfice krajobrazu, może mieć znaczenie symboliczne i wzmacniające tożsamość miejsca. Wyróżnikiem może być obiekt przyrodniczy lub kulturowy, a także obszar o specyficznych cechach zagospodarowania wyodrębniających się z otoczenia. Często wyróżniki krajobrazowe pełnią rolę elementów ekspozycji biernej, m.in. dominanty i akcenty krajobrazowe, panoramy, wnętrza krajobrazowe.
- 5) **Strefy funkcjonalno-przestrzenne** – wydzielone obszary przestrzeni o charakterystycznych, spójnych cechach sposobu zagospodarowania, różniące się między sobą charakterem zabudowy i funkcją terenu; charakterystyczne cechy zagospodarowania odróżniają dany obszar od innych go otaczających. Strefy często oddzielone są od siebie tzw. pasmami granicznymi, którymi mogą być ulice, nasypy linii kolejowych, rzeki, pasy zieleni itp.

³³ Definicja według www.proz.com.

- 6) **Kwartał zabudowy** – obszar zamknięty tkanki miejskiej (lub wiejskiej) wyznaczony/ograniczony ulicami, ciągami komunikacyjnymi lub innymi granicami – plac, park, itp. Kwartał w urbanistyce to niewielki teren, zamknięty i wydzielony w tkance miejskiej przez otaczające go ciągi komunikacyjne, albo inne granice (park, brzeg rzeki itp.). Najczęściej kwartał wydzielają cztery przecinające się ulice. Jest przestrzenią zagospodarowaną i użytkowaną, mieści różnorodne funkcje. Obejmuje przestrzeń zabudowaną i niezabudowaną. Wolna przestrzeń jest zazwyczaj usytuowana wewnątrz kwartału. Wzdłuż ulic zlokalizowane są budynki, często tworzące zwartą zabudowę pierzejową, z punktami usługowymi na parterze i mieszkaniami na wyższych kondygnacjach³⁴.
- 7) **Zieleń urządzona** – na podstawie definicji w art. 5 pkt 21 ustawy (u.o.p.) – to tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym.
- 8) **Zieleń izolacyjna** – wielogatunkowe nasadzenia zieleni wysokiej oraz krzewów z wykorzystaniem gatunków zimozielonych tworzących zwarty pas służący izolacji wizualnej i/lub akustycznej.
- 9) **Przestrzeń publiczna** – na podstawie definicji w art. 2 pkt 6 ustawy (u.p.z.p.) to obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne.
- 10) **Strefa ochrony konserwatorskiej** – w rozumieniu ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami to „obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”³⁵. W audycie przyjęto, że taką strefą powinny być objęte: obszary historycznych układów przestrzennych wpisanych do rejestru zabytków, obszary historyczne proponowane do wpisu do rejestru zabytków oraz obszary, dla których taką strefę należy ustanowić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jako formę ochrony zabytków (...) „w celu wprowadzenia przepisów odnoszących się do ukształtowania istniejących i przyszłych obiektów niebędących zabytkami, których forma i przeznaczenie oddziałują na zabytki”³⁶.
- 11) **Zabudowa pierzejowa** – zabudowa o charakterze śródmiejskim sytuowana najczęściej we frontowej granicy działki, na zasadzie stykania się ze sobą fasad budynków, o szerokości frontu równej szerokości działki, często z dostępem na teren posesji poprzez przejazd bramowy. Poszczególne budynki w ciągu zabudowy pierzejowej nierzadko charakteryzują się zharmonizowanymi elementami elewacji, w tym liniami cokołów, gzymsów, okapów dachów lub innych rodzajów zwieńczenia budynków,
- 12) **Zabudowa szeregową** – kilka (co najmniej trzy budynki) lub kilkanaście połączonych ze sobą domów, tworzących rozbudowane segmenty, z czytelnie zarysowaną przednią i tylną elewacją połączone ścianami bocznymi.

³⁴ Definicja według www.archirama.muratorplus.pl/encyklopedia-architektury/.

³⁵ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021.710).

³⁶ Ossowicz T. Formułowanie ustaleń dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

- 13) **Wysokość bazowa** – charakterystyczna wysokość zabudowy w kwartale zabudowy lub wzdłuż ulicy. Wysokość bazowa stanowi punkt odniesienia do określania parametrów dla nowo projektowanych budynków, których proporcje, w tym wysokość, powinny być dopasowywane do budynków istniejących, tak aby łącznie tworzyły harmonijną i estetyczną całość. Wysokość bazowa nie dotyczy charakterystycznych elementów spełniających rolę wyróżników kompozycji przestrzennej, tj. dominant czy akcentów krajobrazowych oraz akcentów architektonicznych.
- 14) **Akcent architektoniczny** – element wyróżniający się w bryle budynku przede wszystkim formą i/lub wysokością, o charakterze ozdobnym, najczęściej sytuowany w miejscach eksponowanych, takich jak narożniki budynków lub wyjątkowo eksponowane elewacje, realizowany w częściach budynków dobrze widocznych z miejsc publicznych w celu podkreślenia roli kompozycyjnej obiektu w przestrzeni miejscowości, akcent architektoniczny może mieć znaczenie użytkowe lub tylko ozdobne.
- 15) **Gmach** – duży, okazały budynek, zwykle budynek użyteczności publicznej.
- 16) **Willa miejska** – wolnostojący, jednorodzinny lub wielorodzinny dom mieszkalny (maksymalnie do kilku mieszkań), z jedną klatką schodową, zlokalizowany na wydzielonej działce budowlanej często z wyznaczoną częścią ogrodową.
- 17) **Obiekty wysokie i wysokościowe** – zgodnie z §8 rozporządzenia ministra infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie wprowadzono podział budynków na grupy wysokości:
  - a) niskie (N) – do 12 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalne o wysokości do 4 kondygnacji nadziemnych włącznie,
  - b) średniowysokie (SW) – ponad 12 m do 25 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalne o wysokości ponad 4 do 9 kondygnacji nadziemnych włącznie,
  - c) wysokie (W) – ponad 25 m do 55 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalne o wysokości ponad 9 do 18 kondygnacji nadziemnych włącznie,
  - d) wysokościowe (WW) – powyżej 55 m nad poziomem terenu.
- 18) **Usługi handlu o dużej powierzchni sprzedaży** – to obiekt handlowy o powierzchni sprzedaży przekraczającej 400 m², w którym prowadzona jest jakakolwiek działalność handlowa.
- 19) **Obiekt budowlany** – zgodnie z art. 3 pkt 1 Prawa budowlanego z dnia 7 lipca 1994 r. – to budynek, budowla bądź obiekt małej architektury, wraz z instalacjami zapewniającymi możliwość użytkowania obiektu zgodnie z jego przeznaczeniem, wzniesiony z użyciem wyrobów budowlanych.
- 20) **Reklama wielkoformatowa** - tablica reklamowa lub urządzenie reklamowe o powierzchni ekspozycji większej niż 60 m².

AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

SPIS TABEL, SPIS RYCIN, SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

XII. Spis tabel

Tabela 1. Zestawienie krajobrazów w województwie wielkopolskim	27
Tabela 2. Zestawienie krajobrazów według grup w województwie wielkopolskim.....	29
Tabela 3. Cechy analityczne przyrodnicze krajobrazu	33
Tabela 4. Cechy analityczne kulturowe krajobrazu.....	34
Tabela 5. Przykład opracowania modułu I – metryczka krajobrazu	36
Tabela 6. Przykład opracowania modułu II.....	37
Tabela 7. Przykład opracowania modułu III	38
Tabela 8. Przykład opracowania modułu IV.....	38
Tabela 9. Przykład opracowania modułu V – dokumentacja fotograficzna	38
Tabela 10. Przykład opracowania modułu V – dokumentacja kartograficzna.....	40
Tabela 11. Przykład opracowania Karty Oceny Krajobrazu	43
Tabela 12. Wskazanie krajobrazów priorytetowych w podtypach, w których liczba jednostek jest mniejsza niż 10	48
Tabela 13. Zestawienie krajobrazów priorytetowych.....	53
Tabela 14. Zestawienie krajobrazów priorytetowych według grup	56
Tabela 15. Szczegółowe zestawienie krajobrazów priorytetowych.....	56
Tabela 16. Przykład metryczki krajobrazu priorytetowego	63
Tabela 17. Zestawienie krajobrazów objętych formami ochrony prawnej.....	71
Tabela 18. Przykład metryczki obszaru chronionego.....	74

XIII. Spis rycin

Rycina 1. Schemat dokumentacji audytu krajobrazowego.....	10
Rycina 2. Typy krajobrazów w województwie wielkopolskim	28
Rycina 3. Liczba i udział procentowy krajobrazów według rzeźby terenu w województwie wielkopolskim....	29
Rycina 4. Typy krajobrazów priorytetowych	55
Rycina 5. Podtypy krajobrazów priorytetowych.....	55
Rycina 6. Liczba krajobrazów priorytetowych spełniających 1, 2, lub 3 kryteria wyboru	60

XIV. Spis załączników

Załącznik 1. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów – na podstawie tabeli 3 w załączniku nr 2 rozporządzenia (r.a.k.).....	99
Załącznik 2. Cechy analityczne - przyrodnicze krajobrazu – na podstawie tabeli w załączniku nr 3 rozporządzenia (r.a.k.).....	109
Załącznik 3. Cechy analityczne - kulturowe krajobrazu – na podstawie tabeli 2 w załączniku nr 3 rozporządzenia (r.a.k.).....	113

**AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO**

LITERATURA

XV. Literatura

- Bogdanowski J., Kompozycja i planowanie w architekturze krajobrazu, Ossolineum, Wrocław 1976.
- Bródka S., Macias A., Jeziora w parkach krajobrazowych województwa wielkopolskiego, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2016.
- Dąbrowska-Budziło K., Treść krajobrazu kulturowego w jego kształtowaniu i ochronie, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2002.
- Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
- Kondracki J. Richling A., Regiony fizycznogeograficzne, plansza 53.3 [w:] Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, Główny Geodeta Kraju, Warszawa 1994.
- Krajewski P., Mrozik K., Audyt krajobrazowy a realizacja zapisów europejskiej konwencji krajobrazowej w Polsce na przykładzie wybranego obszaru podmiejskiego Wrocławia, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, 2017, 47/2:211.
- Majchrowska A., Realizacja zapisów Europejskiej Konwencji Krajobrazowej, W: Czasopismo Techniczne Architektura, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, 2007, 7-A/:180.
- Łęcki W. (red.), Wielkopolska. Nasza kraina, t. I–III, Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, Wydawnictwo Kurpisz, Poznań 2004.
- Macias A., Bródka S., Przyrodnicze podstawy gospodarowania przestrzenią, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.
- Macias A., Bródka S., Regiony fizycznogeograficzne województwa wielkopolskiego, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2021.
- Matuszkiewicz J.M., Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGiPZ PAN, Warszawa 2008.
- Matuszkiewicz J.M., Potencjalna roślinność naturalna Polski, IGiPZ PAN, Warszawa 2008.
- Myczkowski Z., Krajobraz wyrazem tożsamości w wybranych obszarach chronionych, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 1998.
- Myczkowski Z., Tworzenie parku kulturowego – szansa czy zagrożenie?, [w:] T. Drewniak i B. Szuba (red.), Problemy dziedzictwa kulturowego w architekturze, PWSZ, Nysa 2005 (wyd. 2006), s. 274–278.
- Myga-Piątek U., Krajobrazy kulturowe – aspekty ewolucyjne i typologiczne, Uniwersytet Śląski, Katowice 2012.
- Ostaszewska K., Richling A., Geografia fizyczna Polski. PWN, Warszawa 2005, s. 296–297, 310–311.
- Plit J., Krajobrazy kulturowe i ich przemiany, Prace Geograficzne, 253, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa 2016.
- Raszeja E., Ochrona krajobrazu w procesie przekształceń obszarów wiejskich, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań 2013.
- Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska–Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Kraż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziąja W., Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. „Geographia Polonica”, 2018, 2(91): 143–170.
- Wejchert K., Elementy kompozycji urbanistycznej, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1984.

Opracowanie

Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu
ul. S. Mielżyńskiego 14a
61-725 Poznań

Dyrektor

Jowita Maćkowiak

Koordynatorzy prac

Jarosław Kamiński, Agnieszka Podgórska, Cyprian Roszak

Zespół projektowy

Ewa Arabas-Piotrowska, Anna Bąk, Bartosz Burzyński, Magdalena Chociej, Małgorzata Czapracka, Małgorzata Czerniak, Tomasz Drużkowski, Łukasz Gińko, Justyna Herian, Andrzej Jarzembowski, Agnieszka Jaszczyńska, Agata Kordzi, Paweł Kościelak, Aleksandra Kozłowska, Mateusz Krygier, Paweł Krysztafkiewicz, Maciej Kujawski, Weronika Magda, Tomasz Michalski, Mikołaj Pietz, Ewa Prejs, Aleksandra Rybarczyk, Krzysztof Szukała, Wojciech Zabawa

Rada Naukowa

prof. dr hab. Andrzej Macias, UAM – przewodniczący
dr hab. inż. arch. Przemysław Biskupski, PP
prof. dr hab. Janina Borysiak, UAM
dr hab. Sylwia Bródka, UAM
Rafał Śniegocki, dyrektor ZPKWW
Teresa Palacz, kierownik NID Oddział w Poznaniu
dr hab. inż. arch. Elżbieta Raszeja, prof. UAP

**AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO**

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów – na podstawie tabeli 3 w załączniku nr 2 rozporządzenia (r.a.k.)

GRUPA A. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE			
krajobrazy kulturowo (zazwyczaj ekstensywnie) użytkowane, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych			
TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
1. Wód powierzchniowych	1a. Jeziora	Tłem krajobrazowym są duże tafle jezior i ich kompleksów (powyżej 100 ha), wraz z występującymi uroczyskami w postaci wysp i półwyspów.	W przypadku pojedynczych, odosobnionych jezior powyżej 100 ha, granicę wyznaczono, obejmując tafle jeziora wraz ze strefą brzegową i strefą ekotonową (jeśli występuje). Włączono również obszary podmokłe, które funkcjonalnie są związane z systemem jeziornym. W przypadku kompleksu jezior rynnowych granice prowadzono według powyższych zasad, włączając dodatkowo tereny o innym użytkowaniu łączące te jeziora. W uzasadnionych wypadkach, w których jeziora stanowią szczególnie, wyróżniający się i ważny z punktu widzenia struktury krajobrazu, element (np. jezioro miejskie, jezioro w terenie otwartym), dopuszczono odstępstwo od minimalnej powierzchni o 10 ha. Wyznaczono krajobrazy jezior o powierzchni pomiędzy 90 a 100 ha – J. Swarzędzkie (id-2179), J. Falmierowskie (id-2019), j. Straduń (id-80), j. Lubosz Wielki (id-86), j. Krzycko (id-919), J. Luchowskie Wielkie i J. Trzebońskie Duże (id-2000) oraz ciąg jezior: Laskowskie Małe, Laskowskie Duże i Siekiera (id-1894). Wyznaczono również krajobrazy transgraniczne o powierzchni poniżej 100 ha, są to: j. Ziolo (id-106), J. Szydłowskie (id-191) J. Dziadkowskie (id-194), j. Stryjowo i j. Słomionek (id-186).
	1b. Systemy wód płynących	Naturalne odcinki koryt dużych rzek (skalą przestrzenną odpowiadające geokompleksowi rangi uroczyska) lub ich systemy anastomozujące, wraz z wyspami, łachami piaszczystymi, наносami mułowymi, a także tereny systematycznie zalewane wodami roztopowymi i powodziowymi.	W województwie wielkopolskim za dużą rzekę uznano tylko rzekę Wartę. Granice podtypu 1b - systemy wód płynących wyznaczono w oparciu o: – rzeźbę terenu (uwzględniono zasięg terasy zalewowej), – przebieg wałów przeciwpowodziowych, – obszary szczególnego zagrożenia powodziowego (raz na 10 lat i raz na 100 lat). Przyjęto, że rzeka Warta na całej długości będzie objęta jednym podtypem krajobrazu. Według definicji podtypów, to tereny systematycznie zalewane wodami roztopowymi i powodziowymi (część podtypu 1b) mogą również zawierać się w podtypie 2a, gdyż tereny te leżą w krajobrazach przyrzecznych, związanych z dolinami rzek. W celu uniknięcia fragmentaryzacji krajobrazów doliny rzeki Warty, całą dolinę zakwalifikowano do krajobrazów 1b i nie wyznaczono dla niej krajobrazów podtypu 2a.
	1c. Wody przejściowe	Wody przejściowe oznaczają wody powierzchniowe znajdujące się w ujściach rzek lub w pobliżu ujść rzek, które z uwagi na bliskość wód słonych wykazują częściowe zasolenie pozostając w zasięgu znaczących wpływów wód słodkich, oraz morskie wody wewnętrzne w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2205), z wyłączeniem pkt 2 i 4.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.

GRUPA A. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE

krajobrazy kulturowo (zazwyczaj ekstensywnie) użytkowane, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych

TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
2. Bagienno-łąkowe – głównie bezleśne	2a. Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk	Krajobrazy przyrzeczne, związane z dolinami dużych i średnich rzek, w których tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne, w szczególności ekstensywnie użytkowanych łąk z rzędu <i>Molinietalia caeruleae</i> , oraz torfowisk niskich i przejściowych (<i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>) i szuwarów lub turzycowisk (<i>Phragmitetalia</i>), a także łąki świeże (<i>Arrhenatheretalia elatioris</i>) oraz starorzecza i inne obniżenia trwale lub czasowo wypełnione wodą. Stałym elementem (niewchodzącym do tła krajobrazowego) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli i lasów łęgowych oraz olsów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 100 ha. Krajobrazy te wyznaczono w obrębie średnich rzek, za które w audycie uznano rzeki: Noteć, Gwda, Barycz, Proсна, Ner, Polski Rów, Obra, Kościański Kanał Obry, Obrzański Kanał Północny, Obrzański Kanał Południowy, Obrzański Kanał Środkowy. Dolina rzeki Warty została uwzględniona w krajobrazie 1b. Podstawą wydzielenia był zasięg łąk (BDOT 10k i ortofotomapa) na terenach podmokłych (według Systemu Informacji o Mokrzałach – IMUZ) związanych z dolinami średnich rzek. W dwóch przypadkach wyznaczono krajobrazy o powierzchni mniejszej niż 100 ha – fragment doliny Gwdy w Pile (id-2514) i fragment doliny Proсны (id-2542) na styku z województwem łódzkim.
	2b. Z dominacją szuwarów i turzycowisk	Tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych, w szczególności szuwarów i turzycowisk (<i>Phragmitetalia</i>) oraz torfowisk niskich i przejściowych (<i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>) i ekstensywnie użytkowanych łąk (<i>Molinietalia caeruleae</i>) oraz obniżenia trwale lub czasowo wypełnione wodą. Stałym elementem (niewchodzącym do tła) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli oraz olsów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 100 ha. Podstawą wydzielenia był zasięg łąk (BDOT10k i ortofotomapa) na terenach podmokłych (według Systemu Informacji o Mokrzałach – IMUZ) poza dolinami dużych i średnich rzek. W dwóch przypadkach wyznaczono krajobrazy o powierzchni mniejszej niż 100 ha: w Pile (id-2513) oraz przy granicy z innymi województwami – (id-74) (id-2560) i (id-2131).
	2c. Z udziałem nadmorskich łąk słonolubnych	Tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych (<i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i> , <i>Phragmitetalia</i> , <i>Molinietalia caeruleae</i>) z wyraźnym udziałem nadmorskich łąk słonolubnych (<i>Glauco- Puccinellietalia</i>) oraz inne obniżenia trwale lub czasowo wypełnione wodą, która może być słonawa. Stałym elementem (niewchodzącym do tła) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	2d. Z dominacją torfowisk niskich	Tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych z dominacją torfowisk niskich (<i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>) i udziałem szuwarów i turzycowisk (<i>Phragmitetalia</i>) oraz zmiennowilgotnych ekstensywnie użytkowanych łąk (<i>Molinietalia caeruleae</i>) na rozległych równinach bagiennych. Stałym elementem (niewchodzącym do tła) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli i lasów łęgowych oraz olsów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	2e. Z udziałem torfowisk wysokich	Krajobrazy zlokalizowane w obniżeniach i kotlinach, w których tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych (<i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i> , <i>Phragmitetalia</i> , <i>Molinietalia caeruleae</i>) w dowolnej kombinacji ilościowej, z udziałem torfowisk wysokich (<i>Oxycocco-Sphagnetetea</i>). Stałym elementem (niewchodzącym do tła) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli i lasów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.

GRUPA A. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZE

krajobrazy kulturowo (zazwyczaj ekstensywnie) użytkowane, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych

TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
3. Leśne	3a. Z przewagą siedlisk borowych	Tło krajobrazowe tworzą lasy (o powierzchni powyżej 100 ha) o następujących typach siedliskowych ³⁷ Bs, Bśw, Bw, BMśw, BMw, Bmwyżśw, Bmwyżśw, BWG, BGśw, BMGśw, BMGw, oraz grunty leśne czasowo odlesione i drogi leśne (grunty leśne trwale niezalesione - np. wody, zabudowania) oraz grunty nieleśne w kompleksie lasów należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.	Podstawą wydzielenia granic była ortofotomapa, BDOT10k i leśna mapa numeryczna. Dopuszczono odstępstwo od minimalnej powierzchni krajobrazu o maksymalnie 10 ha w przypadku, gdy kompleks leśny jest elementem wyraźnie wyróżniającym się z otoczenia. Mniejszą powierzchnią niż 100 ha ma również kilka krajobrazów transgranicznych.
	3b. Z przewagą siedlisk lasowych	Tło krajobrazowe tworzą lasy (o powierzchni powyżej 100 ha) o następujących typach siedliskowych: Lw, Lśw, LMw, LMśw, LMwyżśw, LMwyżśw, Lwyżśw, Lwyżśw, LGśw, LGw, LMGśw, LMGw oraz grunty leśne czasowo odlesione i drogi leśne (grunty leśne trwale niezalesione - np. wody, zabudowania oraz grunty nieleśne w kompleksie lasów należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu).	Podstawą wydzielenia granic była ortofotomapa, BDOT10k i leśna mapa numeryczna. Dopuszczono odstępstwo od minimalnej powierzchni krajobrazu o maksymalnie 10 ha w przypadku, gdy kompleks leśny jest elementem wyraźnie wyróżniającym się z otoczenia. Mniejszą powierzchnią niż 100 ha posiada również kilka krajobrazów transgranicznych.
	3c. Z przewagą siedlisk łęgowych, bagiennych i olsowych	Tło krajobrazowe tworzą lasy (o powierzchni powyżej 100 ha) o następujących typach siedliskowych: Bb, BMb, LMb, Ol, Lt, OIJ, OIJwyż, LtG, BGb, OIJG oraz grunty leśne czasowo odlesione i drogi leśne (grunty leśne trwale niezalesione, w szczególności zabudowania oraz grunty nieleśne w kompleksie lasów należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu).	Podstawą wydzielenia granic była ortofotomapa, BDOT10k i leśna mapa numeryczna.
4. Bezleśne: murawowe, piaszczyste i skalne	4a. Murawy i zarośla kserotermiczne oraz inne ciepłolubne	Tło krajobrazowe w szczególności o charakterze mozaikowym (z udziałem lasów) na glebach lessowych lub nawapiennych. Murawy i zarośla kserotermiczne zajmują co najmniej 30% powierzchni. Mniejsze kompleksy o podobnym charakterze mogą występować w obrębie krajobrazów z grupy B, typ 6 i 7. Należy je wtedy traktować jako złożone, lecz integralne elementy przestrzenne krajobrazu.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	4b. Wrzosowiska i murawy napiaskowe	Tło krajobrazowe tworzą rozległe suche wrzosowiska lub murawy napiaskowe (o powierzchni powyżej 50 ha). Stałym elementem są kępy drzew i krzewów, które rozrastając się stopniowo mogą doprowadzić do przekształcenia się podtypu 4b w jednostkę należącą do podtypu 3a.	Podstawą wydzielenia granic była mapa topograficzna, ortofotomapa i zasięg wrzosowisk i muraw napiaskowych.
	4c. Bezleśne wydmy śródlądowe oraz wydmy i plaże nadmorskie	Tło krajobrazowe jest tworzone przez zonacyjny układ naturalnych zbiorowisk nieleśnych na plażach i wydmach oraz na odlesionych wydmach szarych. Krajobrazy tego typu graniczą lub nawet przenikają się z leśnymi krajobrazami borowymi w regionach przy morskich.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	4d. Bezleśne skałki i murawy naskalne	Tło krajobrazowe tworzą obszary na podłożu skalnym, ze słabo wykształconą pokrywą glebową, porośnięte w szczególności zbiorowiskami murawowymi i z obecnością skał i ostańców ze szczytkową pokrywą roślin wyższych. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
5. Górskie ponad granicą lasu (naturalną lub antropogenicznie obniżoną)	5a. Połoniny	Tłem krajobrazowym są zbiorowiska trawiaste na połączonych stokach w Bieszczadach.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	5b. Hale wysokogórskie	Tłem krajobrazowym są zbiorowiska nieleśne, najczęściej trawiaste, powyżej górnej granicy lasu i poniżej piętra niwalnego i subniwalnego.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	5c. Wysokogórskie nagie skały, piargi i śniegi	Tłem krajobrazowym są nagie skały – turnie, powyżej naturalnego zasięgu zbiorowisk roślin naczyniowych. Obejmuje najwyższe piętro roślinne w Tatrach.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.

³⁷ Typy siedliskowe lasu:

- a) siedliska lasowe: las mieszany świeży (LMśw), las mieszany wilgotny (LMw), las świeży (Lśw), las wilgotny (Lw), las mieszany wyżynny świeży (LMwyżśw), las wyżynny świeży (Lwyżśw), las mieszany wyżynny wilgotny (LMwyżśw), las wyżynny wilgotny (Lwyżśw), las mieszany górski świeży (LMGśw), las górski świeży (LGśw), las mieszany górski wilgotny (LMGw), las górski wilgotny (LGw),
- b) siedliska borowe: bór suchy (Bs), bór świeży (Bśw), bór wilgotny (Bw), bór mieszany świeży (BMśw), bór mieszany wilgotny (BMw), bór mieszany wyżynny świeży, (BMwyżśw), bór mieszany wyżynny wilgotny (BMwyżśw), bór wysokogórski (BWG), bór górski świeży (BGśw), bór mieszany górski świeży (BMGśw), bór mieszany górski wilgotny (BMGw),
- c) siedliska łęgowe, olsowe i bagiennie: bór bagienny (Bb), bór mieszany bagienny (BMb), las mieszany bagienny (LMb), ols (Ol), las łęgowy (Lt), ols jesionowy (OIJ), las łęgowy wyżynny (Lwyż), ols jesionowy wyżynny (OIJwyż), las łęgowy górski (LtG), bór górski bagienny (BGb), bór mieszany górski bagienny (BMGb), ols jesionowy górski (OIJG).

GRUPA B. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZO-KULTUROWE			
krajobrazy ukształtowane w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych oraz świadomych modyfikacji pokrycia terenu i struktury przestrzennej przez człowieka			
TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
6. Wiejskie	6a. Sztuczne zbiorniki wodne	Tłem krajobrazowym są kompleksy zbiorników, w szczególności stawów hodowlanych, zbiorników przeciwpowodziowych, retencyjnych, rekreacyjnych, z regulowanym przez człowieka poziomem wody, wraz z bezpośrednio z nimi związanymi obwałowaniami (groble) i systemami zasilania lub odwadniania.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 100 ha. Podstawą wydzielenia były dane z BDOT10k i ortofotomapy. W granice tych krajobrazów włączano również zbiorniki okresowo suche, przyległe podmokłości i zadrzewienia związane z systemem zasilania i odwadniania. Jako krajobraz w podtypie 6a zaklasyfikowano obszar na wschód od Miłosławia (id-2317), w którym występuje zróżnicowane użytkowanie – stawy hodowlane, podmokłości, niewielkie obszary pól i lasów. Dopuszczono odstępstwo od minimalnej przyjętej powierzchni krajobrazu o maksymalnie 10 ha. Wydzielono kompleks stawów hodowlanych o powierzchni 94 ha w Janisławicach gm. Sośnie (id-917), jako uzasadniony przypadek, w którym stawy te stanowią wyróżniający się i ważny element struktury krajobrazu.
	6b. Z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól orných, łąk i pastwisk	Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być zmiennej wielkości, ale ilościowo dominują działki ułożone równolegle o wydłużonym kształcie (stosunek dłuższego boku do krótszego najczęściej przekracza 15) i powierzchni do ok. 2 ha. Udział innych form pokrycia terenu (lasy, nieużytki bagienne i inne) może być zmienny. W obrębie tak opisanego tła, mogą występować obszary zabudowane (wsie), charakteryzujące się różnym usytuowaniem, genezą, wielkością oraz typem morfologicznym oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej np. energetyki wiatrowej itp.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 100 ha. Podstawą wydzielenia była ortofotomapa oraz ewidencja gruntów i budynków. Dopuszczono odstępstwo od minimalnej przyjętej powierzchni krajobrazu o maksymalnie 10 ha, jeśli wynikało to z przebiegu granicy mezoregionu lub z występowania tego krajobrazu jako odosobnionego w sąsiedztwie/otoczeniu kompleksu leśnego lub innego krajobrazu. Mniejszą powierzchnię niż 100 ha ma również jeden krajobraz transgraniczny.
	6c. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących małe pola	Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być różnej wielkości, ale ilościowo dominują działki ułożone mozaikowo (szachownica pól) o kształcie zbliżonym do prostokąta i powierzchni najczęściej poniżej 3 ha. W obrębie tak opisanego tła, mogą występować obszary zabudowane (wsie), charakteryzujące się różnym usytuowaniem, genezą, wielkością oraz typem morfologicznym, a także różnym stopniem zwartości lub rozproszenia oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej np. energetyki wiatrowej itp. Udział innych form pokrycia terenu (lasy, nieużytki bagienne i inne poza terenami zabudowanymi) może być zmienny.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 100 ha. Podstawą wydzielenia była ortofotomapa oraz ewidencja gruntów i budynków. Dopuszczono odstępstwo od minimalnej przyjętej powierzchni krajobrazu o maksymalnie 10 ha, jeśli wynikało to z przebiegu granicy mezoregionu lub z występowania tego krajobrazu jako odosobnionego w sąsiedztwie/otoczeniu kompleksu leśnego lub innego krajobrazu. Mniejszą powierzchnię niż 100 ha mają również dwa krajobrazy transgraniczne.
	6d. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących pola średniej wielkości	Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być różnej wielkości, ale ilościowo dominują działki ułożone mozaikowo („szachownica pól”) o kształcie zbliżonym do prostokąta i powierzchni najczęściej powyżej 3 ha i poniżej 30 ha. W obrębie tak opisanego tła, mogą występować obszary zabudowane (wsie), charakteryzujące się różnym usytuowaniem, genezą, wielkością oraz typem morfologicznym, a także różnym stopniem zwartości lub rozproszenia oraz inne obiekty infrastruktury technicznej np. energetyki wiatrowej itp. Udział innych form pokrycia terenu (lasy, nieużytki bagienne i inne poza terenami zabudowanymi) może być zmienny.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 100 ha. Podstawą wydzielenia była ortofotomapa oraz ewidencja gruntów i budynków. Dopuszczono odstępstwo od minimalnej przyjętej powierzchni krajobrazu o maksymalnie 10 ha, jeśli wynikało to z przebiegu granicy mezoregionu lub z występowania tego krajobrazu jako odosobnionego w sąsiedztwie/otoczeniu kompleksu leśnego lub innego krajobrazu.
	6e. Z przewagą wielkoobszarowych pól i/lub łąk i pastwisk	Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być różnej wielkości, ale ilościowo dominują większe niż 30 ha. W obrębie tak opisanego tła, mogą występować obszary zabudowane o różnym charakterze i stopniu skupienia oraz inne obiekty infrastruktury technicznej np. energetyki wiatrowej itp. Udział innych form pokrycia terenu może być zmienny.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 100 ha. Podstawą wydzielenia była ortofotomapa oraz ewidencja gruntów i budynków.

GRUPA B. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZO-KULTUROWE			
krajobrazy ukształtowane w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych oraz świadomych modyfikacji pokrycia terenu i struktury przestrzennej przez człowieka			
TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
	6f. Z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji	Tłem krajobrazowym są wielkopowierzchniowe (o powierzchni powyżej 100 ha) sady lub plantacje roślin, w tym krzewów owocowych lub przemysłowych (mogą być podzielone na stosunkowo niewielkie lub średniej wielkości działki własnościowe odgródzone drogami). Inne typy gruntów rolniczych tworzą niewielkie enklawy w obrębie łąk. Udział pozostałych form pokrycia terenu jest najczęściej niewielki. Zwykle obszary zabudowane stanowią obiekty punktowe np. zakłady przetwórstwa owocowo-warzywnego i obiekty towarzyszące.	Podstawą wydzielenia były dane z BDOT10k i ortofotomapy. Wyznaczono wielkopowierzchniowe sady. Ze względu na zmienność tego typu zagospodarowania dokonano wizji lokalnej i nie wzięto pod uwagę tych gospodarstw sadowniczych, gdzie większość drzewostanu została zlikwidowana i zastąpiona innym sposobem użytkowania.
	6g. Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim	Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otoczenia intensywna i zwarta zabudowa o charakterze wiejskim, o układzie siedliska wraz ogrodami przydomowymi, otoczona funkcjonującymi obszarami polnymi. W niektórych sytuacjach krajobrazy o tym podtypie mogą przechodzić w podtyp 8c.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 30 ha. Ten parametr dobrano ze względu na specyfikę województwa wielkopolskiego, w którym dominują otwarte wielkopowierzchniowe tereny rolne z dużą liczbą wsi. Mniejsze wsie potraktowano jako element łąki krajobrazowego w pozostałych krajobrazach wiejskich (6b - 6e). O przynależności wsi do danego podtypu (6g czy 8c) decyduje przede wszystkim rodzaj zabudowy i układ wsi. Wyznacznikami podtypu krajobrazu 6g są m.in.: zachowany historyczny układ wsi oraz przewaga zabudowy o charakterze siedliskowym.
7. Mozaikowe	7a. Z przewagą terenów porolnych	Tłem krajobrazowym jest mozaikowy układ form użytkowania terenu: sadów, nieużytków, zagajników (żadna z nich nie stanowi dominującej formy) oraz rozproszonej zabudowy: zakładów produkcyjnych, baz sprzętu, magazynów i składów oraz obiektów infrastruktury technicznej np. energetyki wiatrowej itp. lub rozproszonej zabudowy mieszkaniowej.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	7b. Podmiejskie	Tłem krajobrazowym jest mozaikowy układ form użytkowania terenu (nieużytki, zagajniki), na którym dominują wielkoprzestrzenne zabudowania magazynowo-składowe oraz rozproszonej zabudowy centrów handlowych, zakładów produkcyjnych, baz sprzętu, sortowni i składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych lub rozproszonej zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie krajobrazów miejskich.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 100 ha. Krajobrazy tego podtypu wyznaczono w sąsiedztwie dużych miast, najczęściej przy węzłach drogowych. Dopuszczono wyznaczenie jednego krajobrazu o mniejszej powierzchni w Rydzynie (id-2546).
8. Podmiejskie i osadnicze	8a. Leśno-osadnicze o charakterze willowym	Tłem krajobrazowym są wielkoobszarowe (najczęściej powyżej 100 ha) kompleksy zabudowy willowej w otoczeniu leśnym, perforowanym przez budownictwo jednorodzinne, w sąsiedztwie krajobrazów miejskich.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	8b. Wielkie kompleksy hotelowo-sportowe	Tłem krajobrazowym są duże (o powierzchni powyżej 10 ha) kompleksy zabudowy hotelowej, przeważnie wielkogabarytowej, w otoczeniu zabudowy towarzyszącej (parkingi, drogi dojazdowe, tereny sportowo-rekreacyjne i inne tereny zieleni urządzonej).	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	8c. Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim	Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otoczenia intensywna i zwarta zabudowa, głównie o charakterze wiejskim, z dominującą funkcją mieszkaniową. Z dawnego funkcjonalnego układu rolniczego zachowały się głównie: układ siedliska, ogrody przydomowe oraz zarastające ugory.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 30 ha. Wyznacznikami podtypu krajobrazu 8c są m.in.: dominująca zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna na nowych podziałach gruntów.
	8d. Zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych	Tłem krajobrazowym są pofragmentowane i perforowane kompleksy zabudowy osadniczej, zarówno starsze, jak i współczesne (tzw. osiedla deweloperskie) złożone w szczególności ze standaryzowanych architektonicznie zespołów obiektów mieszkalnych, z systemem dróg dojazdowych w mozaice z gruntami rolnymi (mogą być nadal użytkowane rolniczo), tzw. urbanizacja łanowa lub skupiona.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 100 ha. Krajobrazy te wyznaczono w zasięgu oddziaływania funkcjonalnego największych miast – krajobrazów wielkomiejskich. Do tego podtypu włączono również m.in. tereny zabudowy lotniskowej i tereny ogródków działkowych położone poza dużymi miastami. Dopuszczono wyznaczenie trzech krajobrazów o mniejszej powierzchni (id-1609, id-279, id-378) – są to obszary zabudowy lotniskowej i ogródków działkowych położone w oddaleniu od krajobrazów wielkomiejskich.

GRUPA B. KRAJOBRAZY PRZYRODNICZO-KULTUROWE			
krajobrazy ukształtowane w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych oraz świadomych modyfikacji pokrycia terenu i struktury przestrzennej przez człowieka			
TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
	8e. Wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód	Tło krajobrazowe tworzą mozaikowe kompozycje przestrzenne złożone z historycznych, wielkopowierzchniowych leśno-wodno-rolniczo-osadniczych kompozycji przestrzennych (powyżej 50 ha), w tym: zespoły pałacowo-parkowe, kalwarie, położone w strefach podmiejskich ogrody botaniczne, arboreta, skanseny, ogrody zoologiczne; występowanie zabudowy architektury sakralnej, klasztornej, dworskiej i rezydencjalnej oraz zabudowy towarzyszącej (stajnie, młyny, browary, gorzelnie, zabudowania mieszkalne, czworaki), w otoczeniu parkowym z udziałem stawów i starodrzewów, w szczególności grodzone i wyizolowane przestrzennie z terenów otaczających (najczęściej rolniczych lub leśnych).	Do tego podtypu zaliczono największe w województwie zespoły pałacowo-parkowe w: Gołuchowie (id-974), Rogalinie (id-2295), Kórniku (id-2238), Czarniejewie (id-1485), Ujeździe (id-2581) i Wąsowie (id-2032).

GRUPA C. KRAJOBRAZY KULTUROWE			
krajobrazy, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność człowieka			
TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
9. Miejskie	9a. Miejscowości z zachowanym układem historycznym	Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otwartego otoczenia intensywna i zwarta, wielkopowierzchniowa zabudowa o cechach miejskich; występowanie rynku i koncentryczny układ ulic, obecność historycznych obiektów architektonicznych o cechach osadniczych (w szczególności kilkukondygnacyjnych), funkcjach publicznych i sakralnych (kościół, ratusz, urząd miasta/gminy, szkoła).	Nie przyjęto kryterium powierzchni. Do podtypu 9a zaliczono wszystkie miejscowości, które obecnie mają prawa miejskie i zachowany układ historyczny. Do tego podtypu zaliczono także miejscowości, które w przeszłości były miastami (utraciły prawa miejskie) i posiadają zachowane cechy miejskie tj.: rynek, zabudowa o cechach miejskich, historyczne obiekty o funkcjach publicznych i sakralnych.
	9b. Miejscowości o charakterze współczesnym	Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otwartego otoczenia intensywna i zwarta, wielkopowierzchniowa zabudowa o cechach osadniczych-miejskich (w szczególności kilkukondygnacyjna); jednostka złożona ze współczesnych obiektów architektury osadniczej oraz zabudowań o funkcjach publicznych, możliwy plac centralny o funkcjach rynku.	Nie przyjęto kryterium powierzchni. Do 9b podtypu zaliczono miasta, które nie posiadają historycznie wykształconego układu urbanistycznego, charakteryzującego się występowaniem rynku i koncentrycznie ułożonych ulic, powstały z połączenia kilku wsi, a prawa miejskie uzyskały po II wojnie światowej, intensywny rozwój przestrzenny tych miejscowości związany był z osiedleniem się dużej liczby ludności, uwarunkowany m.in.: lokalizacją dużych zakładów przemysłowych (id-2535 Luboń) lub atrakcyjnością warunków przyrodniczych (id-789 Puszczykowo).
10. Wielkomiejskie	<p>Założenie ogólne przyjęte dla typu wielkomiejskiego krajobrazu.</p> <p>Do typu krajobrazów wielkomiejskich zaliczono miasta o największej liczbie ludności, wysokim potencjale społeczno-gospodarczym i koncentracji usług wyższego rzędu (według klasyfikacji ujętej w planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego³⁸): Poznań (ośrodek metropolitalny), Kalisz i Ostrów Wielkopolski (ośrodki regionalne), Gniezno, Konin, Leszno, Piła (ośrodki subregionalne). W celu precyzyjnego wydzielenia podtypów krajobrazów wielkomiejskich delimitację przeprowadzono w skali 1:10 000. Ponieważ wydzielenie krajobrazów wielkomiejskich to de facto dokonanie podziału wewnętrznego miast, przyjęto w porozumieniu ze służbami planistycznymi poszczególnych miast, że dodatkowym kryterium przy wyznaczaniu krajobrazów powinny być granice poszczególnych funkcji wskazanych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dodatkowym elementem, który wzięto pod uwagę to przesądzenia planistyczne wynikające z prawa miejscowego.</p> <p>Dopuszczono wydzielenie w ramach krajobrazów wielkomiejskich innych podtypów, które nie zostały wskazane w rozporządzeniu jako charakterystyczne dla krajobrazów wielkomiejskich, a które mają istotne znaczenie w krajobrazach dużych miast województwa wielkopolskiego. Są to następujące typy krajobrazów: systemy wód płynących (podtyp 1b), przemysłowe i energetyczne (podtyp 12a i 12b), komunikacyjne (podtyp 14a i 14b).</p>		

³⁸ Uchwała nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania.

GRUPA C. KRAJOBRAZY KULTUROWE			
krajobrazy, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność człowieka			
TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
	10a. Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych	Tłem krajobrazowym są historyczne, wielkopowierzchniowe zespoły miejskie z wykształconym przestrzennie centrum (o powierzchni powyżej 100 ha), wyodrębnione stare miasto (np. fragmenty murów miejskich) z otoczenia zabudowy wielkomiejskiej o innych cechach przestrzennych; występowanie obiektów użyteczności publicznej o typowej dla określonej epoki historycznej architekturze (w tym obiektów sakralnych); wielokondygnacyjna, kwartałowa zabudowa, która może mieć charakter zabytkowy, o funkcjach mieszkaniowych i usługowych; możliwe zachowane fragmenty dawnych umocnień i fortyfikacji – <i>architektura militaris</i> ; także tereny reprezentacyjnych zespołów rezydencjalnych i sakralnych pełniących funkcje publiczne.	Ten podtyp krajobrazu obejmuje centra miast, zasięg krajobrazów wyznaczono w porozumieniu z miejskimi konserwatorami zabytków, w oparciu o granice historycznie ukształtowanych układów urbanistycznych. Dopuszczono wyznaczenie krajobrazów o mniejszej powierzchni niż 100 ha w Ostrowie Wielkopolskim (id-2363) i Koninie (id-2096).
	10b. Nowoczesne centra miast	Tłem krajobrazowym jest wyodrębnione przestrzennie centrum, o skupionych obiektach o nowoczesnej architekturze, wielokondygnacyjnej zabudowie, której funkcje w szczególności są podporządkowane usługom (finanse, handel i kultura), a w niektórych przypadkach mają wymiar metropolitalny.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	10c. Obszary zabudowy mieszkaniowej	Tłem krajobrazowym jest skupiona zabudowa mieszkalna, w ramach której można wyróżnić kilka odmian architektonicznych, w szczególności: osiedla bloków wielokondygnacyjnych, osiedla domów jednorodzinnych o zróżnicowanej lub standaryzowanej architekturze, oraz zabudowa innego rodzaju, zwłaszcza biurowa, w otoczeniu zieleni urządzonej oraz osiedla patronackie (osiedla robotnicze położone w bezpośrednim sąsiedztwie terenów przemysłowych o charakterystycznej stylistyce i układzie, zabudowa z cegły lub kamienia).	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 100 ha. Podtyp krajobrazu wyznaczono w oparciu o istniejące obszary zabudowy mieszkaniowej oraz tereny przeznaczone prawem miejscowym pod zabudowę mieszkaniową (uwzględniono tylko te tereny, dla których rozpoczęły się procesy realizacyjne). Dopuszczono wyznaczenie krajobrazów o mniejszej powierzchni niż 100 ha w przypadku zwartej obszarowo zabudowy mieszkaniowej, stanowiącej w krajobrazie miasta czytelny kompleks o spójnym charakterze. Są to: osiedle Piwonice w Kaliszu (id-2111), osiedle Zieliniec w Poznaniu (id-2178), osiedle Jagiellońskie w Gnieźnie (id-2042), osiedle Leszczyńsko w Lesznie (id-2365), osiedle Skwer Kościuszki w Ostrowie Wielkopolskim (id-2364).
	10d. Wielkie centra handlowe, logistyczne i składowo-magazynowe	Tłem krajobrazowym są wielkoobszarowe tereny zajęte pod niską zabudowę centrów handlowych (o powierzchni powyżej 100 ha) oraz hal magazynowych i składowych, drogi dojazdowe i wielkopowierzchniowe parkingi, na których mogą występować również obiekty małej architektury reklamowej.	Podtyp krajobrazu wyznaczono w oparciu o stan istniejący oraz tereny przeznaczone prawem miejscowym pod zabudowę zgodną z definicją tego podtypu (uwzględniono tylko te tereny, dla których rozpoczęły się procesy realizacyjne). Dopuszczono wyznaczenie krajobrazów o mniejszej powierzchni niż 100 ha w przypadku zwartych terenów handlowych i składowo-magazynowych, stanowiących w krajobrazie czytelny kompleks oraz otoczony krajobrazami o całkowicie innym charakterze i funkcji. Są to: Konin – wyspa Pocijewe część centralna (id-2098), Kalisz – zakłady Nestle (id-2108), Poznań – północna część Ostrowa Tumskiego (id-2158), Gniezno – wschodnia część (id-2362), Piła – południowa część miasta (id-2515), Leszno – północna część (id-2268), Ostrów Wielkopolski – teren na wschód od PKP (id-2082), Konin – teren na północ od PKP (id-2089), Poznań – Górczyn (id-2169).

GRUPA C. KRAJOBRAZY KULTUROWE			
krajobrazy, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność człowieka			
TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
	10e. Tereny sportowo- rekreacyjne	Tłem krajobrazowym są wyodrębnione duże zespoły przestrzenne (o powierzchni powyżej 50 ha), w szczególności tereny stadionów, hal sportowych, kortów tenisowych i basenów oraz tereny towarzyszące w postaci form zieleni urządzonej (parki miejskie, ogrody działkowe); ogrody zoologiczne, ogrody botaniczne, lasy komunalne i tereny parków rozrywki.	Do tego podtypu zaliczono zarówno obszary sportowo-rekreacyjne zainwestowane jak i tereny pełniące funkcje przyrodnicze na terenie miasta, które nie powinny podlegać urbanizacji, a które służą także jako obszary rekreacyjne dla mieszkańców. Oba rodzaje terenów potraktowano osobno/rozłącznie. Dopuszczono wyznaczenie krajobrazów o mniejszej powierzchni niż 50 ha w przypadku terenów sportowo-rekreacyjnych ważnych dla miasta. Pozwoli to na ochronę przed zainwestowaniem mniejszych powierzchniowo terenów, które pełnią funkcje przyrodnicze. Dopuszczone tereny to: wyspa Pocijowo w Koninie – wschodnia część (id-2087), wyspa Pocijowo w Koninie – zachodnia część (id-2099), Konin – park im. Chopina (id-2084), Leszno - teren rekreacyjny w Zaborowie (id-2056), Piła – park im. Staszica (id-2503).
	10f. Wielkie nekropolie	Tłem krajobrazowym są wyodrębnione wielkopowierzchniowe cmentarze o specyficznej zabudowie z obiektami małej architektury religijnej (kaplice, figury, sarkofagi), o uporządkowanym układzie zieleni komponowanej.	Przyjęto powierzchnię krajobrazu powyżej 30 ha. Do tego podtypu zaliczono największe w województwie cmentarze komunalne, wyraźnie wyróżniające się w krajobrazie miast: cmentarz w Pile (id-2518), cmentarz Junikowo (id-2156) i Miłostowo (id-2163) w Poznaniu.
11. Wodnogospodarcze	11a. Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach	Tłem są wielkopowierzchniowe zbiorniki wodne (o powierzchni powyżej 100 ha) wraz z terenami przyległymi, oraz zaporami i tamami wodnymi i obwałowaniami, urządzeniami dużych elektrowni wodnych i infrastrukturą przesyłową oraz towarzyszącymi zabudowaniami; zbiorniki retencyjne dla miast i wielkich zakładów produkcyjnych; zbiorniki przeciwpowodziowe; zabudowa inżynierska i hydrotechniczna dolin o wysokim stopniu wyizolowania podłoża materiałem nieprzepuszczalnym.	Do tego podtypu zaliczono zbiornik Jeziorsko (id-915), którego powierzchnia w województwie wielkopolskim wynosi około 625 ha, większa jego część znajduje się w województwie łódzkim.
	11b. Nabrzeża portowe, stocznie, porty morskie i rzeczne	Tłem krajobrazowym jest infrastruktura portowa i stoczniowa o układzie pasowym z charakterystyczną architekturą zabudowań i urządzeń stanowiących dominanty krajobrazowe w postaci żurawi, dźwigów i suwnic. Linia brzegowa mola, pirsu lub kanału portowego wraz z przyległymi terenami portowymi, odpowiednio przystosowane (uzbrojone) do postoju i obsługi jednostek pływających.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
12. Przemysłowe i energetyczne	12a. Duże kompleksy przemysłowe	Tłem krajobrazowym są wyodrębniające się wielkopowierzchniowe kompleksy przemysłowe (o powierzchni powyżej 100 ha), położone w mieście lub poza nim. Tereny zabudowy zwartej o typowej architekturze przemysłowej: wysokie kominy i/lub wieże wyciągowe i szyby kopalń, wielkogabarytowe hale produkcyjne, systemy chłodzące, zabudowa pieców hutniczych i koksowni, hałdy, wielkie elektrownie i elektrociepłownie konwencjonalne, urządzenia transportowe; tereny składowania i sortowania odpadów komunalnych i przemysłowych, występowanie infrastruktury towarzyszącej w postaci dróg dojazdowych, bocznic kolejowych, parkingów; trwale wyłączone z użytkowania przemysłowego tereny – krajobrazy poprzemysłowe.	Do tego podtypu zaliczono następujące kompleksy przemysłowe, które spełniają wymogi zawarte w rozporządzeniu: Fabryka Volkswagena we Wrześni (id-2393), kompleks przemysłowy w Koninie, w tym elektrownia Konin (id-2095). Dopuszczono wyznaczenie krajobrazów tego podtypu o mniejszej powierzchni niż 100 ha, stanowiących w krajobrazie czytelny kompleks, otoczony krajobrazami o całkowicie innym charakterze i funkcji. Są to Zakłady Chemiczne Luvena S.A. w Luboniu (id-2167).
	12b. Wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaiczne	Tłem krajobrazowym są wielkopowierzchniowe (powyżej 100 ha) zabudowania elektrowni i elektrociepłowni konwencjonalnych z systemem charakterystycznych chłodni kominowych i urządzeń przesyłowych oraz urządzeń i systemów zbiorników chłodzących lub wielkopowierzchniowe (powyżej 100 ha) systemy urządzeń fotowoltaicznych.	Dopuszczono wyznaczenie krajobrazów tego podtypu o mniejszej powierzchni niż 100 ha, stanowiących w krajobrazie czytelny kompleks oraz ze względu na wyróżniające się w krajobrazie jego charakterystyczne elementy m.in. kominy, chłodnie kominowe, bloki energetyczne. Są to 2 elektrownie ZE PAK: Elektrownia Pątnów (id-924) i Elektrownia Adamów (id-2270).

GRUPA C. KRAJOBRAZY KULTUROWE			
krajobrazy, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność człowieka			
TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
13. Górnicze	13a. Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi, najczęściej pokryta roślinnością szczątkową lub niestabilizowaną pod względem typologicznym i użytkowym. Przekształcenie obejmuje zmieniające się w czasie wielkopowierzchniowe wyrobiska lub zespoły wyrobisk surowców skalnych, energetycznych, surowców chemicznych i metalicznych oraz kruszyw i piasku; wielkie zwałowiska skały płonnej, niecki osiadania, przełożone sztuczne koryta rzek. Ponadto występuje zabudowa złożona z infrastruktury naziemnej w postaci wież wyciągowych, szybów wiertniczych, osadników, rowów odwadniających oraz obiekty infrastruktury towarzyszącej w postaci dróg dojazdowych, bocznic kolejowych, parku maszynowego.	Po dokonaniu inwentaryzacji wszystkich eksploatowanych złóż surowców w województwie wielkopolskim, przyjęto dla tego podtypu krajobrazu powierzchnię powyżej 50 ha. Wydzielono krajobrazy czynnej eksploatacji odkrywkowej kruszyw naturalnych i węgla brunatnego.
	13b. Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi, najczęściej pokryta świadomie kształtowaną roślinnością, w obrębie której mogą znajdować się kompleksy zbiorników wodnych powyrobiskowych. Przekształcenie obejmuje ustabilizowane i kierunkowo rekultywowane wielkopowierzchniowe wyrobiska lub zespoły wyrobisk surowców skalnych, energetycznych, surowców chemicznych i metalicznych oraz kruszyw i piasku. Nowe formy i ukształtowanie terenu najczęściej nie odpowiadają wcześniejszym cechom charakterystycznym regionu.	Po dokonaniu inwentaryzacji w województwie wielkopolskim przyjęto dla tego podtypu krajobrazu powierzchnię powyżej 50 ha. Wydzielono krajobrazy zakończonej eksploatacji odkrywkowej kruszyw naturalnych i węgla brunatnego.
	13c. Tereny czynnej eksploatacji podziemnej	Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi (w szczególności wielosetektarowe zwałowiska, hałdy mogące zawierać metale ciężkie i inne substancje toksyczne, o niskim albedo) najczęściej pozbawiona roślinności lub fragmentarycznie pokryta roślinnością ruderalną w wyniku spontanicznej sukcesji (gatunki pionierskie, hemikryptofity); kompleksy odstojników zawierających substancje toksyczne, niecki osiadań gruntów oraz wysokie nagromadzenie infrastruktury technicznej (przesyłowej, transportowej i magazynowej).	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
	13d. Tereny zakończonej eksploatacji podziemnej	Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi, w szczególności wielosetektarowe zwałowiska, hałdy zrekultywowane w kierunku leśnym lub obszary, na których przebiegają procesy sukcesyjne; tereny, dla których nie określono nowego przeznaczenia; zneutralizowane chemicznie i ekologicznie odstojniki, niecki osiadania gruntów i zrekultywowane lub rekultywowane zwałowiska (hałdy); nieużytkowana infrastruktura, w szczególności mosty, nasypy, linie kolejowe, bocznice, drogi techniczne.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.
14. Komunikacyjne	14a. Węzłów komunikacyjnych i transportowych	Tłem krajobrazowym są obszary o przekształconej powierzchni ziemi, pokryte materiałem nierodzimym lub sztucznym, wieloprzestrzenne (o powierzchni powyżej 100 ha) układy powiązań drogowych i węzłów kolejowych.	Ten podtyp krajobrazu (węzły kolejowe) występuje na terenach największych miast Wielkopolski i tworzy obszar szczególnie wyróżniający się z tkanki miejskiej. Spośród zidentyfikowanych krajobrazów tego typu jedynie węzeł kolejowy w Poznaniu Franowie (id-2165) ma powierzchnię powyżej 100 ha. Dopuszczono wyznaczenie krajobrazów o mniejszej powierzchni niż 100 ha, ze względu na wyróżnianie się tych terenów w krajobrazie miejskim. Stanowią one najczęściej charakterystyczny pod względem specyfiki zainwestowania jeden kompleks i otoczone są krajobrazami o zupełnie innym charakterze i funkcji. Wyznaczono następujące węzły kolejowe w: Poznaniu przy dworcu PKP (id-2159), Koninie (id-2086), Lesznie (id-2269), Ostrowie Wielkopolskim (id-2077), Gnieźnie (id-2360), Pile (id-2512).
	14b. Kompleksy lotniskowe	Tłem krajobrazowym są obszary o przekształconej powierzchni ziemi, pokryte nieprzepuszczalnym materiałem sztucznym, kompleksy wieloprzestrzenne (o powierzchni powyżej 100 ha) o niskiej zabudowie, tereny pasów startowych, towarzyszących parkingów i zabudowy wysokiej – systemu wież kontroli lotów.	Do wydzielenia granic krajobrazów podtypu kompleksy lotniskowe wykorzystano dane z Urzędu Lotnictwa Cywilnego oraz z Wojska. Wyznaczono następujące lotniska: wojskowe – Poznań Krzesiny, Powidz, Nadarzyce oraz pozostałe – Poznań Ławica, Piła, Kąkolewo, Ostrów Wielkopolski Michałków, Bednary, Leszno Strzyżewice.

GRUPA C. KRAJOBRAZY KULTUROWE			
krajobrazy, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność człowieka			
TYP	PODTYP	CHARAKTERYSTYKA	PRZYJĘTE ZASADY DELIMITACJI
15. Ludyczne	15. Parki rozrywki	Tłem krajobrazowym jest wielkopowierzchniowa (o powierzchni powyżej 10 ha) zabudowa o różnym stopniu skupienia pełniąca funkcje rozrywkowe, w szczególności imitująca świat innych epok historycznych, świat baśni lub miejsca z innych regionów świata.	Podtyp nie występuje na terenie województwa.

Załącznik 2. Cechy analityczne - przyrodnicze krajobrazu – na podstawie tabeli w załączniku nr 3 rozporządzenia (r.a.k.)

CECHA		WSKAŹNIK			RODZAJE OBIEKTÓW/INFORMACJE DODATKOWE	FAKULTATYWNE (F)/OBLIGATORYJNE (O)
OZNACZENIE	NAZWA	OZNACZENIE	OPIS WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA WSKAŹNIKA		
A1	Obszary chronione i ochrona gatunkowa ³⁹	A1a	Udział procentowy całkowitej powierzchni parków narodowych i rezerwatów przyrody oraz obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB), w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu	Wymenić zgodnie z opisem wskaźnika formy ochrony przyrody.	O
		A1b	Udział procentowy całkowitej powierzchni parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu (nie wchodzące do wskaźnika A1a), w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu	Wymenić zgodnie z opisem wskaźnika formy ochrony przyrody.	O
		A1c	Liczba typów siedlisk przyrodniczych objętych siecią Natura 2000, z wyłączeniem obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB), w powierzchni krajobrazu.	liczba	Wymenić wszystkie typy siedlisk przyrodniczych.	O
		A1d	Udział procentowy całkowitej powierzchni wszystkich obszarów objętych siecią Natura 2000 w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		O
		A1e	Udział procentowy całkowitej powierzchni lasów ochronnych (nie wchodzących do A1a i A1b) w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A1f	Zagęszczenie na powierzchni krajobrazu: pomników przyrody, użytków ekologicznych, stanowisk dokumentacyjnych oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.	liczba/km ²		O
		A1g	Występowanie osobników wybranych gatunków wskaźnikowych: bocian biały, bocian czarny, żuraw, orlik krzykliwy, bielik.	liczba gatunków	Wymenić wszystkie gatunki wskaźnikowe występujące w danym krajobrazie, który stanowi dla nich obszary lęgowe i żerowiskowe. Jako dodatkową informację można podać liczebność.	F
A2	Cenne obiekty przyrodnicze, nieuwzględnione w ramach cechy A1	A2a	Pojedyncze obiekty geologiczne i geomorfologiczne.	liczba	Fakultatywnie podać formę obiektu: 1) formy wodnolodowcowe: a) równiny wodnolodowcowe, b) krawędzie erozyjne, c) ozy, d) kemy, e) drumliny, f) sandry, g) inne; 2) formy eoliczne: a) wydmy i ich zespoły, b) pola piasków przewianych, c) pola lessowe, d) inne; 3) formy rzeczne: a) doliny rzeczne, b) terasy rzeczne, c) meandry, d) bystrza, kaskady, wodospady, e) inne; 4) formy wietrzeniowo-denudacyjne: a) ostańce skalne, b) krawędzie lub kuesty, c) osuwiska i inne formy ruchów masowych,	O

³⁹ Daną powierzchnię objętą kilkoma formami ochrony uwzględnia się tylko raz i w jednym wskaźniku.

CECHA		WSKAŹNIK			RODZAJE OBIEKTÓW/INFORMACJE DODATKOWE	FAKULTATYWNE (F)/OBLIGATORYJNE (O)
OZNACZENIE	NAZWA	OZNACZENIE	OPIS WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA WSKAŹNIKA		
					d) żleby i piargi, e) gołoborza, f) inne; 5) formy tektoniczne: a) rowy tektoniczne, b) zręby tektoniczne, c) inne; 6) formy wulkaniczne: a) stożki wulkaniczne, b) kominy wulkaniczne, c) inne.	
		A2b	Zbiorniki wodne naturalne i sztuczne.	liczba/km ²	Fakultatywnie podać kategorie zbiornika: 1) naturalne zbiorniki wodne (w tym jeziora, starorzecza), 2) naturalne, bardzo przekształcone zbiorniki wodne (np. jeziora z wybetonowanymi odcinkami brzegów; jeziora obwałowane i podpiętrzone), 3) sztuczne zbiorniki wodne (w tym stawy, zbiorniki zaporowe, kopane).	O
		A2c	Lokalne zabagnienia, torfowiska, turzycowiska i szuwały.	liczba/km ²		F
A3	Typy siedliskowe lasu i drzewostanu	A3a	Siedliska lasowe występujące w danym krajobrazie.	% powierzchni krajobrazu	Fakultatywnie informacje te można rozdzielić na poszczególne typy siedlisk.	O
		A3b	Siedliska borowe występujące w danym krajobrazie.	% powierzchni krajobrazu		O
		A3c	Siedliska łąkowe, olsowe i bagienne występujące w danym krajobrazie.	% powierzchni krajobrazu		O
		A3d	Lasy w wieku ponad 100 lat występujące w danym krajobrazie.	% powierzchni krajobrazu		F
A4	Granice z wodami morskimi	A4	Długość brzegu morskiego, w tym długość klifów.	km		O
A5	Korytarze ekologiczne ⁴⁰	A5	Udział procentowy obszarów pełniących funkcję korytarzy ekologicznych w skali ogólnopolskiej w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		O
A6	Zadrzewienia ⁴¹ lub zakrzewienia liniowe	A6a	Gęstość wszystkich liniowych zadrzewień lub zakrzewień (przydrożnych, śródpolnych, nad ciekami) i innych w powierzchni krajobrazu.	km/km ²	Fakultatywnie podać informację, czy są to zadrzewienia jedno lub więcej szeregowe oraz czy tworzą sieć (kratę), czy są niezależne.	O
		A6b	Gęstość wszystkich liniowych przydrożnych zadrzewień lub zakrzewień w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		F
		A6c	Gęstość liniowych śródpolnych zadrzewień lub zakrzewień (w tym czyżnie) w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		F
		A6d	Gęstość liniowych zadrzewień lub zakrzewień nad ciekami (rzeki, kanały) w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		F
		A6e	Gęstość liniowych innych zadrzewień lub zakrzewień w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		F

⁴⁰ Korytarze ekologiczne wskazywane są na podstawie planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz informacji zawartych na stronie podmiotowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

⁴¹ Zgodnie z definicją zawartą w art. 5 pkt 27 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614, 2244 i 2340).

CECHA		WSKAŹNIK			RODZAJE OBIEKTÓW/INFORMACJE DODATKOWE	FAKULTATYWNE (F)/OBLIGATORYJNE (O)
OZNACZENIE	NAZWA	OZNACZENIE	OPIS WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA WSKAŹNIKA		
		A6f	Małopowierzchniowe i jednostkowe nasadzenia. Liczba kęp drzew lub krzewów (powierzchnia mniejsza niż 0,1 ha).	liczba/km ²	Dodatkowa informacja – sposób rozmieszczenia (skupiskowy, równomierny, losowy).	F
A7	Rozczłonkowanie powierzchni	A7a	Gęstość cieków naturalnych w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		O
		A7b	Gęstość kanałów w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		F
		A7c	Gęstość wąwozów erozyjnych w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		O
		A7d	Gęstość dróg publicznych utwardzonych w powierzchni krajobrazu, z wyłączeniem dróg leśnych, polnych, wewnątrzakładowych.	km/km ²		F
		A7e	Gęstość barier antropogenicznych w powierzchni krajobrazu, z wyłączeniem dróg, w szczególności linie kolejowe, linie wysokiego napięcia.	km/km ²	Dodatkowy opis rodzaju barier.	F
A8	Pokrycie terenu	A8a	Udział procentowy powierzchni zajętej przez lasy w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8b	Udział procentowy powierzchni zajętej przez grunty orne w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8c	Udział procentowy powierzchni zajętej przez łąki i pastwiska w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8d	Udział procentowy powierzchni zajętej przez sady i plantacje w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8e	Udział procentowy powierzchni zajętej przez wody powierzchniowe w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8f	Udział procentowy powierzchni zajętej przez obszary zabudowane w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8g	Udział procentowy powierzchni zajętej przez obszary podmokłe w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8h	Udział procentowy powierzchni zajętej przez pozostałe formy pokrycia terenu w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
A9	Pojedyncze pole (działka rolna) ⁴²	A9a	Średnia wielkość działki rolnej.	ha		F
		A9b	Odchylenie standardowe wielkości średniej działki rolnej.	wskaźnik		F
		A9c	Średni wskaźnik kształtu działki rolnej ⁴³ .	wskaźnik		F

⁴² Działka rolna w odniesieniu do sposobu użytkowania.

⁴³ Wskaźnik kształtu oblicza się jako stosunek rzeczywistego obwodu danej działki rolnej do obwodu kwadratu o takiej samej powierzchni.

CECHA		WSKAŹNIK			RODZAJE OBIEKTÓW/INFORMACJE DODATKOWE	FAKULTATYWNE (F)/OBLIGATORYJNE (O)
OZNACZENIE	NAZWA	OZNACZENIE	OPIS WSKAŹNIKA	JEDNOSTKA WSKAŹNIKA		
A10	Struktura przestrzenna	A10a	Różnorodność powierzchniowa ⁴⁴ .	wskaźnik		O
		A10b	Integralność tła krajobrazowego ⁴⁵ .	wskaźnik		F

⁴⁴ Różnorodność powierzchniowa – wskaźnik uwzględniający udział poszczególnych form pokrycia terenu w danym krajobrazie, obliczany ze wzoru:

wskaźnik = $-\sum \pi_i \log 2\pi_i$, gdzie kolejne π_i – to udziały (nie procent, lecz ułamek dziesiętny całości) form pokrycia terenu określonych we wszystkich wskaźnikach z cechy A8.

⁴⁵ Integralność tła krajobrazowego – wskaźnik, który przed obliczeniem wymaga przetworzenia mapy pokrycia terenu na dwie kategorie: a) tło krajobrazowe, b) inne niż tło krajobrazowe. Dla każdego z tych wskaźników należy następnie zliczyć z mapy liczbę płatów tła krajobrazowego (zmienna f) oraz liczbę perforacji w płatach tła krajobrazowego, czyli liczbę tych płatów, które nie są tłem krajobrazowym, ale są nim otoczone ze wszystkich stron (zmienna d). Obliczenia przebiegają następująco – oblicza się dwa wskaźniki cząstkowe:

$$e_1 = \frac{1}{f+d} \text{ oraz } e_2 = \frac{f}{f+d}$$

a następnie końcowy wskaźnik integralności tła krajobrazowego $e = \sqrt{e_1^2 + e_2^2}$

Interpretacja wskaźnika:

wartości bliskie 1,4 – tło niepofragmentowane i nieperforowane,

wartości bliskie 1,0 – tło pofragmentowane i nieperforowane,

wartości bliskie 0,0 – tło niepofragmentowane i perforowane lub liczba fragmentów i perforacji bardzo wysoka,

wartości bliskie 0,5 – tło pofragmentowane i perforowane – liczba fragmentów i perforacji zbliżona.

Gdy liczba perforacji jest znacznie mniejsza od liczby fragmentów – wskaźnik wyższy niż 0,5; gdy liczba perforacji jest znacznie większa od liczby fragmentów – wskaźnik niższy niż 0,5.

Załącznik 3. Cechy analityczne - kulturowe krajobrazu – na podstawie tabeli 2 w załączniku nr 3 rozporządzenia (r.a.k.)

CECHA		WSKAŹNIK ⁴⁶		RODZAJE OBIEKTÓW	FAKULTATYWNE (F)/OBLIGATORYJNE (O)
OZNACZENIE	NAZWA	OZNACZENIE	OPIS		
B1	Obiekty archeologiczne	B1a	Grodzisko.	Pozostałe wyróżniające się obiekty niezaliczone do wskaźników B1a-B1e i ujęte w rejestrach zabytków.	O
		B1b	Osada.		
		B1c	Cmentarzysko.		
		B1d	Stanowisko archeologiczne.		
		B1e	Pojedynczy kurhan.		
		B1f	Obiekt archeologiczny o nieustalonej funkcji lub nieprzebadany.		
B2	Układy ruralistyczne i obiekty zabudowy wiejskiej i podmiejskiej	B2a	Wieś.	Typ morfologiczny: 1) Ulicówka. 2) Szeregówka. 3) Łańcuchówka. 4) Wielodrożnica. 5) Rzędówka. 6) Widlica. 7) Okolnica. 8) Owalnica. 9) Wieś placowa. 10) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika ⁴⁷ .	F
		B2b	Osiedla samotnicze.	1) Pojedyncze siedliska. 2) Przysiółki. 3) Zabudowania na terpach. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B2c	Stopień zachowania tradycyjnej zabudowy wiejskiej na działce siedliskowej.	1) Zachowany i cenny cały układ zagrody z budynkiem lub budynkami mieszkalnym(i), inwentarskim(i), składowym(i) i innym(i) gospodarczym(i) o charakterystycznych cechach regionalnych (konstrukcja, forma, detal). 2) Zachowany częściowo układ zagrody z budynkiem lub budynkami mieszkalnym(i), inwentarskim(i), składowym(i) lub innym(i) gospodarczym(i) o charakterystycznych cechach regionalnych (konstrukcja, forma, detal). 3) Budynki mieszkalne, składowe lub gospodarcze niewystępujące w układzie zagrody o charakterystycznych cechach regionalnych (konstrukcja, forma, detal).	O
		B2d	Obiekty – relikty gospodarki folwarczno-dworskiej ⁴⁸ .	1) Pałace. 2) Dwory. 3) Zabudowanie dworskie (stajnie, wozownie, czworaki). 4) Parki podworskie lub przypałacowe z małą architekturą i stawami. 5) Karczmy. 6) Wiejskie place (z relikdami, np. pręgierze, wiejskie stawy tzw. kaczeńce). 7) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B2e	Obiekty hydrotechniki.	1) Stawy. 2) Studnie. 3) Wieże wodne. 4) Pompy wodne. 5) Budowle ochrony brzegów morskich i morskich wód wewnętrznych. 6) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B2f	Obiekty związane z wypasem.	1) Szalasy. 2) Bacówki. 3) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O

⁴⁶ Jednostką dla wszystkich wskaźników w tej tabeli jest zagęszczenie, tj. liczba danych obiektów na km², z wyjątkiem obiektów liniowych (patrz odnośnik nr 13).

⁴⁷ Za obiekty określone jako „inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika” należy uznać wszystkie pozostałe zabytki oraz inne obiekty świadczące o lokalnej specyfice architektonicznej, charakteryzujące się cechami szczególnymi i niepowtarzalnymi, lub obiekty wyróżniające się w danym krajobrazie, np. stadiony, charakterystyczne wieżowce, mosty, które nie są zabytkami i nie noszą cech zabytkowych (nie spełniają kryteriów takich jak dawność i historyczność), ale charakteryzują się w szczególności ważnymi wartościami estetycznymi, emocjonalnymi lub są unikatowe.

⁴⁸ Rozróżnienie wskaźnika na poszczególne rodzaje obiektów jest fakultatywne.

CECHA		WSKAŹNIK ⁴⁶		RODZAJE OBIEKTÓW	FAKULTATYWNE (F)/OBLIGATORYJNE (O)
OZNACZENIE	NAZWA	OZNACZENIE	OPIS		
		B2g	Charakterystyczne regionalne ogrodzenia.	1) Faszynowe lub drewniane płoty. 2) Kamienne murki, podmurówki. 3) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B2h	Elementy krajobrazu związane ze specyfiką upraw.	1) Chmielniki. 2) Pasieki. 3) Winnice. 4) Piwniczki winne. 5) Ostrewki. 6) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B2i	Parki pełniące rolę biocenotyczną ⁴⁹ .	1) Parki niepielęgnowane. 2) Parki pielęgnowane. 3) Parki leśne. 4) Parki uzdrowiskowe. 5) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika, a niewykazane w ramach innych cech.	F
		B2j	Inne obiekty zabudowy wiejskiej.	Pozostałe wyróżniające się obiekty zabudowy wiejskiej niezaliczone do wskaźników B2a-B2i.	F
B3	Obiekty dawnych granic i reliktowe formy własności	B3a	Elementy dawnych granic administracyjnych, w tym państwowych.	1) Słupy graniczne. 2) Strażnice, celnice. 3) Zasieki, okopy. 4) Zapory, postumenty od szlabanów. 5) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B3b	Elementy dawnych granic własności.	1) Mury i murki grodzące. 2) Wały graniczne. 3) Drzewa i zadrzewienia śródpolne. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
B4	Obiekty architektury warownej, obronnej i wojskowej	B4a	Ufortyfikowane miasta, grody.	1) Twierdze, fortece o charakterystycznej architekturze i udziale obiektów inżynierii ziemnej. 2) Ufortyfikowane miasta. 3) Dawne grody. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B4b	Inne obiekty inkastelowane.	1) Inkastelowane klasztory. 2) Obmurowane, obwałowane kościoły. 3) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B4c	Obiekty w miejscach granicznych, punktach widokowych itp.	1) Zamki obronne. 2) Warownie. 3) Strażnice. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B4d	Obwarowania starych miast o rodowodzie średniowiecznym.	1) Mury miejskie. 2) Fosy. 3) Barbakany. 4) Bramy. 5) Palisady. 6) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B4e	Obszary i obiekty wojenne, systemy obronne.	1) Schrony. 2) Bunkry. 3) Ziemianki. 4) Transzeje i linie umocnień. 5) Historyczne poligony. 6) Koszary. 7) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F

⁴⁹ W ramach tego wskaźnika należy wymienić obiekty, które nie zostały wskazane w pozostałych wskaźnikach.

CECHA		WSKAŹNIK ⁴⁶		RODZAJE OBIEKTÓW	FAKULTATYWNE (F)/OBLIGATORYJNE (O)
OZNACZENIE	NAZWA	OZNACZENIE	OPIS		
		B4f	Inne obiekty warowne, obronne i wojskowe.	Pozostałe wyróżniające się obiekty architektury warownej, obronnej i wojskowej niezaliczone do wskaźników B4a-B4e.	O
B5	Obiekty górnictwa, hutnictwa i energetyki	B5a	Wyrobiska górnicze i pogórnice.	Wszystkie pojedyncze i skupione obiekty eksploatacji powierzchniowej surowców: 1) kamieniołomy; 2) piaskownie; 3) glinianki; 4) żwirownie; 5) inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B5b	Obiekty zabudowy kopalń i hut.	1) Szyby wyciągowe. 2) Kominy i chłodnie. 3) Zabytkowe obiekty administracji i obsługi kopalni i hut. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B5c	Wieże wiertnicze ropy i gazu.	1) Kiwony. 2) Kieraty. 3) Słupy, wieże wiertnicze. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B5d	Hałdy.	Czynne i zrehabilitowane: 1) zwały i hałdy pogórnice; 2) zwały i hałdy pohutnicze; 3) zwały i hałdy poenergetyczne; 4) inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B5e	Zbiorniki wodne w nieckach osiadania i inne zbiorniki pogórnice.	1) Zbiorniki poeksploatacyjne. Pojedyncze zbiorniki w nieckach osiadania. 2) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B5f	Obiekty o funkcjach energetycznych.	1) Farmy wiatrowe. 2) Farmy fotowoltaiczne. 3) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B5g	Inne obiekty pogórnice i pohutnicze.	Pozostałe wyróżniające się obiekty górnictwa, hutnictwa i energetyki niezaliczone do wskaźników B5a-B5f.	F
		B6	Obiekty rzemiosła i przemysłu	B6a	Obiekty związane z przetwórstwem drewna i zasobów leśnych.
B6b	Obiekty małej hydroenergetyki.			1) Młyny. 2) Turbiny wodne. 3) Młynówki. 4) Kanały. 5) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
B6c	Obiekty dawnego hutnictwa.			1) Kuźnice. 2) Dymarki. 3) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
B6d	Obiekty rzemiosła włókienniczego.			1) Tkalnie. 2) Folusze. 3) Garbarnie, farbiarnie. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
B6e	Obiekty przemysłu spożywczego.			1) Browary. 2) Gorzelnie. 3) Cukrownie. 4) Silosy na zboża. 5) Wiatraki drewniane. 6) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
B6f	Obiekty przetwórstwa skalnego.			1) Cementownie. 2) Wapienniki. 3) Cegielnie. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
B6g	Inne obiekty przemysłu i rzemiosła.			Pozostałe wyróżniające się obiekty rzemiosła i przemysłu niezaliczone do wskaźników B6a-B6f.	F

CECHA		WSKAŹNIK ⁴⁶		RODZAJE OBIEKTÓW	FAKULTATYWNE (F)/OBLIGATORYJNE (O)
OZNACZENIE	NAZWA	OZNACZENIE	OPIS		
B7	Kompleksy religijne i obiekty kultu	B7a	Obiekty kultu wyznania katolickiego.	1) Klasztory. 2) Kalwarie. 3) Kościoły. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B7b	Obiekty wyznań innych niż katolickie.	1) Cerkwie. 2) Meczety. 3) Synagogi. 4) Kościoły ewangelickie. 5) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B7c	Cmentarze.	1) Komunalne. 2) Katolickie. 3) Żydowskie. 4) Prawosławne. 5) Grekokatolickie. 6) Protestanckie. 7) Muzułmańskie. 8) Menonickie. 9) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B7d	Obiekty i skupienia obiektów małej architektury sakralnej.	1) Kaplice i kapliczki. 2) Drogi krzyżowe. 3) Figury świętych. 4) Krzyże przyrodne i wolnostojące. 5) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B7e	Obiekty i miejsca kultu przedchrześcijańskie o i niechrześcijańskiego.	1) Kamienne kręgi. 2) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika, w szczególności miejsca sobótek, sabatów, dziadów.	O
		B7f	Inne obiekty kultu.	Pozostałe wyróżniające się obiekty religijne kultu niezaliczone do wskaźników B7a-B7e.	F
B8	Miejsca martyrologii i pamięci	B8a	Miejsca po rozegranych bitwach i wojnach.	1) Pola bitew. 2) Miejsca ważnych potyczek i akcji wojennych.	O
		B8b	Miejsca masowych straceń.	1) Obozy masowej zagłady. 2) Miejsca straceń.	O
		B8c	Miejsca upamiętnienia.	1) Cmentarze wojenne. 2) Cmentarze choleryczne i inne epidemiczne. 3) Kopce. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
B9	Obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej	B9a	Obiekty i zespoły rezydencjalne.	1) Zabytkowe kamienice i ich zespoły. 2) Pałace i dwory. 3) Wille. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B9b	Osiedla i zabudowania patronackie.	1) Osiedla o charakterystycznej architekturze. 2) Specyficzne pojedyncze domy (np. domy stalowe) poza osiedlami. 3) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B9c	Obiekty użyteczności publicznej.	1) Poczty. 2) Banki. 3) Sądy. 4) Szpitale. 5) Teatry, filharmonie. 6) Szkoły. 7) Ratusze. 8) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B9d	Obiekty handlowe.	1) Kramy. 2) Sukiennice. 3) Jatki. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O

CECHA		WSKAŹNIK ⁴⁶		RODZAJE OBIEKTÓW	FAKULTATYWNE (F)/OBLIGATORYJNE (O)
OZNACZENIE	NAZWA	OZNACZENIE	OPIS		
		B9e	Historyczne przestrzenie publiczne.	1) Rynki, place. 2) Parki miejskie i charakterystyczne skwery. 3) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B9f	Inne obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej.	Pozostałe wyróżniające się obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej niezaliczone do wskaźników B9a-B9e.	F
B10	Historyczne obiekty infrastruktury komunikacyjnej	B10a	Obiekty służące funkcji transportowej i podróźnej	1) Dworce kolejowe. 2) Zajezdnie. 3) Mosty, wiadukty. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B10b	Linie struktury komunikacyjne ⁵⁰ .	1) Linie kolejowe, w tym wąskotorowe. 2) Linie tramwajowe.	F
		B10c	Obiekty hydrotechniczne.	1) Przystanie wodne. 2) Stare stocznie. 3) Historyczne kanały wodne. 4) Akwedukty, jazy, śluzy. 5) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B10d	Inne zabytkowe obiekty infrastruktury komunikacyjnej.	Pozostałe wyróżniające się obiekty infrastruktury komunikacyjnej niezaliczone do wskaźników B10a-B10c.	F
B11	Obiekty architektury uzdrowskiej, turystyczno-rekreacyjnej, wypoczynkowej sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej	B11a	Obiekty architektury sanatoryjnej.	1) Sanatoria. 2) Pijalnie wód. 3) Domy zdrojowe. 4) Tężnie. 5) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B11b	Obiekty turystyczne i rekreacyjne.	1) Amfiteatry. 2) Ogrody botaniczne. 3) Arboreta. 4) Palmiarnie. 5) Promenady. 6) Mola. 7) Deptaki. 8) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	O
		B11c	Obiekty noclegowe, hotelowe i gastronomiczne.	1) Schroniska turystyczne. 2) Bacówki turystyczne. 3) Hotele o wyróżniającej się architekturze. 4) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B11d	Obiekty nawigacyjne i obserwacyjne.	1) Wieże widokowe. 2) Wieże triangulacyjne. 3) Obserwatoria meteorologiczne i astronomiczne. 4) Latarnie morskie. 5) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F
		B11e	Inne obiekty architektury uzdrowskiej, turystyczno-rekreacyjnej, wypoczynkowej, sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej.	Pozostałe wyróżniające się obiekty architektury uzdrowskiej, turystyczno-rekreacyjnej i wypoczynkowej, sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej niezaliczone do wskaźników B11a-B11d.	F

⁵⁰ Wskaźnik liczony w jednostce km/km², tj. długość danego obiektu na kilometr powierzchni.

CECHA		WSKAŹNIK ⁴⁶		RODZAJE OBIEKTÓW	FAKULTATYWNE (F)/OBLIGATORYJNE (O)
OZNACZENIE	NAZWA	OZNACZENIE	OPIS		
B12	Obiekty chronione	B12a	Obiekty wpisane na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.		O
		B12b	Formy ochrony zabytków.	1) Wpis do rejestru zabytków. 2) Uznanie za pomnik historii. 3) Utworzenie parku kulturowego. 4) Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.	O
B13	Obiekty łączności	B13	Obiekty łączności.	1) Stacje bazowe telefonii komórkowej. 2) Maszty radiowe lub radiowo-telewizyjne. 3) Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.	F